

Zaaknummer 2025-000905

Reactienota NRD omgevingsvisie 2025

Provincie Gelderland

Definitief
dinsdag 9 september 2025

Bezoekadres: Markt 11, 6811 CG ARNHEM
Postadres: Postbus 9090, 6800 GX ARNHEM
Telefoon: (026) 3599999
E-mail: post@gelderland.nl
Website: www.gelderland.nl

provincie

Gelderland

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding	3
Hoofdstuk 2 Proces van de omgevingsvisie	4
Hoofdstuk 3 Zienswijzen	6
Bijlagen	
Overzicht lijst indieners zienswijzen NRD	I-1
Integrale geanonimiseerde zienswijzen	II-1

Hoofdstuk 1 Inleiding

Voor u ligt de reactienota op de zienswijzen die wij binnen hebben gekregen op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (hierna: NRD). Deze NRD hoort bij de vernieuwing van de provinciale omgevingsvisie. De NRD is de onderzoeksagenda voor het Omgevingseffectrapport (hierna: OER). De NRD beschrijft wat er in het OER onderzocht gaat worden (de reikwijdte) en tot in welk detail (detailniveau).

De NRD heeft van donderdag 20 februari tot en met woensdag 2 april 2025 ter inzage gelegen. Iedereen kon op deze onderzoeksagenda reageren door een 'zienswijze' in te dienen. In totaal hebben wij 26 zienswijzen ontvangen. De reacties zijn ingediend door vier particulieren, acht mede-overheden, drie overige partners, één bedrijf en tien belangenorganisaties. De samenvatting en onze reactie op de zienswijzen vindt u in hoofdstuk 3 van deze reactienota.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is het proces voor de vernieuwing van de omgevingsvisie beschreven. Hierin wordt ook specifiek ingegaan op het onderwerp participatie. In hoofdstuk 3 volgen alle individuele zienswijzen en de reactie daarop. Per zienswijze is het volgende opgenomen:

- een samenvatting van de inhoud van de zienswijze;
- onze reactie op de zienswijze;
- de eventuele wijzigingen in de NRD naar aanleiding van de zienswijze.

Ter informatie en naar aanleiding van een ingediende zienswijze zijn alle binnengekomen zienswijzen geanonimiseerd toegevoegd in de bijlage.

Wettelijke adviseurs

We hebben de wettelijke adviseurs om advies gevraagd. Dit zijn het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. De wettelijke adviseurs laten weten geen gebruik te maken van de mogelijkheid om advies uit te brengen op de NRD. Ook is de commissie voor de milieueffectrapportage gevraagd om advies te geven. Dit advies is terug te vinden op hun website onder het nummer 3882 of: <https://commissiemer.nl/adviezen/3882>. Het advies nemen wij mee in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie.

Anonimiseren

Op grond van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) is het niet toegestaan de persoonsgegevens (NAW-gegevens) van natuurlijke personen te verwerken zonder bijvoorbeeld een wettelijke grondslag, dringende noodzaak of toestemming van de betreffende personen. Daarom noemen wij de indieners van zienswijzen - voor zover het om natuurlijke personen gaat - in deze reactienota niet bij naam.

Hoofdstuk 2 Proces van de omgevingsvisie

De omgevingsvisie is hét document dat Provinciale Staten gebruiken om beslissingen te maken over de inrichting van Gelderland. Onze omgevingsvisie Gaaf Gelderland uit 2018 is niet meer actueel en stuurt te weinig. Ook voldoet de huidige omgevingsvisie niet op alle punten aan de Omgevingswet. In januari 2024 zijn we in opdracht van Provinciale Staten gestart met een intensief traject om de omgevingsvisie te vernieuwen. Door de omgevingsvisie te vernieuwen, kunnen we beter inspelen op nieuwe ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen. De eerste twee stappen, het vormen van de kadernota en het opstellen van de NRD, liepen in het proces parallel aan elkaar.

Kadernota

De Kadernota is een tussendocument voor de vernieuwing van de omgevingsvisie. Het is een voorstel van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten. In de Kadernota stellen we de eerste inhoudelijke keuzes voor. Aan de hand van deze Kadernota vragen we Provinciale Staten om richting voor de vernieuwing van de omgevingsvisie en maken we afspraken over welke accenten we straks leggen in de uitgewerkte omgevingsvisie. Provinciale Staten (PS) hebben 16 april 2025 de Kadernota vastgesteld. Daarmee zijn de eerste richtinggevende keuzes gemaakt.

Participatie

We willen zoveel mogelijk mensen en organisaties de kans geven om mee te doen in dit traject (participatie). Zowel inwoners als professionele partijen (denk aan bedrijven, organisaties, stichtingen, belangenvertegenwoordigers). Het centrale doel van meedoen (participatie) is voor alle inwoners en partijen hetzelfde. Het gaat steeds om raadplegen en informeren om te komen tot een goede afweging door Provinciale Staten. De besluitvorming ligt bij Provinciale Staten van Gelderland. In de loop van het traject zijn er meerdere momenten om mee te doen. Op deze manier geven we iedereen zo goed mogelijk de kans om op een passend moment en op een passende manier mee te doen in dit traject. We hebben de participatie opgedeeld in 3 fases.

Fase 1: in gesprek met inwoners en professionele partners

We begonnen in de 1e fase (september tot november 2024) met het zo breed mogelijk ophalen van ideeën voor de vernieuwing van de Gelderse omgevingsvisie. Bureau Buhrs en Land-iD ondersteunden ons in de organisatie van deze participatie. Vlak voor de zomer, op 10 juli 2024, gingen we hiervoor als eerste in gesprek met 14 kinderburgemeesters en loco-kinderburgemeesters tussen de 9 en 12 jaar oud. Van eind september tot en met 14 oktober 2024 konden alle inwoners hun ideeën mee geven via een online vragenlijst. Ook gingen we in Lochem, Nunspeet en Nijmegen op de markt in gesprek met inwoners en voorbijgangers. Naast gesprekken met inwoners, organiseerden we ook per regio bijeenkomsten voor een gemixte groep van overheden (ambtelijk), regionale kennisinstituten en bedrijven. We begonnen in deze gesprekken niet met niks. We kennen namelijk in onze regionale en gebiedsgerichte samenwerking al meerdere (lopende) agenda's. Daarnaast zijn we op verschillende plekken ook al met de uitvoering bezig. Dat nemen we uiteraard mee in de vernieuwing van onze omgevingsvisie. De uitkomsten van deze 1e participatieronde zijn gebundeld in een participatieverslag en hebben we verwerkt in de kadernota.

Fase 2: toetsen van concept omgevingsvisie

In de periode oktober-november 2025 volgt een tweede participatieronde. Dan toetsen we op onderdelen het concept van de omgevingsvisie, met bijbehorende Omgevingseffectrapportage. Is het begrijpelijk wat we opschrijven? Wat vindt u van de inhoud en van de gemaakte keuzes. Vanaf september is het mogelijk om u aan te melden voor deze

participatieronde. In deze participatieronde organiseren wij weer een bijeenkomst voor de kinderburgemeesters. Daarnaast halen wij input op bij inwoners via de tool Swipocratie en organiseren wij vijf inwonerbijeenkomsten. Voor onze professionele partners organiseren wij per regio bijeenkomsten en een bijeenkomst Gelderland breed. Ook zoeken we onze collega's van de buurprovincies op. In deze ronde gaan wij in gesprek met de bestuurders van de regio's. Daarnaast organiseren we ook een bijeenkomst voor banken en verzekeraars. Dit doen we in samenwerking met Ruimtelab van provincie Gelderland, als vervolg op een eerdere activiteit vanuit het Ruimtelab met deze specifieke groep.

Fase 3: formele terinzagelegging ontwerp omgevingsvisie

Tot slot is het nog mogelijk om mee te doen en te reageren in de zogeheten derde participatieronde. In deze ronde ligt de ontwerpvisie met het OER en andere bijlage formeel ter inzage en kunt u reageren door het indienen van een zienswijze.

Hoofdstuk 3 Zienswijzen

In dit hoofdstuk zijn alle binnengekomen zienswijzen samengevat en van een reactie voorzien. Per zienswijze is aangegeven of dit leidt tot wijzigingen van de NRD. Ook is aangegeven of we de aandachtspunten meenemen in de verdere uitwerking. De aandachtspunten nemen we mee bij het maken van de scenario's voor het OER en het opstellen van de omgevingsvisie. Het meenemen van aandachtspunten betekent niet dat de inbreng letterlijk terugkomt in de omgevingsvisie.

Zienswijze 1: regio Stedendriehoek

Reactienummer: 1

Indiener: Regio Stedendriehoek

Samenvatting

1. Indiener is blij te lezen dat de provincie regionaal en omgevingsgericht te werk gaat bij het opstellen van de omgevingsvisie, waarbij de provincie de Regio Stedendriehoek als stedelijk ontwikkelgebied noemt.
2. Indiener vindt het essentieel dat de Omgevingsvisie en het op te stellen ontwikkelperspectief Verstedelijking in balans op elkaar aansluiten. Voeg dit stuk toe aan relaties met andere plannen en programma's in paragraaf 2.3.
3. Indiener vraagt om voldoende ruimte in het proces van de Omgevingsvisie om integrale afwegingen van de regio mee te nemen en uiteindelijk te verankeren.
4. Indiener ziet mogelijkheden om de NRD te versterken door bij het thema energie ook aandacht te besteden aan de effecten van netcongestie, (energie) opslag en verschillen in de energiemix.
5. Indiener onderschrijft de keuzes voor de vier principes; zorgvuldig ruimtegebruik, bodem en water, bereikbaarheid en energie.
6. Indiener ziet de scenario's juist als voorwaardelijk voor ontwikkelingen. Indiener stelt de drie ontwikkelingen centraal waarbij de genoemde thema's een integraal onderdeel moeten zijn van de scenario's. De scenario's moeten in alle situaties (mede) sturend zijn.
7. Indiener verzoekt ook kwalitatieve indicatoren op te nemen. Bijvoorbeeld divers aanbod woningen passend bij verschillende doelgroepen.
8. Indiener benadrukt het belang van goede samenwerking en afstemming. Indiener werkt graag samen bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie.
9. Indiener vraagt expliciet een plek voor energievoorziening in het kader ambitie op pagina 9 van de NRD.
10. Indiener pleit voor toevoeging van aspecten zoals een toekomstbestendig energiesysteem (incl. infrastructuur, opwek en opslag), aardgasvrije woningen en netluwewoningbouw. (p.10 kader ambitie)
11. Indiener mist in de ambitie "decentraal en participatief" terwijl deze ook ruimtelijke effecten hebben. (p. 10 ambitie)
12. Indiener stelt voor om paragraaf 3.2.1. breder te trekken: "Inbreiding, het toepassen van hoogbouw, parkeren onder gebouwen en het gebruik van daken voor groen of onderdelen van het energiesysteem zoals zonnepanelen, dakturbines en/of PVT panelen zijn belangrijke principes voor de bebouwde omgeving."
13. Indiener mist het verband tussen klimaatadaptatie en klimaatmitigatie.
14. Paragraaf 3.2.1, tweede alinea: Toevoegen aan de functies die worden gecombineerd: "energieopwek."
15. Indiener geeft aan dat ook het middenspanningsnet expliciet genoemd moet worden, gezien de netcongestieproblematiek op alle niveaus.
16. Indiener ziet een gedachte vanuit het centrale energiesysteem wat niet lijkt te passen bij het sturende principe van energie.
17. Indiener geeft aan dat in paragraaf 3.2.2 opslagvoorzieningen (zowel boven- als ondergronds) voor duurzame warmte en elektriciteit ontbreken. Deze zijn cruciaal voor een betrouwbaar energiesysteem.
18. Indiener geeft aan dat de titel energiesysteem weinig zegt. Een suggestie: "Betaalbare, betrouwbare en duurzame energievoorziening".
19. Indiener pleit voor een preciezere omschrijving van het in extremis doorvoeren van het beleidskader energiesysteem. Aangezien in het beleidskader verschillende invullingen nog open staan.
20. Indiener heeft de onderstaande aanvullingen op het beoordelingskader:
 - Aansluitbaarheid/netcongestie (hoe goed is de energie-infrastructuur in staat om de vraag aan te sluiten)
 - (Gebalanceerde) energiemix (mate van diversificatie en veerkracht in de energievoorziening)
 - Landschappelijke/ruimtebeslag impact van de energievoorziening (hoeveel ruimte vraagt de energieopwekking en distributie?)
 - % land benodigd van beschikbare ruimte in Gelderland
 - Waarvan geschikt voor dubbel gebruik (zon op dak, wind)
 - Waarvan mitigeerbaar onder de grond (sommige buffers, kabels en leidingen)
 - Netto benodigd, niet meer geschikt, of sterk beperkend voor andere functies.
 - Betaalbaarheid/financiële haalbaarheid (€ per inwoner per jaar of gewogen kapitaalskosten)
 - Energieonafhankelijkheid (% waarin regionaal / provinciaal aan de lokale behoefte kan worden voorzien)

Antwoord

1. We vinden het fijn om te lezen dat indiener blij is met de regionale en omgevingsgerichte aanpak in de omgevingsvisie.
2. We voegen het “Ontwikkelperspectief Verstedelijking in balans” niet toe aan het overzicht van bestaand beleid, omdat het ontwikkelperspectief nog niet opgesteld is bij de start van het OER. In het OER wordt rekening gehouden met bestaand beleid en ontwikkelingen die voorzienbaar zijn doordat deze al waren vastgelegd bij de start van het OER. De regio heeft de mogelijkheid om vanuit het ontwikkelperspectief inbreng te leveren in scenario's die voor het OER worden ontwikkeld. Uiteraard kijken we ook als partner wat dit betekent voor onze omgevingsvisie en hoe en of we het ontwikkelperspectief kunnen verankeren.
3. De omgevingsvisie krijgt een regionale uitwerking. Deze uitwerking toetsen we in participatiefase 2. Op deze manier willen we ruimte creëren voor een integrale regionale afweging.
4. We passen de NRD niet aan op dit punt. We nemen de inbreng mee in de verdere uitwerking van het OER.
5. We vinden het fijn om te lezen dat indiener dit onderschrijft.
6. De scenario's in het OER zijn bedoeld om de hoeken van het speelveld te verkennen. We willen juist ook verkennen wat het betekent als één van de genoemde thema's niet voorwaardelijk is en of dat in sommige gevallen een keuze voor de provincie zou kunnen zijn. Om die reden blijven we ook bij de beschreven aanpak. Uiteindelijk worden alle thema's beoordeeld en integraal opgenomen in de Omgevingsvisie.
7. Het beoordelingskader wordt in het OER verder uitgewerkt en toegelicht. Daarin nemen we ook kwalitatieve criteria mee, zoals kwaliteit van de leefomgeving.
8. We zoeken ook graag de samenwerking op. Daarom organiseren we meerdere participatiebijeenkomsten. We zullen indiener uitnodigen voor participatiefase 2.
9. De ambitie die op deze pagina is opgeschreven is overgenomen uit de Kadernota. De Kadernota is op 16 april 2025 vastgesteld door Provinciale Staten. We passen de ambitie niet aan.
10. De ambitie die op deze pagina is opgeschreven is overgenomen uit de Kadernota. De Kadernota is op 16 april 2025 vastgesteld door Provinciale Staten. We passen de ambitie niet aan.
11. De ambitie die op deze pagina is opgeschreven is overgenomen uit de Kadernota. De Kadernota is op 16 april 2025 vastgesteld door Provinciale Staten. We passen de ambitie niet aan. Decentraal en participatief gaat over de manier van sturen. Hiervoor verwijzen we naar de sturingsfilosofie die ook is opgenomen in de Kadernota en verder wordt uitgewerkt in de omgevingsvisie.
12. Dit gaat over een uitwerking van de scenario's. We nemen dit mee in de uitwerking van het OER. Een aantal onderdelen die worden genoemd worden zeker in het OER betrokken.
13. We nemen dit mee in de uitwerking van het OER.
14. Doordat we energie en bodem en water t.b.v. de scenario's duidelijk uit elkaar hebben gehaald, wordt deze hier niet benoemd. In de uitwerking van de scenario's in het OER komt dit zeker aan de orde.
15. In overleg met Tennet en Liander gaan we na in hoeverre we dit ook mee kunnen en moeten nemen in de verdere uitwerking.
16. Voor dit punt hebben we aansluiting gezocht bij de Kadernota voor het Programma Energiesysteem. Bij de uitwerking in het OER komen ook meer decentrale systemen aan de orde.
17. We nemen opslagvoorzieningen mee in de uitwerking van het OER.
18. De titel slaat op het programma, zoals dat door de provincie wordt gehanteerd. Om dit duidelijk te houden passen we dit niet aan.
19. Het doorvoeren van het beleidskader energiesystemen nemen we mee in de uitwerking van het OER.
20. We zullen de aanvullingen beoordelen. Indien mogelijk en relevant dan zullen de aanvullingen worden toegevoegd aan het beoordelingskader. We voegen de aanvulling over de financiën niet toe aan het beoordelingskader. Financiële zaken maken geen onderdeel uit van het OER.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 2: gemeente Apeldoorn

Reactienummer: 2

Indiener: Gemeente Apeldoorn

Samenvatting

1. Indiener wil bijdragen aan de nieuwe provinciale Omgevingsvisie door aandachtspunten mee te geven voor de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) en het vervolgproces.
2. Indiener ziet nieuwe opgaven die ruimte vragen- defensie, netcongestie, stikstof- waar ze als lokale overheid graag samenwerkt met de provincie.
3. Indiener geeft aan dat de drie ontwikkelingen goed aansluiten op de eigen opgaven en ambities.
4. Indiener omarmt de verwachte groei van de stad, zowel voor woningen als toekomstbestendige werklocaties. Voor het grootste deel binnenstedelijk. Indiener ziet door groei kansen voor meer groen, betere voorzieningen en een hogere kwaliteit van leven.
5. Indiener ziet kansen in het verder uitwerken van de drie ontwikkelingen (vitaal landelijk gebied, toekomstbestendige economie, sterke steden, dorpen en regio's) en vindt het essentieel dat deze ontwikkelingen integraal en in samenwerking met gemeenten en regio's worden opgepakt.
6. Indiener verzoekt om voldoende ruimte (in het proces) van de omgevingsvisie, zodat het ontwikkelperspectief voor verstedelijking (samenwerking met het Rijk en Regio Stedendriehoek) hierin verankerd kan worden.
7. Indiener vindt het positief dat de Kadernota aangeeft regionaal en omgevingsgericht te willen gaan werken en dat de Regio Stedendriehoek als stedelijk ontwikkelgebied wordt genoemd.
8. Indiener verzoekt om het "Ontwikkelperspectief Verstedelijking in balans" toe te voegen aan het overzicht van relaties met andere plannen en programma's.
9. Indiener onderschrijft de principes van zorgvuldig ruimtegebruik, bodem en water, bereikbaarheid, gezond en veilig.
10. Indiener denkt dat scenario's gebaseerd moeten zijn op de drie centrale ontwikkelingen en dat deze scenario's vervolgens beoordeeld moeten worden op effecten op thema's zoals energiesysteem, bodem en water, en gezond en veilig. Indiener denkt dat dat meer relevante informatie oplevert en scherpere keuzes voorlegt.
11. Indiener pleit voor het opnemen van kwalitatieve indicatoren (naast kwantitatieve), zoals woonkwaliteit, de kwaliteit van de woonomgeving en de nabijheid van voorzieningen.
12. Indicator "energie en klimaat" uitbreiden met: energienetwerk (i.v.m. netcongestie), landschappelijke effecten van energievoorziening en energiemix.
13. Indiener wil graag nauw samenwerken met de provincie - direct en via de Regio Stedendriehoek - om de grote opgaven zoals mobiliteit, water, klimaat, natuur, defensie, landbouw, recreatie en energietransitie aan te pakken.
14. Indiener wil ook graag nauw samenwerken bij de verdere uitwerking van de omgevingsvisie.

Antwoord

1. We bedanken indiener voor de aangedragen aandachtspunten. Hieronder wordt op de aandachtspunten ingegaan.
2. Deze opgaven maken onderdeel uit van de samenwerking in de regioteams. Genoemde opgaven komen in de regioteams aan bod.
3. We vinden het fijn om te lezen dat dit op elkaar aansluit.
4. We nemen uw standpunt mee bij het opstellen van het OER en het uitwerken van de omgevingsvisie.
5. De drie ontwikkelingen worden in de omgevingsvisie verder integraal uitgewerkt. Gemeenten en regio's (en andere partners) worden actief betrokken in participatiefase 2.
6. Ook de provincie werkt graag mee aan het opstellen en uitwerken van het Ontwikkelperspectief in de regio Stedendriehoek. In het kader van de Omgevingswet is het belangrijk dat overheden interbestuurlijk samenwerken richting programmering en uitvoering. Naar aanleiding van het Ontwikkelperspectief is een gezamenlijk regioprogramma en uitwerking in gebieden een volgende stap, zodat de omgevingsvisies van alle overheden ook leiden tot werk in uitvoering.
7. We bedanken indiener voor het onderschrijven van de aanpak uit de Kadernota.
8. We voegen het "Ontwikkelperspectief Verstedelijking in balans" niet toe aan het overzicht van bestaand beleid. In het OER wordt rekening gehouden met bestaand beleid en ontwikkelingen die voorzienbaar zijn doordat deze al

waren vastgelegd bij de start van het OER. De regio heeft de mogelijkheid om vanuit het ontwikkelperspectief inbreng te leveren in scenario's die voor het OER worden ontwikkeld. Uiteraard kijken we ook als partner wat dit betekent voor onze Omgevingsvisie en hoe en of we het ontwikkelperspectief kunnen verankeren.

9. We vinden het fijn om te lezen dat indiener dit onderschrijft.
10. De scenario's in het OER zijn bedoeld om de 'hoeken van het speelveld' te verkennen. We willen juist ook verkennen wat het betekent als één van de genoemde thema's niet voorwaardelijk is en of dat in sommige gevallen een keuze voor de provincie zou kunnen zijn. Hiermee krijgen we ook scherpte in de keuzes. Om die reden blijven we ook bij de beschreven aanpak. Uiteindelijk worden alle thema's beoordeeld in het OER en integraal opgenomen in de Omgevingsvisie.
11. Het beoordelingskader wordt in het OER verder uitgewerkt en toegelicht. Daarin nemen we ook kwalitatieve criteria mee, zoals kwaliteit van de leefomgeving en aanwezigheid van voorzieningen. In het OER wordt nagegaan in hoeverre uitbreiding met genoemde indicatoren mogelijk en nodig is. De landschappelijke effecten maken onderdeel uit van de indicatoren in de NRD.
12. We passen de NRD niet aan op dit punt. We nemen de inbreng mee in de verdere uitwerking van het OER.
13. Wij werken ook graag samen met onze partners, dit doen we voornamelijk in de regiotteams.
14. We zoeken ook graag de samenwerking op. Daarom organiseren we meerdere participatiebijeenkomsten. We zullen indiener uitnodigen voor participatiefase 2.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 3: VGGM

Reactienummer: 3

Indiener: Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Samenvatting

1. Indiener is blij te lezen dat een gezondheidsgerichte aanpak een belangrijk onderdeel is van de Omgevingsvisie.
2. Indiener vindt dat de omgevingsvisie van de provincie belangrijke kansen kan bieden voor het verbeteren van de gezondheid en het verkleinen van gezondheidsachterstanden.
3. Indiener maakt zich zorgen of gezondheid juist en volledig wordt meegewogen in de beoordeling van de omgevingsaspecten in het OER. Omdat de NRD beperkt is uitgewerkt en nog abstract is.
4. Indiener geeft aan dat de tabel op velerlei manieren invulling kan krijgen en kan daarom niet beoordelen of gezondheid juist en volledig wordt meegenomen.
5. Het toe te passen beoordelingskader is niet beschreven in de NRD. Duiding op basis waarvan zal worden beoordeeld of een aspect slecht, matig of goed wordt gevonden ontbreekt.
6. Indiener ziet graag dat het scenario "Gezond en Veilig" uitgewerkt wordt in het OER.
7. Indiener biedt aan om actief te helpen bij het invullen van het beoordelingskader en de indicatoren en om data te delen.

Antwoord

1. We vinden het fijn om te lezen dat indiener blij is met een gezondheidsgerichte aanpak in de omgevingsvisie.
2. Het punt wat indiener aandraagt maakt onderdeel uit van de ambitie van sterke steden, dorpen en regio's uit de Kadernota. De Kadernota is op 16 april 2025 vastgesteld door Provinciale Staten. Provinciale Staten hebben hiermee aangegeven dit ook belangrijk te vinden. We nemen dit punt dan ook mee in de verdere uitwerking van de omgevingsvisie.
3. We nemen de gezondheidseffecten op verschillende manieren mee in het OER. Ze maken onderdeel uit van een op gezondheid gericht scenario en komen ook terug in de uitwerking van de beoordeling.
4. Dit heeft te maken met het abstractieniveau van de NRD. De uitwerking in het OER zal dit verduidelijken.
5. We nemen dit mee in de uitwerking van het OER.
6. Het thema 'gezond en veilig' is een van de scenario's die we onderzoeken en beoordelen in het OER.
7. We maken graag gebruik van uw aanbod.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 4: Cascade

Reactienummer: 4

Indiener: Cascade

Samenvatting

1. Indiener waardeert de bredere en integrale wijze waarop naar thema's gekeken wordt die van invloed zijn op de fysieke leefomgeving.
2. Indiener betreurt het dat de NRD geen aandacht besteedt aan de bouwgrondstoffenvoorziening, terwijl dit wel in de Kadernota wordt genoemd.
3. Indiener acht het van belang dat het thema bouwgrondstoffenvoorziening als thema wordt meegenomen in de verdere uitwerking van de omgevingsvisie.
4. Indiener onderschrijft het belang van deze evenwichtige benadering zoals beschreven in de Kadernota, maar wil benadrukken dat grondstoffenwinning niet alleen rekening houdt met ruimtelijke kwaliteit en natuurwaarden, maar juist ook kansen biedt om deze te versterken.
5. Indiener ziet dat winningsprojecten aansluiten op provinciale ambities als meervoudig ruimtegebruik. Indiener ziet dat door een integrale benadering de sector direct bijdraagt aan de verhoging van de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving. Denk aan een benadering waarbij maatschappelijke doelen zoals klimaatadaptatie, natuurontwikkeling en recreatie vanaf de planvorming worden meegenomen.
6. Indiener constateert echter dat deze projecten steeds moeilijker te realiseren zijn wegens stagnatie in de vergunningverlening. Om dergelijke integrale projecten ook in de toekomst voldoende kansen te bieden verdient grondstoffenwinning het dan ook om expliciet als opgave/functie in de nieuwe Omgevingsvisie te worden meegenomen.
7. Indiener merkt op dat, ondanks de verwijzingen naar grondstoffenwinning in de Kadernota, dit thema ontbreekt in de NRD. Dit is zorgwekkend, aangezien een betrouwbare en duurzame grondstoffenvoorziening van groot maatschappelijk belang is.
8. In de NOVI (Nationale Omgevingsvisie) is de winning van bouwgrondstoffen aangemerkt als Nationaal Belang 13. Indiener constateert echter dat lagere overheden dit nauwelijks een rol laten spelen in hun beleid. Dit leidt ertoe dat de beschikbaarheid van essentiële bouwgrondstoffen en daarmee maatschappelijke noden onder druk komt te staan.
9. Indiener pleit ervoor dat provincie Gelderland expliciet rekening houdt met het nationale beleid, ook in haar NRD. En dat de noodzaak van een beschikbare grondstoffenvoorziening wordt meegenomen in het traject dat leidt tot de aanscherping van de Omgevingsvisie.
10. Indiener verzoekt de provincie Gelderland om de conclusies uit recent opgestelde rapporten van Berenschot en Witteveen+Bos/EIB met betrekking tot de beschikbaarheid van bouwgrondstoffen mee te nemen in de NRD en het verdere traject dat leidt tot de totstandkoming van de vernieuwde Omgevingsvisie. Dit omvat het waarborgen van voldoende ruimtelijke reservering voor de winning van oppervlaktedelfstoffen, als integraal onderdeel van gebiedsontwikkeling.
11. Indiener roept op om zowel bij de NRD, als bij de totstandkoming van de nieuwe Omgevingsvisie en de uitvoering, nadrukkelijk en vroegtijdig intensief samenwerking te zoeken met het bedrijfsleven.
12. Indiener verzoekt om in het beoordelingskader (tabel 4-1) het aspect 'voorziening bouwgrondstoffen' expliciet op te nemen onder een van de thema's. Indiener acht het daarbij logisch om dit toe te voegen onder het thema Wonen, aangezien de beschikbaarheid van bouwgrondstoffen van essentieel belang is voor de woningbouwopgave in Nederland en Gelderland.

Antwoord

Algemene reactie

We bereiden een actualisatie voor van het ontgrondingenbeleid. Deze actualisatie kan qua planning niet geheel worden meegenomen in de vernieuwing van de omgevingsvisie. In het kader van de actualisatie van het ontgrondingenbeleid hadden we al een gesprek met Cascade in de planning staan. Naar verwachting komen in dat gesprek onder andere de aangedragen punten uit deze zienswijze aan de orde.

1. We vinden het fijn om te lezen dat indiener dit waardeert.
2. Als het beleid hierover verandert in de omgevingsvisie zullen we dit ook meenemen in de uitwerking van het OER.
3. We nemen bouwgrondstoffenvoorziening mee in de uitwerking van de omgevingsvisie.
4. Deze benadering biedt aanknopingspunten voor de actualisatie van het provinciale beleid.
5. Deze benadering biedt aanknopingspunten voor de actualisatie van het provinciale beleid.
6. Deze benadering biedt aanknopingspunten voor de actualisatie van het provinciale beleid.
7. We verwijzen hier naar de reactie onder punt 2.
8. De nationale omgevingsvisie is zelfbindend voor het Rijk. Dat geldt ook voor de provinciale omgevingsvisie. We zullen in de totstandkoming bekijken op welke wijze de winning van grondstoffen een plek kan en/of moet krijgen.
9. We verwijzen hier naar de reactie onder punt 8.
10. We zijn bekend met beide rapporten en betrekken deze bij de actualisatie van het provinciale beleid.
11. We zoeken ook graag de samenwerking op. Daarom organiseren we meerdere participatiebijeenkomsten ook voor het bedrijfsleven. We zullen indiener uitnodigen voor participatiefase 2.
12. We nemen het aspect 'voorziening bouwgrondstoffen' niet mee in het beoordelingskader. Dit is geen gebruikelijk beoordelingscriterium in het kader van een milieueffectrapportage. Dit is meer voorwaardelijk voor de woningbouwopgave en daarmee geen beoordelingscriterium in MER-termen. Daar waar het beleid verandert, wordt dat beleid wel beoordeeld op mogelijke milieu- of omgevingseffecten.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 5: Ede Waait Anders

Reactienummer: 5

Indiener: Ede Waait Anders

Samenvatting

Mede namens: Ede Waait Anders, Veenendaal Waait Mee, Tegenwind Ederveen-de Klomp.

1. Indiener waardeert het opnemen van "Gezonde en veilige leefomgeving" en "leefbaarheid" als thema's in het beoordelingskader.
2. Indiener hoopt dat de omgevingsvisie niet leidt tot het plaatsen van Industriële Windturbines (IWT's) dicht bij woningen.

Antwoord

1. We vinden het fijn om te lezen dat indiener dit waardeert.
2. We benoemen in de omgevingsvisie geen locaties voor windturbines. Het thema energie wordt in de omgevingsvisie in zijn geheel bekeken. De keuze voor locaties voor windturbines wordt in de Regionale Energie Strategieën gemaakt.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD.

Zienswijze 6: LTO Noord

Reactienummer: 6

Indiener: LTO Noord

Samenvatting

1. Indiener pleit naast een vitaal landelijk gebied voor de ambitie die perspectief voor de landbouw uitspreekt richting 2050. Naast bereikbaarheid en energie is voedselvoorziening en beschikbaar landbouwareaal van essentieel belang.
2. Indiener geeft aan dat de gegeven input in het participatietraject niet te herkennen in de NRD. Er is achteraf ook geen afstemming meer geweest. Indiener wenst in het vervolg van het participatieproces een terugkoppeling en acht het van belang dat de input is terug te vinden in de stukken.
3. Indiener is van mening dat groenblauwe dooradering niet op zichzelf kan staan. Het betekent ook een beperking van het productieve landbouwareaal. Het is van belang dat bestaande sloten en landschapselementen correct worden onderhouden zodat ze kunnen bijdragen aan deze groenblauwe dooradering. Op deze manier blijft landbouwgrond behouden voor de duurzame voedselproductie. Agrarisch ondernemers staan hier voor open, mits de opbrengstenderving hiervoor wordt gecompenseerd. Het kan niet de bedoeling zijn dat alleen de agrarische sector inspanningen moet leveren voor een maatschappelijke wens.
4. Indiener voorziet beperkingen voor uw ambitie op het gebied van energie. De glastuinbouw is bezorgd over de uitspraak: "de glastuinbouw verzorgt zijn eigen energievoorziening" Zon op dak is niet mogelijk omdat de teelten juist zonlicht nodig hebben.
5. Indiener ziet dat de agrarische sector juist een positieve bijdrage kan leveren aan het energiesysteem door de productie van zon-, wind en groen gas. Indiener ziet hier ook graag de handvaten voor tegemoet. Dit kan bijvoorbeeld door de mogelijkheid te onderzoeken voor grotere erfmolens.
6. Indiener verzoekt om in het beoordelingskader voor het thema Landbouw de twee cruciale indicatoren voedselzekerheid en voedselveiligheid toe te voegen. Immers, de enkele indicator 'landbouwareaal' zegt uiteindelijk weinig over productieniveau (kwantiteit) en al helemaal niets over voedselkwaliteit.

Antwoord

1. We nemen deze onderwerpen mee in de uitwerking van het OER en de Omgevingsvisie.
2. De uitkomsten van de eerste participatieronde zijn gebundeld in een participatieverslag en verwerkt in de kadernota. In de kadernota staan ter beeldvorming op verschillende plekken gele kaders met daarin een overzicht van de resultaten uit de participatie. Iedereen die aanwezig is geweest op één van de bijeenkomsten en/of de enquête heeft ingevuld, heeft hierover persoonlijk een e-mail ontvangen. Daarnaast is het participatieverslag breed gedeeld via een nieuwsbericht op onze website en sociale media. Het verslag is daarnaast sindsdien terug te vinden op www.gelderland.nl/omgevingsvisie. De NRD is vervolgens opgesteld met onder andere de input vanuit de kadernota. De NRD is een beschrijving van het beoordelingskader voor het omgevingseffectrapport. In dit document wordt geen aandacht besteed aan specifieke situaties.
3. We delen de opmerking dat groenblauwe dooradering niet op zichzelf kan staan. In de visie besteden we aandacht aan de financiële haalbaarheid. We werken de groenblauwe dooradering verder uit met onze partners in de regio's en gebieden. De groenblauwe dooradering is onderdeel van een integrale aanpak voor een vitaal en klimaatbestendig landschap, waarin landbouw, natuur, waterbeheer en leefomgeving elkaar versterken. Daarom is het van belang dat agrarische bedrijven die de groenblauwe dooradering op een structurele manier willen opnemen in hun verdienmodel financieel en praktisch actief worden ondersteund. Tegelijkertijd biedt het behoud en herstel van sloten, houtwallen, poelen en andere landschapselementen ook voordelen voor agrariërs: het draagt bij aan waterbuffering, bodemgezondheid, bestuiving, natuurlijke plaagbestrijding en kan hittestress en droogte beperken. Daarmee ondersteunt het de verduurzaming en weerbaarheid van de landbouw zelf.
4. Grote nieuwe energievragers kunnen zich nu niet vestigen vanwege netcongestie. Daarvoor zijn maatregelen nodig. We willen dat grote nieuwe energievragers zich vestigen waar in de toekomst energie beschikbaar is of hun eigen energie opwekken. We gaan nog uitwerken hoe dit precies in de Omgevingsvisie kan landen. We streven naar het bij elkaar brengen van vraag en aanbod om het netwerk te ontlasten, ook voor de landbouw. Dit is wenselijk vanuit het energiesysteem.

5. In ons beleid (Omgevingsverordening, Gelders Programma Klimaat en de Regionale Energie Strategieën) is opgenomen hoe we omgaan met de opwek van duurzame energie. Daarin zijn handvaten opgenomen. Voor erfmolens is nog geen maximale hoogte opgenomen. In het in juli 2025 vastgestelde Initiatiefvoorstel wordt een maximale tiphoogte van 40 meter genoemd. Anders vallen ze onder 'gewone' windturbines.
6. Dit wordt in overweging genomen ten behoeve van het OER. Voor het toevoegen aan het beoordelingskader is het van belang dat effecten een ruimtelijke of milieu-relevantie hebben. De mogelijkheden hiervoor worden in de overweging meegenomen en in het OER beschreven.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 7: TenneT TSO

Reactienummer: 7

Indiener: TenneT TSO B.V.

Samenvatting

1. Indiener wordt graag actief betrokken als (voor)overlegpartner.
2. Indiener geeft aan dat de hoogspanningsverbindingen één van de ruimtevragers is binnen de provincie. Indiener wenst de bestaande infrastructuur op de juiste manier ruimtelijk te borgen en te behouden.
3. Indiener voorziet dat de energietransitie de komende jaren ruimte nodig heeft voor netuitbreidingen/wijzigingen.
4. Indiener verzoekt om ruimte te houden voor de mogelijke uitbreidingen van het energienetwerk voortkomend uit de RES. De omgevingsvisie moet eventuele netuitbreidingen niet onmogelijk maken.
5. Indiener wil graag betrokken worden bij de ontwikkeling, uitwerking van de omgevingsvisie zodat door ons vroegtijdig een afweging kan worden gemaakt of dit gevolgen heeft of kan hebben voor de capaciteit van het transportnet.

Antwoord

1. We zoeken graag de samenwerking op. Daarom organiseren we meerdere participatiebijeenkomsten. We zullen indiener uitnodigen voor participatiefase 2.
2. We onderschrijven dit punt. Het energienetwerk is een van de thema's die uitgewerkt worden in het OER en de Omgevingsvisie.
3. Wij delen het standpunt dat de energietransitie, waaronder de RES, ruimte nodig heeft voor netuitbreidingen/-aanpassingen. We nemen dit punt mee in het OER en de Omgevingsvisie. Daarnaast wordt energie als sturend principe opgenomen in de Omgevingsvisie.
4. We verwijzen hier naar de reactie onder punt 3.
5. We verwijzen hier naar de reactie onder punt 1.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 8: Vitens

Reactienummer: 8

Indiener: Vitens

Samenvatting

1. Indiener is van mening dat de verbinding tussen de ontwikkelingen in relatie tot aandacht voor bescherming van het grondwater en voldoende drinkwater, duidelijker naar voren moet komen.
2. Indiener ziet de rol van een gezonde bodem als eerste filter voor schoon drinkwater graag terug komen in de omgevingsvisie.
3. Indiener ziet graag het transport- en drinkwaternetwerk met bijbehorende voorraadpunten voor opslag terugkomen in de Omgevingsvisie.
4. Indiener ziet ook graag het nationale plan van aanpak drinkwaterbesparing en de adaptieve drinkwaterstrategie terugkomen in de Omgevingsvisie.
5. Indiener ziet hoe een opgave in één regio mogelijk in een andere regio kan worden opgepakt. Op het gebied van drinkwater(reserverings)-gebieden zien we deze aanpak. We zien verschillen tussen de regio's, maar ook hoe een regio de oplossing kan zijn voor een andere regio. Dit lezen we graag terug in de visie.
6. Indiener ziet graag het belang van schoon oppervlaktewater terug in de visie zodat ook via die weg er aandacht is voor de invloed van voldoende schoon drinkwater.
7. Indiener acht het van belang dat er ook buffers zijn in relatie tot de drinkwaterwinningen en de ondergrondse drinkwaterleidingen. Met name in relatie tot de ontwikkelingen van de energienetwerken zien wij dat het drinkwaterbelang onvoldoende op het netvlies staat.
8. Indiener vraagt aandacht voor de ontwikkelingen van kernenergie en de uitbreiding van defensieterreinen in Gelderland. Deze ontwikkelingen hebben effecten op het landschap en daarmee ook op de drinkwatervoorziening.
9. Indiener wil graag betrokken worden bij de tweede ronde van participatie.

Antwoord

1. In de uitwerking van het scenario Water en Bodem van het OER komt bescherming van het grondwater en drinkwatervoorziening terug. In de kadernota voor de vernieuwing van de omgevingsvisie hebben Provinciale Staten bodem en water vastgesteld als sturend principe. In de kadernota staat per ontwikkeling hoe dit sturend principe doorwerkt, waarin ook uitgangspunten op drinkwater en kwaliteit van het grondwater staan. Deze uitgangspunten verwerken we in de omgevingsvisie.
2. In de uitwerking van het scenario Water en Bodem van het OER, komt de drinkwatervoorziening en schone bodem terug. We zien dit verder als een nadere uitwerking van het sturend principe van bodem en water. We nemen dit mee in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie.
3. We hebben hier aandacht voor in het OER. Onder andere bij de uitwerking van het scenario Water en Bodem. Of en op welke manier dit terug komt in de Omgevingsvisie is op dit moment nog niet bekend.
4. Beide komen terug in de herziening van het Regionaal waterprogramma (RWP) van de provincie. De omgevingsvisie zelf is op een hoger abstractieniveau.
5. In de omgevingsvisie kijken we de opgave en ambities voor heel Gelderland. Tegelijk kijken we ook per regio naar de mogelijkheden en effecten. We nemen dit mee in de verdere uitwerking van de omgevingsvisie.
6. We onderschrijven het belang van schoon oppervlaktewater voor voldoende schoon drinkwater. Dit zal een plek krijgen in de omgevingsvisie.
7. Dit zijn meer mitigerende maatregelen die als randvoorwaarden bij beleid kunnen gaan gelden. Dat wordt pas in een later stadium van de Omgevingsvisie duidelijk.
8. We nemen deze ontwikkelingen mee in het OER en de Omgevingsvisie.
9. We zoeken graag de samenwerking op. Daarom organiseren we meerdere participatiebijeenkomsten. We zullen indiener uitnodigen voor participatiefase 2.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 9: Blue Energy Concepts

Reactienummer: 9

Indiener: Blue Energy Concepts

Samenvatting

1. Indiener wil graag het belang van visvriendelijke waterkracht voor de provincie Gelderland en de noodzaak de ontwikkeling en uitrol ervan te bevorderen naar voren brengen.
2. Indiener roept provincie Gelderland op om waterkracht te stimuleren o.a. door het uitvoeren van een analyse van kleinere locaties.
3. Indiener ziet dat waterkracht op lokaal en regionaal gebied een bijdrage kan leveren aan duurzame energie opwek in Gelderland. De ontwikkelingen op het gebied van waterkracht hebben de hernieuwde steun van de provincie nodig om te kunnen groeien.

Antwoord

1. We nemen dit punt voor kennisneming aan. We zullen het niet meenemen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie.
2. De Omgevingsvisie gaat in op de opwek van duurzame energie. Daar hoort waterkracht ook bij en is dus expliciet onderdeel van de Omgevingsvisie. Waterkracht wordt momenteel al gestimuleerd door verscheidene onderzoeken die worden uitgevoerd. Daarmee wordt bekeken in welke mate en op welke wijze waterkracht gerealiseerd kan worden.
3. We verwijzen hier naar de reactie onder punt 2.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD.

Zienswijze 10: particulier

Reactienummer: 10

Indiener: NN

Samenvatting

1. Indiener wijst op de risico's van dicht bij elkaar staande agrarische bedrijven voor de diergezondheid en de volksgezondheid (geur).
2. Indiener wijst de provincie op de nodige beoordeling bij het opkopen van bedrijven, waardoor bij het opnieuw in bedrijf nemen, een ander nabijgelegen bedrijf in de problemen kan raken.
3. Indiener vraagt om bij de nieuwvestiging van bedrijven rekening te houden met risicogebieden voor eventuele ziektes, zoals open vlaktes, randmeren, veel water en veel (wilde) vogels ten koste kan gaan van vogelgriep.

Antwoord

1. We nemen dit mee in het scenario "Gezond en Veilig" van het OER.
2. Wanneer een bedrijf wisselt van veehouderijtype zal deze veehouderij moeten voldoen aan de regelgeving die van toepassing is voor de locatie en diersoort. Momenteel ontwikkelen we nieuw provinciaal landbouwbeleid. Dit is nog niet vastgesteld. Als onderdeel hiervan wordt gekeken of risicofactoren zoals veedichtheid of landschapstype kunnen worden meegewogen in het realiseren van nieuwe veehouderij locaties.
3. Dit is heel specifiek landbouwbeleid en niet het detailniveau van uitwerking van de Omgevingsvisie.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere

uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 11: gemeente Lingewaard

Reactienummer: 11

Indiener: Gemeente Lingewaard

Samenvatting

1. Indiener ziet graag de definitie van brede welvaart leidend zijn bij ruimtelijke voorstellen en het duiden van provinciale belangen, meer dan de mogelijkheden of beperkingen van sturende systemen. Afwegingen afhankelijk maken van de sturende systemen wordt beschouwd als een stap terug.
2. Indiener ziet graag een voortzetting van de samenwerking om NEXT garden bij te laten dragen aan de ambities voor brede welvaart (werkgelegenheid, economische ontwikkelingen) ook als energie-hub voor het lokale/regionale energienetwerk.
3. Indiener geeft aan dat desondanks de kadernota al aangeeft dat nieuwe glastuinbouw geen negatief effect mag hebben op het stroomnet.
4. Indiener vraagt aandacht voor de mogelijkheden van gemeenten om hun eigen ruimtelijke afweging te maken. Dit betreft met name keuzes met betrekking tot woningbouwlocaties en nieuwe bedrijvigheid.
5. Indiener heeft de voorkeur voor het voortzetten van samenwerking zoals die tot uitdrukking komt in het regioarrangement boven een sterke juridische sturing via de omgevingsverordening.

Antwoord

1. Brede welvaart krijgt een centrale plek in de omgevingsvisie. Om scherpe keuzes te kunnen maken brengen we de 'hoeken van het speelveld' in de milieuonderzoeken (OER) in beeld. De aspecten van brede welvaart komen hierin terug. Voor de ruimtelijke keuzes, die landen in de omgevingsvisie, vormen de vastgestelde waarden uit de Kadernota de basis voor het maken van deze keuzes.
2. Wij zien ook de meerwaarde van Nextgarden en de mogelijkheden om bij te dragen aan het verminderen van netcongestie. Graag blijven we met elkaar hieraan werken. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met inbreng/advies van de netbeheerder en ons (ruimtelijk) beleid zoals is opgenomen in de Omgevingsverordening.
3. Grote nieuwe energievragers kunnen zich nu niet vestigen vanwege netcongestie. Daarvoor zijn maatregelen nodig. We willen dat grote nieuwe energievragers zich vestigen waar in de toekomst energie beschikbaar is of hun eigen energie opwekken. We gaan nog uitwerken hoe dit precies in de Omgevingsvisie kan landen.
4. Bij de uitwerking van de omgevingsvisie hanteren we het subsidiariteitsbeginsel. We grijpen als provincie alleen in als er sprake is van een provinciaal belang. We houden als uitgangspunt dat gemeenten zelf zoveel mogelijk verantwoordelijk zijn voor ruimtelijke keuzes binnen hun grondgebied.
5. We bedanken indiener voor het uitspreken van een voorkeur. We nemen dit voor kennisneming aan.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 12: ZLTO Rijk van Nijmegen

Reactienummer: 12

Indiener: Zlto Rijk van Nijmegen

Samenvatting

1. Indiener is van mening dat de agrarische sector op tal van opgaven een belangrijke bijdrage kan leveren.
2. Indiener mist een onderbouwing van de drie scenario's. Indiener acht het meer randvoorwaarden.
3. Indiener vindt water en bodem sturend achterhaald en verwijst daarbij naar het Rijksbeleid "rekening houden met water en bodem".
4. Indiener vraagt om een verduidelijking van de volgende passage p. 16 NRD: "...In normale zomers is er voldoende water voor landbouw. In extreem droge zomers niet meer. Wateropvang, natuur, landbouw en recreatie worden zoveel mogelijk gecombineerd. Er is bovendien voldoende water voor industrie en voldoende schoon drinkwater voor bewoners..." Indiener is van mening dat de agrarische sector juist kan bijdragen aan het vasthouden van water en daarnaast al heel actief bezig is met het reduceren van het watergebruik.
5. Indiener acht waterbeschikbaarheid cruciaal voor de productie van voedsel. Indiener gaat ervan uit dat deze beschikbaarheid voor onze sector een uitgangspunt vormt voor de uiteindelijke beoordeling van de verschillende scenario's. Het beschikbaar hebben en houden van gezond en vers voedsel is immers een eerste levensbehoefte.
6. Indiener ziet juist de agrarische sector die een positieve bijdrage kan leveren aan het energiesysteem door de productie van zon-, wind en groen gas. Indiener verzoekt om de sector in dit kader juist te positioneren als (mede)oplosser van het totale energievraagstuk.
7. Indiener mist een indicator zoals "economische vitaliteit". We gaan er vanuit dat u in de uiteindelijke Plan-MER (OER) de economische verbanden binnen en tussen sectoren en binnen en buiten (!) provinciale grenzen in beeld brengt en ook de consequenties op deze economische verbanden als gevolg van keuzes voor bepaalde alternatieven of scenario's.
8. Indiener verzoekt bij thema Landbouw de twee cruciale indicatoren voedselzekerheid en voedselveiligheid toe te voegen. Immers, de enkele indicator "landbouwareaal" zegt uiteindelijk weinig over productieniveau (kwantiteit) en al helemaal niets over voedselkwaliteit.

Antwoord

1. We nemen dit punt voor kennisneming aan.
2. De keuze en uitwerking van de scenario's vindt plaats in het OER.
3. In de kamerbrief van eind 2024 wordt inderdaad gesproken over 'rekening houden met water en bodem'. Provinciale Staten van Gelderland hebben op 16 april 2025 de Kadernota vastgesteld. In de Kadernota is water en bodem als sturend principe opgenomen. De interpretatie van dit principe sluit aan op de inhoud en uitgangspunten van de kamerbrief van minister Madlener. Daarom zien wij geen inhoudelijke knelpunten tussen provinciaal en rijksbeleid.
4. Deze passage was juist bedoeld als eerste aanzet voor het ontwikkelen van een scenario. De scenario's zijn bedoeld om de "hoeken van het speelveld" te verkennen. In het OER vindt hier een verdere uitwerking op plaats.
5. Waterbeschikbaarheid is inderdaad een belangrijk onderdeel in de scenario's.
6. In ons beleid (Omgevingsverordening, Gelders Programma Klimaat en de Regionale Energie Strategieën) is opgenomen hoe we omgaan met de opwek van duurzame energie. In het OER besteden we aandacht aan decentrale energie opwek.
7. Een PlanMER (OER) is in principe niet bedoeld om economische zaken te beoordelen. Waar dat relevant is worden verbanden tussen en binnen sectoren vaak wel benoemd.
8. Dit wordt in overweging genomen ten behoeve van het OER. Voor het toevoegen aan het beoordelingskader is het van belang dat effecten een ruimtelijke of milieu-relevantie hebben. De mogelijkheden hiervoor worden in de overweging meegenomen en in het OER beschreven.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere

uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 13: Natuur en Milieufederatie Gelderland

Reactienummer: 13

Indiener: Natuur en Milieu federatie Gelderland

Samenvatting

Indiener dient de zienswijze in mede namens IVN Natuureducatie, Stichting Landschapsbeheer Gelderland, Geldersch Landschap & Kasteelen en Natuurmonumenten.

1. Indiener ziet uit naar antwoorden op een aantal opgaven die op korte en middellange termijn in Gelderland gaan spelen. Indiener ziet de volgende opgaven graag terugkomen in de scenario's t.b.v. het OER:
 - nationale defensieprogramma;
 - recreatie en toerisme;
 - transitie naar een circulaire economie;
 - zorg voor grondwater en het waarborgen voor duurzaam, veilig en voldoende drinkwater; en
 - natuurherstelopgave.
2. Indiener doet de aanbeveling om voor het doelbereik tot 2050 de ambities "SMART" te formuleren. Dit moet dan terugkomen in de beschrijvingen van de referentiesituatie en de scenario's en heeft mogelijk gevolgen voor het beoordelingskader.
3. Indiener geeft aan dat het van belang is dat de natuurherstelopgave zo concreet als mogelijk wordt vertaald in maatregelen en programma's in het kader van de omgevingsvisie. Indiener ziet in elk geval graag doelbereik gekwantificeerd op het gebied van de natuurherstelopgave. Ook ziet indiener graag de programmatische afspraken die gemaakt zijn in het kader van de Gelderse Maatregelen Stikstof vertaald in ambities voor de omgevingsvisie.
4. Indiener ziet graag een nadrukkelijker link met de Kaderrichtlijn Water.
5. Indiener ziet graag dat bij de ambities ook de link wordt gelegd met landschap, erfgoed en Gelderse identiteit.
6. Indiener vindt dat de voorgestelde scenario's een onevenwichtige indruk maken. Met name het scenario "energiesysteem".
7. Indiener doet de aanbeveling om het huidige voorstel voor de scenario's te heroverwegen en bijvoorbeeld de contourenschetsen uit hoofdstuk 3 inclusief de sturende principes uit de kadernota verder uit te werken tot scenario's en eventuele varianten.
8. Indiener geeft aan dat de wijze van sturing door de provincie een relevante variabele in de scenario's is.
9. Indiener ziet graag dat in de scenario's de tegenstelling tussen "land sharing" versus "land sparing" wordt verkend. "Sharing" is gericht op het delen van land met de natuur en leidt tot een natuurinclusieve benadering. "Sparing" is gericht op het scheiden van natuur en voedselproductie, zoals bij intensieve landbouw.
10. Indiener pleit voor het opstellen van een Meest Milieuvriendelijk Alternatief.
11. Indiener ziet in het beoordelingskader dat bredere maatschappelijke thema's worden benoemd, maar mist hoe in de voorgestelde scenario's hierop gestuurd wordt.
12. Indiener ziet graag opgehelderd in hoeverre de provincie de maatschappelijke thema's ook als opgave ziet of alleen de effecten van sturen op andere thema's in beeld wil brengen.
13. Indiener ziet graag bij het thema biodiversiteit en natuur ook een indicator "ecosysteemdiensten".

Antwoord

1. We bedanken indiener voor de inbreng. We nemen deze opgaven mee in de scenario's van het OER.
2. We formuleren de ambities zo smart mogelijk. Dit doen we ook voor de beoordelingscriteria. Om dit te ondersteunen hanteren we voor genoemde onderwerpen data uit bestaande monitoring.
3. We schrijven in de omgevingsvisie de ambities en doelen voor natuur voor de lange termijn op. De omgevingsvisie is de basis voor een verdere uitwerking in een programma per thema en/of regio.

4. De Kaderrichtlijn Water is opgenomen als indicator in het beoordelingskader van het OER.
5. We onderschrijven de inbreng van de indiener. 'Regionale identiteit en culturele kwaliteit' is vastgesteld als één van de centrale waarden waar de doelen uit de omgevingsvisie aan moeten bijdragen. We zien landschappen, erfgoed en Gelderse identiteit als onderdeel van deze waarde. In de visie zal de link worden gelegd tussen de ambities/doelen en de waarden.
6. De scenario's zijn bedoeld om de 'hoeken van het speelveld' te verkennen. In het OER vindt hier een verdere uitwerking op plaats.
7. We hebben de scenario's goed overwogen en juist sturende principes uit de Kadernota hierbij gehanteerd.
8. We bedanken indiener voor de inbreng. We nemen de mate van sturing mee in de uitwerking van de scenario's.
9. We bedanken de indiener voor de suggestie. Dit scenario is overwogen. We nemen de suggestie niet over. We hebben gekozen voor meer integrale scenario's voor het verkennen van de 'hoeken van het speelveld'.
10. Het MMA maakt geen onderdeel meer uit van het MER. In het OER worden wel voorstellen opgenomen om eventuele negatieve effecten te beperken. Daarnaast wordt een ontwerpend onderzoek toegepast waarbij de 'hoeken van het speelveld' worden verkend. Dit geeft voldoende inzicht in milieuvriendelijke oplossingsrichtingen.
11. De door de indiener gevraagde duiding en sturing op maatschappelijke thema's krijgt een nadere uitwerking in de omgevingsvisie of een uitwerking van de visie. Het OER geeft geen sturing op thema's, wel een beoordeling.
12. We onderzoeken en beoordelen in het OER welke effecten er optreden bij deze thema's. In de Omgevingsvisie stellen we doelen voor de lange termijn voor deze thema's en formuleren we onze rol om deze doelen te realiseren.
13. De door indiener voorgestelde indicator "ecosysteemdiensten" heeft geen ruimtelijk- of milieueffect. Daardoor past deze indicator niet in het beoordelingskader en nemen we deze suggestie niet mee.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 14: particulier

Reactienummer: 14

Indiener: NN

Samenvatting

1. Indiener benoemt het thema klimaat en geeft aan dat de focus zou moeten liggen op het milieu en niet op de dertien stikstofgevoelige gebieden.
2. Indiener geeft aan dat bij het thema gezondheid ook veiligheid hoort. Indiener mist de discussie over de gevaren van straling en vraagt hiernaar te kijken.
3. Indiener vraagt om een verduidelijking van de bevolkingsgroei op pagina 8. Worden hier immigranten bedoeld?
4. Indiener gaat in op het natuurherstel genoemd op pagina 11 en stelt de vraag of we Nederland weer terug aan de zee geven?
5. Indiener haalt een passage aan op pagina 12 over de NOVI. "NOVI: Programma Ruimte voor de Rivier: kader van het Ruimtelijk arrangement Gelderland en Beleidskader energiesysteem en Overig." Indiener leest dit als de hoofdorganen die de plannen maken, waar de provincie zich naar zal moeten schikken en dat de provincie niet veel initiatieven geeft.
6. Indiener geeft aan dat de scenario's mooi zijn en in een duidelijk schema zijn weergegeven. Indiener is benieuwd of er ook een scenario komt waar vrije energie een plek krijgt.
7. Indiener mist op de kwaliteitsbeoordeling en indicatorlijst bij gezonde en veilige leefomgeving het woordje 'straling'.

Antwoord

1. We kijken in het OER naar de omgevingseffecten, dit is breder dan stikstof en milieu. Naast de bekende milieuthema's beoordelen we bijvoorbeeld ook gezonde en veilige leefomgeving en leefbaarheid.
2. In het OER wordt het scenario Gezond en Veilig uitgewerkt. Straling is hierbij geen onderwerp. Dit is een onderwerp van nationaal niveau en past daarmee niet in dit OER.
3. Nee, we doelen hier op de algemene bevolkingsgroei en niet specifiek immigranten.
4. We bekijken in het OER verschillende extremen, waarbij in het scenario Water en Bodem ook overstromingsrisico's worden meegenomen. In dit scenario zit ook een beoordeling op natuur.
5. De paragraaf waar indiener naar verwijst zijn voorbeelden van plannen die relevant zijn. De interpretatie dat het Rijk die deze plannen maakt klopt niet. Zo speelt de provincie een belangrijke rol bij het regionale energienetwerk en is het Ruimtelijk Arrangement gericht op specifieke samenwerkingsafspraken tussen Rijk en provincie. Naar aanleiding van deze inbreng verduidelijken we de rol van de provincie in deze passage van het OER.
6. We vinden het fijn dat de scenario's duidelijk zijn. De suggestie van indiener over vrije energie nemen we niet over. Vrije energie speelt op een schaalniveau wat niet past bij de Omgevingsvisie.
7. We verwijzen hier naar de reactie onder punt 2.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 15: particulier

Reactienummer: 15

Indiener: NN

Samenvatting

1. Indiener vraagt zich af welke wetenschappelijke inzichten waar in het proces worden ingebracht. Bijvoorbeeld voor de land- en tuinbouw.

2. Met welke externe factoren (invloeden, ontwikkelingen en opgaven) houdt u rekening en met welke niet. Dit zorgt voor inzicht in de bewuste beperkingen van de omgevingsvisie. Daarnaast kunnen de onverwachte ontwikkelingen worden afgezet tegen de beschreven verwachte ontwikkelingen waar wat kan leiden tot bijstelling van de omgevingsvisie.
3. Indiener mist in de kadernota, het ruimtelijke voorstel en de NRD de verwachte demografische ontwikkelingen. Er zijn geen kwantitatieve gegevens van de Gelderse of de Nederlandse bevolkingsopbouw vermeld. Hierdoor mist een onderbouwing van de druk op woningen, voorzieningen. Zowel vanuit eigen inwoners als van buitenaf (bv. recreatie). Indiener verwijst naar "Verkenning Bevolking 2050" CBS.
4. Indiener mist een toelichting op monitoring, aangezien dit concrete inzichten geeft voor mogelijke bijsturing.
5. Indiener adviseert om bij de uitwerking van de plannen de gevolgen voor de begroting van de provincie in beeld te brengen. Bijvoorbeeld bij beleidskader "Ruimte voor Economie" welke keuze maakt de provincie daar? Wel of geen financiële bijdrage en daarmee wel of geen mogelijkheden tot (bij)sturing.
6. Indiener stelt voor om sociale cohesie en de maatschappelijke voorzieningen met nadruk mee te nemen bij de uitwerking van de plannen.
7. Indiener waardeert de aandacht voor biodiversiteit. Door klimaatverandering zullen er soorten bijkomen en andere soorten verdwijnen. Wijziging van soorten is van een andere orde als wijziging van het aantal soorten. Voorkomen moet worden dat natuurbehoud wordt gelijkgesteld met het behoud van alle aanwezige soorten planten, dieren en insecten zoals deze in 2000 aanwezig waren in Gelderland. We moeten accepteren dat onze omgeving verandert. Indiener is het oneens met de stelling "het behoud of herstel van dier- en plantensoorten die van nature in Nederland voorkomen". We moeten accepteren dat sommige, weloverwogen, keuzes leiden tot veranderingen in de natuur. Maar economische en andere belangen mogen niet zonder meer overheersend zijn ten opzichte van leefgebieden.
8. Indiener geeft aan dat voor de uitwerking van de Natuur Herstel Verordening geen 0- niveau is vastgelegd. Ook zal rekening gehouden moeten worden met de (onontkoombare) ontwikkelingen (zoals het warmer worden van Gelderland) waardoor in 2050 (en zeker in 2100) het herstel van de natuur uit bv 2000 neerkomt op water naar de zee dragen.
9. Indiener geeft aan dat bij het energiesysteem de locatie tussen opwek en gebruik uit het oog verloren is. Er is aandacht nodig voor infrastructuur tussen vraag en aanbod; bv goede infrastructuur voor senioren om een ziekenhuis of culturele instelling te bezoeken.
10. Indiener mist de (helder beschreven) afhankelijkheid van externe partners.

Antwoord

1. We maken gebruik van wetenschappelijke inzichten bij het opstellen van het gehele OER en de omgevingsvisie. In het OER wordt een bronnenlijst opgenomen van de geraadpleegde onderzoeken.
2. Na vaststelling actualiseren we de omgevingsvisie periodiek, o.a. vanwege de genoemde ontwikkelingen.
3. We gebruiken in het OER meer kwantitatieve gegevens ter onderbouwing van de huidige situatie, referentiesituatie en de scenario's.
4. Monitoring krijgt een aparte plek en wordt verder uitgewerkt in het OER en ook in de Omgevingsvisie.
5. We bedanken indiener voor het advies. De financiële consequenties en de mate van sturing brengen we in programma's in beeld. De programma's passen we aan op basis van de nieuwe omgevingsvisie. Als onze doelen en sturing in de vernieuwde omgevingsvisie (extra) kosten vragen, brengen we dat op hoofdlijnen in beeld.
6. We bedanken indiener voor de suggestie. Sociale cohesie en maatschappelijke voorzieningen komen aanbod in het scenario Gezond en Veilig en krijgen een plek in de uitwerking van de Omgevingsvisie.
7. Onze wettelijke taak voor het beschermen en behouden van natuur is inderdaad niet statisch. We richten ons bij het behoud en/of herstel van de biodiversiteit dan ook op robuust systeemherstel. Daarbij behouden en herstellen we – waar dat mogelijk is binnen de landschappelijke en maatschappelijke context van ons buitengebied. Mogelijk zullen wij in de toekomst moeten accepteren dat voor bepaalde dier- of plantensoorten in onze provincie geen geschikt leefgebied meer is. Ons uitgangspunt blijft echter wel dat we inzetten op behoud en herstel van onze dier- en plantensoorten die in Nederland voorkomen.
8. We bedanken indiener voor de reactie en nemen deze ontwikkelingen mee.
9. We bedanken indiener voor de reactie. Wij nemen deze ontwikkelingen mee in onder andere de scenario's van het OER.
10. We bedanken indiener voor de reactie. In het OER en de Omgevingsvisie besteden we aandacht aan deze

afhankelijkheden.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 16: Waterschap Vallei en Veluwe

Reactienummer: 16

Indiener: Waterschap Vallei en Veluwe

Samenvatting

1. Waterschap Vallei en Veluwe participeert graag actief in het proces voor het opstellen van de omgevingsvisie.
2. Indiener is positief over de keuze om water en bodem een van de drie sturende principes aan te wijzen en ook als scenario in het OER op te nemen.
3. Indiener adviseert om het beoordelingskader te verrijken met CBS indicatoren voor natuurlijk kapitaal (later) en om in meer algemenere zin brede welvaart een meer centrale plek te geven in het OER.
4. Indiener adviseert om goed kennis te nemen van de actualisatie van de BOVI van het waterschap.
5. Indiener adviseert met klem om aan te sluiten bij de drie bewegingen die in de Nota Ruimte io zijn opgenomen.
6. Indiener adviseert om in de ambitie vitaal landelijk gebied ook een gezond water- en bodemsysteem op te nemen. De waterkwaliteit (KRW) is nu niet goed en oplossingsrichtingen hebben een sterk ruimtelijke component. Het landgebruik is van grote invloed op de kwaliteit van water- en bodemsysteem.
7. Waterveiligheid is geen gegeven. In de context van klimaatverandering en ruimtelijke doorwerking van nationale adaptatie strategieën. Indiener vraagt om deze opgave en de gekoppelde ruimtelijke component in beschouwing te nemen. Tot 2050 is het HWBP relevant.
8. Indiener vraagt zich af wat voorrang verdient: het accommoderen van de steeds groeiende watervraag of herstel van deze natuurlijke hulpbron om op duurzame wijze en in combinatie met waterbesparend beleid in de toekomst in de vraag te voorzien?
9. Indiener vraagt expliciet aandacht voor de locatiekeuze van nieuw te bouwen woningen, waarbij met het oog op water en bodem de nadrukkelijke voorkeur uitgaat naar inbreidingslocaties en het klimaatadaptief maken van gebouwde omgeving voordat in uitleglocaties gezocht wordt naar bouw mogelijkheden.
10. Indiener onderschrijft het belang van groene daken en zonnepanelen en ziet graag een plek voor het concept van groen blauwe dooradering.
11. Indiener mist in de beschrijving van het scenario in de NRD de meerlaagse veiligheidsbenadering voor waterveiligheid. Wat betekent deze benadering voor het scenario?
12. Indiener geeft aan dat een goede (grond) waterkwaliteit en een ruimtelijke inrichting van de leefomgeving die bestand is tegen de nieuwe weersextremen, waaronder onderstromingen en het risico op dijkdoorbraken ook onderdeel vormen van een gezond en veilige leefomgeving.
13. Indiener stelt voor om ook de richting van de ontwikkeling te beoordelen (achteruitgang, ongewijzigd, vooruitgang/ herstel). Dit gebaseerd op het voorzorgsprincipe uit de Omgevingswet.
14. Suggesties voor het beoordelingskader:
 - Waterkwaliteit:
 - zowel grond- als oppervlaktewater
 - enkel KRW waterlichamen of ook andere wateren
 - Waterbeschikbaarheid:
 - uit grond of uit oppervlaktewater
 - differentiatie naar functie (wonen, bedrijven/industrie, landbouw en natuur)
 - watervasthoudende capaciteit bodem
 - Bodemkwaliteit
 - areaal niet afgedekte bodem
 - emissie CO lachgas en methaan: relevant rondom enkele veenweidegebieden
 - Aareaal landbouwgronden
 - onderscheid naar type landbouw (akkerbouw, veeteelt – behoud graslanden - of tuinbouw).

15. Indiener adviseert om de uitkomsten van het OER ook te integreren in de monitoring van de beleidseffecten.
16. Hoe werkt de nieuwe provinciale omgevingsvisie door in de regio? Bijvoorbeeld in interbestuurlijke omgevingsprogramma's? Wat is daar dan voor nodig in de nieuwe omgevingsvisie?
17. Indiener vraagt zich af hoe we omgaan met het 1 overheidsprincipe in met name het landelijk gebied. De referentiesituatie, het vastgestelde beleid is lastig (Rijk, gemeenten, waterschappen).

Antwoord

1. We zoeken ook graag de samenwerking op. Daarom organiseren we meerdere participatiebijeenkomsten. We zullen indiener uitnodigen voor participatiefase 2.
2. We bedanken indiener voor de inbreng. We nemen dit punt voor kennisneming aan.
3. De CBS indicator Natuurlijk kapitaal geeft onvoldoende mogelijkheden om effecten mee te bepalen. Wel staan er brede welvaarts-criteria in het beoordelingskader.
4. De BOVI van het Waterschap nemen we op in het beleidskader.
5. De Nota Ruimte is een traject van het Rijk. De informatie uit de Nota Ruimte nemen we mee als input voor de verdere uitwerking van de omgevingsvisie.
6. We nemen de KRW mee in de vorming en beoordeling van de scenario's.
7. We nemen waterveiligheid mee in de vorming van de scenario's.
8. Dit is een terechte vraag die ook bij de scenario-vorming wordt meegenomen.
9. We bedanken indiener voor deze input. Bij de woningbouwopgave is er veel aandacht voor inbreidingslocaties en het klimaatadaptief maken van gebouwde omgeving. In het scenario Water en Bodem onderzoeken we denkrichtingen bij dit vraagstuk.
10. We bedanken indiener voor de suggestie. We nemen groen-blauwe dooradering mee in de scenario-vorming.
11. We nemen meerlaagse veiligheid zo veel mogelijk als uitgangspunt mee in de scenario-vorming in het OER. We gaan hierbij uit van een systeembenaderingen. Waar mogelijk en relevant benoemen we dit onderwerp ook duidelijk in het OER.
12. Deze aspecten krijgen een plek in zowel het scenario Water en Bodem als in Gezond en veilige leefomgeving.
13. We zijn het eens met de indiener. We beoordelen inderdaad ook de richting van ontwikkelingen in het OER.
14. We bedanken indiener voor de suggesties voor het beoordelingskader. Deels kunnen deze worden meegenomen, deels ook niet omdat we wel aan willen sluiten bij het detailniveau van de visie en de keuzes die we daarvoor moeten maken. De uitwerking hiervan wordt in het OER duidelijk gemaakt.
15. We onderschrijven de inbreng van de indiener. Monitoring is zeker belangrijk. We maken deels gebruik van bestaande monitoringsgegevens. Daarnaast zal het OER ook aangeven welke aanvullende monitoring van belang is.
16. We maken in de visie heldere strategische keuzes op thema's met provinciaal belang, waarbij ook regionale accenten uitgewerkt worden voor de lange termijn. Dit vormt de basis voor het maken van programma's die op thema's en per regio vervolgens samen met partners worden uitgewerkt.
17. We gaan hier in principe uit van bestaand beleid van de Rijksoverheid, waterschappen en de provincie zelf.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 17: Stichting Behoud Veluwsch Landschap

Reactienummer: 17

Indiener: Stichting Behoud Veluwsch Landschap

Samenvatting

1. Of de indiener zich voldoende kan vinden in de ambities en opgaven beschreven in de kadernota en de NRD hangt sterk af van de mate van natuurherstel en het tegengaan van verdere verslechtering van ons grootste Natura 2000- gebied op land.

2. Als lidorganisatie van vereniging Natuur en Milieu Gelderland ondersteunt de indiener de door hen ingezonden zienswijzen. Aanvullend stippen ze het volgende aan:
3. Indiener ziet graag een strikter beschermingsregime van de Veluwe, naar analogie van de Waddenzee en de planologische kernbeslissing. De basiskwaliteit van de natuur verslechtert dusdanig door toenemende ruimtelijke drukfactoren dat de Veluwe kwetsbaar is geworden en het beschermingsregime onvoldoende strikt beschermt. Belangrijke oorzaken van problemen liggen buiten het Natura 2000-gebied.
4. Indiener wenst een brede blik op de problemen op en rond de Veluwe. Indiener stelt voor om te kijken naar maatregelen in de overgangsgebieden, die een buffer kunnen vormen.
5. Indiener vindt een brede blik op problemen op en rond de Veluwe essentieel om het in stand te houden. Kom met een aanpak op het hoogste schaalniveau.
6. Indiener vraagt om borging van de basiskwaliteit natuur. Dit kan door het uitwerken van een ruimtelijk zoneringsmodel met zeker drie verschillende zones omgevingswaarden. Door dit vast te leggen in de omgevingsverordening, is er sturing mogelijk op de basiskwaliteit natuur.
7. Indiener maakt zich zorgen over de effectiviteit van de beoogde stikstofzoning van 500 meter. U moet uitgaan van een zone die groot genoeg is om de gebieden waar de KDW wordt overschreden effectief te beschermen. Eerder 3 tot 5 kilometer dan een niet onderbouwde 500 meter.
8. Indiener is van mening dat na het wegvallen van VLGG het belang van de natuurherstelopgave zo concreet als mogelijk wordt vertaald in maatregelen en programma's in het kader van de omgevingsvisie. Indiener ziet graag doelbereik gekwantificeerd op het gebied van natuurherstelopgave (beheerplannen Natura 2000-gebieden).
9. Indiener is van mening dat er weinig plaats is voor verdergaande verstedelijking op en rond de Veluwe.
10. Indiener vraagt nadrukkelijk aandacht voor een gebalanceerde stedelijke groei rondom de Veluwe. Nu gebeurt dit in verschillende deelgebieden waardoor er naar verwachting flink wordt doorgebouwd. Economische groei kan alleen plaatsvinden in sectoren die samengaan met de hoofdfunctie van Natura 2000-gebied de Veluwe.
11. Indiener zoekt naar afstemming tussen Nationaal Programma Ruimte voor Defensie en de omgevingsvisie. Hoe gaat de provincie om met minder ruimte voor andere functies als Defensie meer ruimte nodig heeft op de Veluwe?
12. Indiener vraagt om een visie waar verblijfsrecreatie mogelijk is en waar niet. Aantallen bezoekers en accommodaties moeten juist voor natuurherstel naar beneden. Dit vraagt ook duidelijk een aanpak die samenhang krijgt met het recreatiezoneringsplan Veluwe, bestemmingsmanagement en duurzame mobiliteit.
13. Indiener mist het verhaal van Veluwe Alliantie waarin de Veluwe 6000 hectare extra recreatieluimte nodig heeft.
14. Indiener verzoekt om meer duidelijkheid over de positieve effecten van de omgevingsvisie.
15. Een goede omgevingsvisie voorkomt dat unieke kwaliteiten verloren gaan.
16. Indiener ziet in relatie tot de groenblauwe dooradering onvoldoende duidelijk hoe de aanpak voor de Veluwe in het grotere geheel past.
17. Natuurontwikkeling en landbouw vindt op de juiste plekken plaats. Vruchtbare landbouwgronden worden zoveel mogelijk behouden om onze voedselvoorziening te beschermen. Deze stelling lijkt niet houdbaar voor de eerste periferie langs de Natura 2000 begrenzing op en rond de Veluwe i.v.m. noodzakelijke stikstofzoning voor natuurherstel. Indiener mist de ambitie voor natuurinclusieve landbouw op en rond het Centraal Veluws Natuurmassief.

Antwoord

1. De mate van natuurherstel en het tegengaan van verdere verslechtering van Natura 2000 gebied De Veluwe werken we in het OER en de omgevingsvisie verder uit. Zodra dit verder is uitgewerkt gaan we graag met indiener in gesprek. We nodigen indiener uit voor participatieronde 2.
2. Voor een reactie op ingebrachte zienswijzen van vereniging Natuur en Milieu, zie het antwoord onder zienswijzennummer 13.
3. We nemen in het kader van het OER verschillende ontwikkelrichtingen voor de Veluwe in beschouwing.
4. In de scenario ontwikkeling is er aandacht voor de Veluwe en mogelijke ontwikkelrichtingen voor de Veluwe en de randen van de Veluwe.
5. Wij onderschrijven dat een brede blik op problemen op en rond de Veluwe, waaronder overgangsgebieden, nodig is. In het OER besteden wij nadrukkelijk aandacht aan de Veluwe, en beoordelen wij effecten op de Veluwe via het beoordelingskader. Ook lopen verschillende gebiedsprocessen op en rond de Veluwe, waaronder het Gebiedsproces Veluwe enclave GEUS. Wij zien vooralsnog geen noodzaak hier een organisatie met

organisatievorm en rechtspersoonlijkheid voor op te richten.

6. In de Omgevingsvisie maken wij nog geen keuze voor de instrumenten om de doelen te bereiken, bijvoorbeeld ruimtelijke zonering. De keuze voor in te zetten instrumenten wordt gemaakt in een programma of de omgevingsverordening. Wij nemen deze suggestie mee in de afweging.
7. We nodigen u uit om mee te denken over het Strokenbeleid. Houd daarvoor onze website in de gaten: <https://www.gelderland.nl/themas/stikstof/invulling-stroken-voor-stikstofvermindering>. De gemiddelde depositie is het grootst dichtbij de emissiebron. Bij stikstofoxiden en ammoniak slaan respectievelijk circa 2,5% en 5% van de emissies neer binnen 500 meter van de bron. Over grotere afstanden neemt de gemiddelde depositie per hectare af, omdat de emissie zich verspreidt over een groter gebied. Naarmate de afstand tot een bron toeneemt, neemt verhoudingsgewijs de invloed van andere bronnen toe. Dit blijkt ook uit een studie van de Universiteit van Amsterdam: 9% van de ammoniakemissies van een boerderij komen binnen 500 meter terecht. Buiten deze cirkel is er ook depositie van stikstof, maar neemt de invloed van andere bronnen toe. Daardoor is de depositie volgens die studie op afstanden groter dan 500 meter niet meer aan een specifieke bron toe te schrijven. De impact en de kostenefficiëntie van emissiereductiemaatregelen zijn hoger als we deze dichtbij de Natura 2000-gebieden nemen waar die stikstofreductie nodig is.
8. De Omgevingsvisie krijgt niet het karakter van een beheerplan. Voor het gevraagde detailniveau verwijzen wij indiener naar het beheerplan.
9. We nemen deze mening voor kennisneming aan.
10. We bedanken indiener voor de aandachtspunten en nemen deze voor kennisneming aan.
11. Gelderland kent een lange en hechte samenwerking met Defensie, mede vanwege de aanwezigheid van veel kazernes en defensie terreinen, met name op de Veluwe. Het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) wordt in rijksverband opgesteld, waarbij de provincie en betrokken gemeenten nauw samenwerken met Defensie. In die samenwerking hebben wij verschillende uitgangspunten ingebracht, zoals het eerst intensiveren van bestaande locaties voordat nieuwe ruimte wordt betrokken, en het zoveel mogelijk combineren van functies via dubbelgebruik van ruimte – bijvoorbeeld met natuur(beheer) en recreatie. Op de Veluwe voorziet het NPRD – met uitzondering van Artillerie Schietkamp 't Harde – niet in extra ruimte, maar in de mogelijkheid tot intensiever gebruik van bestaande locaties, zoals die in Ermelo en Stroe. Deze uitgangspunten blijven ook leidend in de verdere uitwerking van het programma van het Rijk en de doorwerking naar de omgevingsvisie.
12. (Verblijfs)recreatie is een aandachtspunt in het OER en de Omgevingsvisie. We nemen in de visie op hoe we hier ruimtelijk mee omgaan in relatie tot andere thema's. Belangrijk aandachtspunt is dat we hier regionaal concreet invulling aan geven (gebiedsgericht en via programma's).
13. We nemen deze ruimteclaim mee in de afweging en prioritering ten op zichten van andere ruimteclaims.
14. We onderschrijven de inbreng van de indiener. In het OER komen ook positieve effecten van de Omgevingsvisie en mogelijke scenario's aan de orde.
15. We onderschrijven het idee dat een goede omgevingsvisie ondersteunend is aan onze unieke Gelderse kwaliteiten.
16. In het OER en de Omgevingsvisie proberen we de ontwikkelingen in de provincie zo integraal mogelijk te benaderen. We verwachten dat één en ander dan duidelijker wordt.
17. De noodzakelijke stikstofzonering speelt op de korte termijn. Natuurinclusieve landbouw komt zeker terug in het OER en de Omgevingsvisie.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 18: Vereniging Natuur en Milieu Epe

Reactienummer: 18

Indiener: Vereniging Natuur en Milieu Epe

Samenvatting

Eensluidend met zienswijzen 17 Stichting Behoud Veluwsch Landschap

1. Of de indiener zich voldoende kan vinden in de ambities en opgaven beschreven in de kadernota en de NRD hangt sterk af van de mate van natuurherstel en het tegengaan van verdere verslechtering van ons grootste Natura 2000- gebied op land.
2. Als lidorganisatie van vereniging Natuur en Milieu Gelderland ondersteunt de indiener de door hen ingezonden zienswijzen. Aanvullend stippen ze het volgende aan:
3. Indiener ziet graag een strikter beschermingsregime van de Veluwe, naar analogie van de Waddenzee en de planologische kernbeslissing. De basiskwaliteit van de natuur verslechtert dusdanig door toenemende ruimtelijke drukfactoren dat de Veluwe kwetsbaar is geworden en het beschermingsregime onvoldoende strikt beschermt. Belangrijke oorzaken van problemen liggen buiten het Natura 2000-gebied.
4. Indiener wenst een brede blik op de problemen op en rond de Veluwe. Indiener stelt voor om te kijken naar maatregelen in de overgangsgebieden, die een buffer kunnen vormen.
5. Indiener vindt een brede blik op problemen op en rond de Veluwe essentieel om het in stand te houden. Kom met een aanpak op het hoogste schaalniveau.
6. Indiener vraagt om borging van de basiskwaliteit natuur. Dit kan door het uitwerken van een ruimtelijk zoneringsmodel met zeker drie verschillende zones omgevingswaarden. Door dit vast te leggen in de omgevingsverordening, is er sturing mogelijk op de basiskwaliteit natuur.
7. Indiener maakt zich zorgen over de effectiviteit van de beoogde stikstofzoning van 500 meter. U moet uitgaan van een zone die groot genoeg is om de gebieden waar de KDW wordt overschreden effectief te beschermen. Eerder 3 tot 5 kilometer dan een niet onderbouwde 500 meter.
8. Indiener is van mening dat na het wegvallen van VLGG het belang van de natuurherstelopgave zo concreet als mogelijk wordt vertaald in maatregelen en programma's in het kader van de omgevingsvisie. Indiener ziet graag doelbereik gekwantificeerd op het gebied van natuurherstelopgave (beheerplannen Natura 2000-gebieden).
9. Indiener is van mening dat er weinig plaats is voor verdergaande verstedelijking op en rond de Veluwe.
10. Indiener vraagt nadrukkelijk aandacht voor een gebalanceerde stedelijke groei rondom de Veluwe. Nu gebeurt dit in verschillende deelgebieden waardoor er naar verwachting flink wordt doorgebouwd. Economische groei kan alleen plaatsvinden in sectoren die samengaan met de hoofdfunctie van Natura 2000-gebied de Veluwe.
11. Indiener zoekt naar afstemming tussen Nationaal Programma Ruimte voor Defensie en de omgevingsvisie. Hoe gaat de provincie om met minder ruimte voor andere functies als Defensie meer ruimte nodig heeft op de Veluwe?
12. Indiener vraagt om een visie waar verblijfsrecreatie mogelijk is en waar niet. Aantallen bezoekers en accommodaties moeten juist voor natuurherstel naar beneden. Dit vraagt ook duidelijk een aanpak die samenhang krijgt met het recreatiezoneringsplan Veluwe, bestemmingsmanagement en duurzame mobiliteit.
13. Indiener mist het verhaal van Veluwe Alliantie waarin de Veluwe 6000 hectare extra recreatieluimte nodig heeft.
14. Indiener verzoekt om meer duidelijkheid over de positieve effecten van de omgevingsvisie.
15. Een goede omgevingsvisie voorkomt dat unieke kwaliteiten verloren gaan.
16. Indiener ziet in relatie tot de groenblauwe dooradering onvoldoende duidelijk hoe de aanpak voor de Veluwe in het grotere geheel past.
17. Natuurontwikkeling en landbouw vindt op de juiste plekken plaats. Vruchtbare landbouwgronden worden zoveel mogelijk behouden om onze voedselvoorziening te beschermen. Deze stelling lijkt niet houdbaar voor de eerste periferie langs de Natura 2000 begrenzing op en rond de Veluwe i.v.m. noodzakelijke stikstofzoning voor natuurherstel. Indiener mist de ambitie voor natuurinclusieve landbouw op en rond het Centraal Veluws Natuurmassief.

Antwoord

1. De mate van natuurherstel en het tegengaan van verdere verslechtering van Natura 2000 gebied De Veluwe werken we in het OER en de omgevingsvisie verder uit. Zodra dit verder is uitgewerkt gaan we graag met indiener in gesprek. We nodigen indiener uit voor participatieronde 2.
2. Voor een reactie op ingebrachte zienswijzen van vereniging Natuur en Milieu, zie het antwoord onder zienswijzenummer 13.

3. We nemen in het kader van het OER verschillende ontwikkelrichtingen voor de Veluwe in beschouwing.
4. In de scenario ontwikkeling is er aandacht voor de Veluwe en mogelijke ontwikkelrichtingen voor de Veluwe en de randen van de Veluwe.
5. Wij onderschrijven dat een brede blik op problemen op en rond de Veluwe, waaronder overgangsgebieden, nodig is. In het OER besteden wij nadrukkelijk aandacht aan de Veluwe, en beoordelen wij effecten op de Veluwe via het beoordelingskader. Ook lopen verschillende gebiedsprocessen op en rond de Veluwe, waaronder het Gebiedsproces Veluwe enclave GEUS. Wij zien voornamelijk geen noodzaak hier een organisatie met organisatievorm en rechtspersoonlijkheid voor op te richten.
6. In de Omgevingsvisie maken wij nog geen keuze voor de instrumenten om de doelen te bereiken, bijvoorbeeld ruimtelijke zonering. De keuze voor in te zetten instrumenten wordt gemaakt in een programma of de omgevingsverordening. Wij nemen deze suggestie mee in de afweging.
7. We nodigen u uit om mee te denken over het Strokenbeleid. Houd daarvoor onze website in de gaten: <https://www.gelderland.nl/themas/stikstof/invulling-stroken-voor-stikstofvermindering>. De gemiddelde depositie is het grootst dichtbij de emissiebron. Bij stikstofoxiden en ammoniak slaan respectievelijk circa 2,5% en 5% van de emissies neer binnen 500 meter van de bron. Over grotere afstanden neemt de gemiddelde depositie per hectare af, omdat de emissie zich verspreidt over een groter gebied. Naarmate de afstand tot een bron toeneemt, neemt verhoudingsgewijs de invloed van andere bronnen toe. Dit blijkt ook uit een studie van de Universiteit van Amsterdam: 9% van de ammoniakemissies van een boerderij komen binnen 500 meter terecht. Buiten deze cirkel is er ook depositie van stikstof, maar neemt de invloed van andere bronnen toe. Daardoor is de depositie volgens die studie op afstanden groter dan 500 meter niet meer aan een specifieke bron toe te schrijven. De impact en de kostenefficiëntie van emissiereductiemaatregelen zijn hoger als we deze dichtbij de Natura 2000-gebieden nemen waar die stikstofreductie nodig is.
8. De Omgevingsvisie krijgt niet het karakter van een beheerplan. Voor het gevraagde detailniveau verwijzen wij indiener naar het beheerplan.
9. We nemen deze mening voor kennisneming aan.
10. We bedanken indiener voor de aandachtspunten en nemen deze voor kennisneming aan.
11. Gelderland kent een lange en hechte samenwerking met Defensie, mede vanwege de aanwezigheid van veel kazernes en defensie terreinen, met name op de Veluwe. Het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) wordt in rijksverband opgesteld, waarbij de provincie en betrokken gemeenten nauw samenwerken met Defensie. In die samenwerking hebben wij verschillende uitgangspunten ingebracht, zoals het eerst intensiveren van bestaande locaties voordat nieuwe ruimte wordt betrokken, en het zoveel mogelijk combineren van functies via dubbelgebruik van ruimte – bijvoorbeeld met natuur(beheer) en recreatie. Op de Veluwe voorziet het NPRD – met uitzondering van Artillerie Schietkamp 't Harde – niet in extra ruimte, maar in de mogelijkheid tot intensiever gebruik van bestaande locaties, zoals die in Ermelo en Stroe. Deze uitgangspunten blijven ook leidend in de verdere uitwerking van het programma van het Rijk en de doorwerking naar de omgevingsvisie.
12. (Verblijfs)recreatie is een aandachtspunt in het OER en de Omgevingsvisie. We nemen in de visie op hoe we hier ruimtelijk mee omgaan in relatie tot andere thema's. Belangrijk aandachtspunt is dat we hier regionaal concreet invulling aan geven (gebiedsgericht en via programma's).
13. We nemen deze ruimteclaim mee in de afweging en prioritering ten op zichten van andere ruimteclaims.
14. We onderschrijven de inbreng van de indiener. In het OER komen ook positieve effecten van de Omgevingsvisie en mogelijke scenario's aan de orde.
15. We onderschrijven het idee dat een goede omgevingsvisie ondersteunend is aan onze unieke Gelderse kwaliteiten.
16. In het OER en de Omgevingsvisie proberen we de ontwikkelingen in de provincie zo integraal mogelijk te benaderen. We verwachten dat één en ander dan duidelijker wordt.
17. De noodzakelijke stikstofzonering speelt op de korte termijn. Natuurinclusieve landbouw komt zeker terug in het OER en de Omgevingsvisie.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 19: 8RHK

Reactienummer: 19

Indiener: 8RHK

Samenvatting

1. Indiener stelt de vraag waarom de Nota reikwijdte en detailniveau (NRD) ter inzage is gelegd voor zienswijze voordat de kadernota door PS is behandeld.
2. Indiener mist de positionering van Gelderland ten opzichte van andere provincies en ook ten opzichte van Duitsland. Ook het economisch-maatschappelijke belang van de verbinding met Twente is cruciaal.
3. Indiener geeft aan in het kader van bodem- en water sturend dat de hoger gelegen delen een bepaalde landschappelijke en cultuurhistorische waarden (open gebieden en essen) vertegenwoordigen. Dit belang moet volgens indiener ook worden meegenomen in de NRD.
4. Indiener vraagt zicht af wat bedoeld wordt met 'klimaatbestendig' (paragraaf 2.1).
5. Indiener geeft aan dat bij economie gesproken wordt over een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor Gelderse sectoren. Welke zijn dit, en hoe wordt de volgorde bepaald welke sectoren prioriteit hebben?
6. Indiener vraagt wat bedoeld wordt met het Gelders Programma Klimaat wordt nadrukkelijk meegenomen (paragraaf 2.3, pagina 11). Is dat een programma voor klimaatadaptatie dat er nu nog niet is of de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie 2024-2027?
7. Indiener geeft aan dat geen aandacht wordt besteed aan het onderzoek naar gezondheidseffecten (paragraaf 3.2.3, pagina 17) die wellicht samenhangen met het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en aspecten van de veehouderij die in het huidige provinciale beleid/de huidige provinciale regelgeving wel expliciet aan bod komen, het onderscheid tussen grondgebonden en niet-grondgebonden veehouderij en het daarop gebaseerde plussenbeleid voor de niet- grondgebonden veehouderij. Indiener heeft de vraag of de Kadernota zelf op het eerste punt de basis vormt voor het op te stellen OER en of de aspecten die bij het tweede punt zijn genoemd wellicht niet langer onderwerp gaan zijn van provinciaal beleid.
8. Indiener geeft vervolgens nog een reactie op de Kadernota.

Antwoord

1. Wachten met het ter inzage leggen van de NRD zou veel vertraging in het proces opleveren. Er is juist voor gekozen om dit meer gelijk op te laten lopen met de behandeling van de Kadernota omdat eventuele (essentiële) wijzigingen vooral van belang zijn voor het OER en de omgevingsvisie zelf. De NRD wijzigen we niet, omdat we dit vooral zien als een aankondiging van het OER-traject, de onderzoeksmethode en diepgang. De opmerkingen op de NRD nemen we mee in het verdere proces van het opstellen van het OER en de omgevingsvisie.
2. We nemen de inbreng van indiener mee. De positionering van Gelderland in haar omgeving zal in de omgevingsvisie aan de orde komen.
3. De landschappelijke en cultuurhistorische waarden spelen een rol in de beoordeling van scenario's in het OER. Dit is ook aangegeven in de NRD.
4. Met klimaatbestendig bedoelen we: beter bestand tegen extremen die als gevolg van klimaatverandering te verwachten zijn.
5. We investeren niet alleen in het vestigingsklimaat voor specifieke sectoren, maar juist in de brede economische structuur van Gelderland. Bij innovatie is er focus op clusters zoals food, energy, health en maakindustrie, maar zonder harde prioritering. Het vestigingsklimaat wordt breed benaderd, met aandacht voor leefomgeving, bereikbaarheid en samenwerking, ten gunste van alle Gelderse bedrijven.
6. Zie voor het programma welke we meenemen in het OER onze website https://media.gelderland.nl/Programma_Klimaat_2021_2030_DEF_2f366a1de6.pdf.
7. In het OER wordt ingegaan op de genoemde gezondheidsaspecten. Het te voeren beleid wordt in het kader van de omgevingsvisie nog nader uitgewerkt. Dit zorgt ervoor dat we nu geen antwoord kunnen geven op de vraag van de indiener. Zodra de ontwerp omgevingsvisie af is kunnen we de vraag beantwoorden.
8. Opmerkingen op de kadernota nemen we voor kennisgeving aan. De kadernota is op 16 april 2025 vastgesteld door Provinciale Staten en zal niet worden gewijzigd.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 20: Stichting Wandelnet

Reactienummer: 20

Indiener: Stichting Wandelnet

Samenvatting

1. Indiener benoemt dat lopen en wandelen kan worden uitgesplitst in 3 verschillende accenten:
 - Recreatief wandelen; routenetwerken, wandelroutes, ommetje
 - Utilitair (lopen); lopen als integraal onderdeel van (actieve) mobiliteit en bereikbaarheid naast de fiets. Met als uitgangspunt de prioritering van het STOP principe (Stappen, Trappen, OV en Personenauto). Belang van lopen in voor- en na transport bij OV.
 - Gezondheid; het maken van ommetjes, ruimte voor recreatie, stad/land verbindingen.
2. Indiener ziet een complex geheel waar lopen en wandelen kansen bieden om positief bij te dragen aan de effecten van de scenario's. Indiener ziet een uitdaging om binnen alle onderdelen van de te onderzoeken scenario's de waarde en de effecten van wandelen en lopen te betrekken.
3. Indiener noemt een paar algemene opmerkingen over de NRD:
 - Bij de ambities wordt vaak als richting het jaar 2100 genoemd, waarom niet 2050?
 - Indiener vindt het opvallend dat niet wordt verwezen naar beleid van andere provincies en Gelderse gemeenten.
 - Er wordt verwezen naar de NOVI (Nationale omgevingsvisie). Waarom wordt niet ook alvast ingespeeld op de Nota Ruimte die in de maak is?
4. Indiener geeft aan dat voor alle scenario's het volgende in beeld kan worden gebracht, zodat ook in beeld wordt gebracht wat de effecten van de scenario's zijn voor de lopende mens:
 - De samenhang en kwaliteit van regionale en landelijke wandelnetwerken.
 - De bereikbaarheid van de voorzieningen (OV, winkels, groen, e.d.) te voet.
5. Indiener geeft aan om de volgende onderwerpen te betrekken bij het scenario bodem en water sturend:
 - Meer ruimte voor recreatie.
 - Verhogen van de verblijfskwaliteit, inrichting op beleving.
 - Maak de omgeving groener.
 - Geef wandelen een plek bij alle gebiedsprocessen.
 - Beweegvriendelijke leefomgeving in stad en dorp.
 - Hanteer het STOP-principe wanneer het gaat over de mobiliteitsontwikkeling.
6. Indiener geeft het volgende aan over het scenario energiesysteem:
 - Lopen is de meest duurzame vorm. Indiener geeft aan door hier op in te zetten kan de keuze voor meer lopen (en fietsen) een positieve bijdrage leveren in de verduurzaming (en gezondheid) van de samenleving, klimaat en leefomgeving.
7. Indiener geeft het volgende mee voor het scenario gezond en veilig:
 - Goede bereikbaarheid wordt als belang genoemd. Dat is zeker het geval, maar het probleem is vaak de nabijheid van voorzieningen en recreatiemogelijkheden in het groen i.p.v. bereikbaarheid. Het aantal verplaatsingen zal minder zijn als ook gekeken wordt naar de positieve effecten van een betere nabijheid.
 - Voor gezonde en veilige steden en dorpen en bij herinrichting van wijken is meer aandacht voor lopen en veilige en aantrekkelijke looproutes van belang. Het meenemen van de effecten van lopen voor de gezondheid en sociale verbinding is van groot belang.

Antwoord

1. We nemen deze drie verschillende accenten mee in het vormen van de scenario's van het OER.
2. We onderschrijven de uitdaging, maar benadrukken ook dat we alle onderdelen integraal zullen waarderen.
3. We maken een doorkijk naar 2100. De visie zal zich richten op 2050, maar dus wel met een doorkijk naar 2100.

Het beleid van omringende provincies en Gelderse gemeenten is over het algemeen niet kaderstellend voor het beleid van de provincie Gelderland. De Nota Ruimte is nog geen vastgesteld beleid. Hier kunnen we nog niet vanuit gaan. In de visie gaan we wel na in hoeverre we kunnen of moeten anticiperen op de Nota Ruimte.

4. In het OER sluiten we grotendeels aan op de bestaande wandelnetwerken. In meer algemene zin nemen we ook de bereikbaarheid van voorziening mee. Onder andere in de beoordeling van de indicator beweegvriendelijkheid.
5. Bij de uitwerking van alle scenario's betrekken we verschillende van de genoemde onderwerpen. Dit doen we wel op het abstractieniveau van de Omgevingsvisie. We betrekken de onderwerpen waar we als provincie ook op kunnen sturen.
6. We nemen deze inbreng voor kennisneming aan.
7. We bedanken indiener voor de input en nemen de aandachtspunten mee bij het uitwerken van de visie.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 21: Gemeente Voorst

Reactienummer: 21

Indiener: Gemeente Voorst

Samenvatting

1. Indiener pleit voor meer aandacht voor klimaatmitigatie in het scenario Water en Bodem. Graag een toelichting op het verband tussen klimaatadaptatie en klimaatmitigatie.
2. Indiener vindt de titel van het scenario Energiesysteem weinig richting geven. Suggestie: Betaalbare, betrouwbare en duurzame energievoorziening.
3. Indiener vraagt om een toelichting van het in extremis doorvoeren van het energiesysteem, wat zijn dan de ruimtelijke implicaties?
4. Indiener vraagt aandacht voor netcongestie op alle niveaus, niet alleen op het hoogspanningsnet. Congestie speelt ook op het middenspanningsnet.
5. Indiener vraagt aandacht voor opslagmogelijkheden en lokale netwerken (energyhubs) en de ruimtelijke implicaties daarvan.
6. Indiener mist in de scenariobeschrijving van Gezond en Veilig wat er wordt gedaan om de leefomgeving aan te passen aan het veranderende klimaat.
7. Indiener ziet meerwaarde in een aanvulling van het beoordelingskader op de volgende indicatoren:
 - Biodiversiteit en natuur.
 - Mate van groenblauwe dooradering.
 - Kwaliteit en kwantiteit overige beschermde gebieden (weidevogels, foerageergebieden en stiltegebieden).
 - Water en klimaatadaptatie.
 - Kwantiteit grondwater en oppervlaktewater.
 - Landbouw.
 - Het gebruik van het landbouwareaal.
 - Productie van de landbouw (akker, tuinbouw en veeteelt).
 - Landgebruik.
 - Beperkingen en kansen toekomstige ontwikkelingen.
 - Werklocaties.
 - Vitaliteit van de economie.
 - Wonen.
 - Samenstelling woningvoorraad: kwalitatief en aansluitend bij doelgroepen in de bevolking. Energie en klimaat.
 - Betaalbaarheid energievoorziening.
 - Betrouwbaarheid.

- Gezonde en veilige leefomgeving.
 - Milieunormen windturbines.
8. Indiener zet graag de samenwerking voort met aandacht voor alle ruimtelijke vraagstukken en meervoudig ruimtegebruik om samen de ambities te verwezenlijken.

Antwoord

1. Het onderscheid en het verband tussen de begrippen klimaatadaptatie en klimaatmitigatie krijgt een nadere uitwerking in het OER en de visie zelf.
2. We bedanken indiener voor de suggestie. Bij de verdere ontwikkeling van de scenario's geven we meer richting aan de scenario's.
3. We onderzoeken door het opstellen van de scenario's en het OER de ruimtelijke implicaties. Wat de ruimtelijke gevolgen zijn kunnen we nu dus nog niet beantwoorden.
4. We richten het Gelderse energiesysteem decentraal in met aandacht voor het bij elkaar brengen van lokale opwek, lokale opslag en lokaal gebruik. Dit komt neer op het in balans brengen van vraag en aanbod op alle schaalniveaus. Als provincie sturen we vooral op het provinciale en bovenregionale schaalniveau. Daarnaast stimuleren we bijvoorbeeld Smart Energy Hubs voor de lagere schaalniveaus.
5. Vanuit het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur en Klimaat onderzoeken we de rol van opslag in het Gelderse energiesysteem. Daarnaast stimuleren we Smart Energy Hubs. Dit zijn onderwerpen die in het op te stellen programma Energiesysteem aandacht krijgen. De ruimtelijke consequenties zijn te gedetailleerd om op te nemen in de provinciale omgevingsvisie.
6. Het veranderende klimaat maakt deel uit van de te onderzoeken scenario's voor het OER. De omgevingsvisie laat straks zien hoe we met klimaat omgaan.
7. We bedanken indiener voor de suggesties. We nemen deze in overweging ten behoeve van het OER. Daarbij willen we benadrukken dat we zoeken naar een evenwichtige beoordeling van de verschillende thema's.
8. We zoeken ook graag de samenwerking op. Daarom organiseren we meerdere participatiebijeenkomsten. We zullen indiener uitnodigen voor participatiefase 2.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 22: particulier

Reactienummer: 22

Indiener: NN

Samenvatting

1. Als sinds begin jaren '90 zijn er in het gebied tussen de A325 en de rijksweg A15 plannen voor industrie. Het gebied is nog steeds in ontwikkeling en grote percelen grond van 10 ha of meer zijn gewild bij projectontwikkelaars. Indiener uit zorgen over de ontsluiting van het dorp Oosterhout. Het dorp wordt met deze ontwikkelingen helemaal ingesloten.
2. Indiener geeft aan dat je bijna niet de Griftdijk/Rijksweg op komt. Indiener stelt voor een eerdere afslag te realiseren, speciaal voor vrachtwagens vanaf Rotterdam.
3. Indiener ziet dat er veel vrachtverkeer is. Indiener stelt dat dit naar verwachting zal toenemen met de uitbreiding en ontwikkeling naar industrie. Indiener ziet een mogelijkheid in het gebruik van de oude bussluizen om het gebied in alle richtingen te ontsluiten voor vrachtverkeer (bij de Hornbach A325). Zo heb je geen verkeer in de dorpen. De wegen, bussluizen liggen er eigenlijk al bij de A325/ Ressen.
4. Indiener ziet kansen voor landbouwverkeer op de provinciale weg buiten de spits op rustige tijden. De snelheid van de machines is toegenomen en zit minder in de weg dan vroeger. Indiener ziet concrete wegvakken waar landbouwverkeer op de provinciale weg kan rijden. Onder andere bij de S11/ Pathé en de weg van Nijmegen naar Beek, Kranenburg (N325).

5. Landbouwverkeer op de provinciale weg draagt volgens indiener ook bij aan de verkeersveiligheid. De ontwikkeling van de landbouwvoertuigen (groter, breder) samen met de ontwikkeling van meer en snellere fietsers, maakt de smalle polderwegen onveilig en onoverzichtelijk.
6. Indiener ziet kansen voor een extra aftakking van het spoor aan de kant van de Griftdijk. Dit om tegemoet te komen aan de vraag naar ontwikkelingen van grote industrie (meer dan 10 ha) met een spoorverbinding.
7. Indiener is voorstander van extra bouwen van woningen in de kern van Oosterhout.
8. Indiener vraagt zich af waarom er weinig tot geen gebruik wordt gemaakt van waterturbines op of bij de kribbe bij de Waal. Het hoeft niet groot te zijn, de aandrijving van turbines in het water.
9. Indiener vraagt zich af waarom de uiterwaarden allemaal zijn aangewezen als Natura 2000-gebieden. Dit beperkt de ontwikkeling.
10. Indiener vraagt zich af of de stikstof stroken van 500 meter naar 250 meter rondom Natura 2000-gebieden kan.

Antwoord

1. In de komende jaren vinden er aanpassingen plaats aan Afslag 38/Griftdijk. Dit voor een betere ontsluiting van het gemotoriseerd verkeer, waaronder vrachtverkeer van en naar bedrijventerrein Park 15 en het nieuw te ontwikkelen terrein De Grift. Deze aanpassingen zorgen ook voor ruimte voor de doorfietsroute Veluwe Waalpad. In deze omgeving werken we ook aan een betere OV- en betere fietsontsluiting waar Oosterhout van zal gaan profiteren.
2. We bedanken indiener voor de suggestie voor een maatregel om de verkeersdruk te beheersen.
3. We verwijzen hier naar de reactie onder punt 1.
4. In de omgevingsvisie nemen we doelen op rondom verkeersveiligheid. De door indiener aangedragen suggestie kan daar regionaal een uitwerking van zijn.
5. We hebben beleid ontwikkelt voor het wel/niet kunnen toestaan van landbouwverkeer op provinciale wegen. Belangrijke criteria daarbij zijn de verkeersveiligheid en behoud van de doorstroming op de provinciale weg. Verder hangt het van het specifieke wegvak af of landbouwverkeer daarop kan worden toegestaan. We hebben daarbij oog voor de routing van landbouwverkeer, ook op aansluitende gemeentelijke wegen. We proberen conflictsituaties met langzaam verkeer te voorkomen of bij te dragen aan verkeersveiligheidsmaatregelen voor de fietser.
6. We bedanken indiener voor de suggestie. We hebben oog voor benutting van het bestaand spoor, dat lokaal en regionaal het wegnnet kan helpen ontlasten, voor zowel vervoer van personen als goederen. In de omgevingsvisie zetten we in op het ontwikkelen van multimodale knooppunten, dit kan regionaal een uitwerking daarvan zijn.
7. We nemen het standpunt voor kennisneming aan.
8. Het ontwikkelen van waterkrachtprojecten in het gebied waar Rijkswaterstaat voor verantwoordelijk is, is complex. Er moet rekening worden gehouden met de kerntaken van Rijkswaterstaat: veilige scheepvaart, waterveiligheid (geen obstakels), geen extra taken in onderhoud en beheer van onder andere aanzanding. De provincie heeft laten onderzoeken dat waterkracht wel mogelijk is op de kopse kant van een krib. Dan moet deze en de voorliggende krib wel worden ingekort. Dit heeft effecten op de kerntaken van Rijkswaterstaat. Momenteel zijn we samen met de gemeente in Zaltbommel bezig met onderzoek naar de mogelijkheden van een vergunning voor twee turbines ingebouwd aan een krib van de Waal. Als dit lukt, biedt dit kansen voor waterkracht bij kribben.
9. De minister van LNV wijst Natura 2000-gebieden aan in een zogenaamd aanwijzingsbesluit. Bij het aanwijzen mogen uitsluitend overwegingen van ecologische aard worden betrokken bij de begrenzing van het gebied.
10. We nodigen indiener uit om mee te denken over het Strokenbeleid. Houd daarvoor onze website in de gaten: <https://www.gelderland.nl/themas/stikstof/invulling-stroken-voor-stikstofvermindering>. De gemiddelde depositie is het grootst dichtbij de emissiebron. Bij stikstofoxiden en ammoniak slaan respectievelijk circa 2,5% en 5% van de emissies neer binnen 500 meter van de bron. Over grotere afstanden neemt de gemiddelde depositie per hectare af, omdat de emissie zich verspreidt over een groter gebied. Naarmate de afstand tot een bron toeneemt, neemt verhoudingsgewijs de invloed van andere bronnen toe. Dit blijkt ook uit een studie van de Universiteit van Amsterdam: 9% van de ammoniakemissies van een boerderij komen binnen 500 meter terecht. Buiten deze cirkel is er ook depositie van stikstof, maar neemt de invloed van andere bronnen toe. Daardoor is de depositie volgens die studie op afstanden groter dan 500 meter niet meer aan een specifieke bron toe te schrijven. De impact en de kostenefficiëntie van emissiereductiemaatregelen zijn hoger als we deze dichtbij de Natura

2000-gebieden nemen waar die stikstofreductie nodig is.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 23: Gemeente Zaltbommel

Reactienummer: 23

Indiener: Gemeente Zaltbommel

Samenvatting

1. Indiener ziet graag de volgende passage over laadinfrastructuur voor scheepvaart en vrachtverkeer aangepast, alinea 3.2.2. uit de NRD. “Langs de A15 wordt ingezet op grootschalige laadinfralocaties, waaronder bij Tiel, Nijmegen, Zaltbommel en schone en slimme logistiek”.
 - De bewoording "wordt ingezet op" kan suggereren dat er besluitvorming in voorbereiding is, dit is niet het geval.
 - Er is geen sprake van "grootschalige locaties".
 - Indiener ziet graag de bewoording als volgt: “Langs de A15 liggen kansen voor laadinfralocaties, waaronder bij Tiel, Nijmegen en Zaltbommel en schone en slimme logistiek”.

Antwoord

1. De door u aangehaalde tekst heeft betrekking op het formuleren van een scenario. Bij het verder vormen van de scenario's nemen we de aangedragen suggestie mee. De NRD zelf is geen besluitvormend stuk en passen we niet aan.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD.

Zienswijze 24: Scouting Gelderse regio's

Reactienummer: 24

Indiener: Scouting gelderse scoutingregio's

Samenvatting

1. Indiener waardeert de inspanning van de provincie om natuurbehoud en ruimtelijke ontwikkelingen zorgvuldig af te wegen.
2. Indiener merkt dat de regelgeving en restricties voor natuurgebruik toenemen. Indiener verzoekt expliciet ruimte te laten voor recreatief en educatief gebruik van natuurgebieden door scoutinggroepen.
3. Indiener verzoekt de provincie om helderheid te geven over de mogelijkheden voor activiteiten in de Groene Ontwikkelingszone.
4. Indiener stelt voor dat bij de ontwikkeling van nieuwe natuur, locaties worden gezocht die ook geschikt zijn voor jeugdactiviteiten.
5. Indiener geeft aan dat scoutinggroepen onduidelijkheid ervaren over welke regels van toepassing zijn op hun activiteiten. Indiener stelt voor dat er een duidelijke richtlijn komt waarin wordt aangegeven welke activiteiten onder de Omgevingsverordening vallen en dat scoutinggroepen worden vrijgesteld bij kleinschalige activiteiten en eenvoudig kunnen nagaan of zij een vergunning nodig hebben.
6. Indiener stelt voor om een vrijstelling of doorlopende vergunning met meldplicht voor scoutinggroepen in te stellen.
7. Indiener doet de suggestie voor een provinciaal contactpersoon die scoutinggroepen kan begeleiden bij de

vergunningaanvragen en overleg met terreinbeheerders.

8. Indiener vraagt om snelle procedure mocht er vergunningplicht of natuurcompensatie nodig zijn. Dit om te voorkomen dat de jeugdorganisaties ontmoedigd worden om natuuractiviteiten te organiseren.
9. Indiener ziet graag een doorzetting en versterking van de samenwerking met de terreinbeheerders en vragen om een evenwichtige benadering van handhaving. Zolang de activiteiten in lijn zijn met duurzame natuurbeleving.
10. Indiener komt graag in gesprek met de provincie om te zoeken naar een evenwicht tussen natuurbehoud en jeugdactiviteiten in de natuur.
11. Scoutinggroepen kunnen een waardevolle partner zijn in natuurbeheer en educatie. Indiener wil graag meedenken over oplossingen die voor alle partijen werkbaar zijn.
12. Indiener geeft aan graag mee te denken, nu of later in het proces aan de hand van concrete voorbeelden en voorstellen.

Antwoord

1. We vinden het fijn om te lezen dat indiener onze inspanning waardeert.
2. Het voorstel van indiener zou een wijziging in beleid betekenen. Dat kan een resultaat zijn van het gehele omgevingsvisie traject, maar is niet iets wat we nu op voorhand kunnen aangeven.
3. Op onze website <https://www.gelderland.nl/themas/natuur/natuurwetten-en-regels/regels-groene-ontwikkelingszone> staat een uitleg over de regels in de Groene ontwikkelingszone. We zullen contact met indiener opnemen om de vragen over de Groene ontwikkelingszone te bespreken.
4. De ontwikkeling van natuur in combinatie met menselijke activiteiten is niet zondermeer mogelijk. Dit zijn hele locatiespecifieke onderwerpen die in het kader van de Omgevingsvisie niet aan de orde komen.
5. De Omgevingsvisie bevat beleid op hoofdlijnen en gaat niet in op concrete regels voor de activiteiten. Dat staat in de Omgevingsverordening. We zullen contact met indiener opnemen om de vragen over de omgevingsverordening te bespreken.
6. De Omgevingsvisie bevat beleid op hoofdlijnen en gaat niet in op concrete regels voor de activiteiten. Dat staat in de Omgevingsverordening. We zullen contact met indiener opnemen om de vragen te bespreken.
7. We bedanken indiener voor de suggestie. Het is niet de taak van de provincie om indiener te begeleiden bij vergunningaanvragen en overleg met terreinbeheerders. Wanneer indiener een omgevingsvergunning voor de Natura 2000-activiteit of de flora- en fauna-activiteit nodig heeft, zal de provincie de aanvraag beoordelen.
8. De Omgevingsvisie bevat beleid op hoofdlijnen en gaat niet in op concrete vergunningprocedures voor de activiteiten. We waarderen het werk van indiener en zien de betekenis voor jongeren daarvan zeker in. Maar wij kunnen indiener geen voorrang geven boven andere aanvragers bij de aanvraag om een omgevingsvergunning of compensatie, wij behandelen aanvragers gelijk.
9. We waarderen uw goede samenwerking met de terreinbeheerders. In onze handhavingsacties streven we altijd naar een evenwichtige benadering, waarbij het belang van het voorkomen en beëindigen van overtredingen voorop staat.
10. We nemen contact met indiener op voor een gesprek.
11. We nemen contact met indiener op voor een gesprek.
12. We zoeken ook graag de samenwerking op. Daarom organiseren we meerdere participatiebijeenkomsten. We zullen indiener uitnodigen voor participatiefase 2.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD.

Zienswijze 25: Leefbaarheidsalliantie

Reactienummer: 25

Indiener: de Leefbaarheidsalliantie Gelderland

Samenvatting

1. Indiener is blij met de aandacht voor leefbaarheid en wil ook in de toekomst betrokken worden bij de verdere

uitwerking van de omgevingsvisie.

2. Indiener vraagt aandacht voor een goede mix van steden, dorpen en kleine kernen. Met extra aandacht voor kleine kernen waar een leegloop van voorzieningen en jonge mensen dreigt.
3. Indiener is voorstander van een vitaal dorp en stad met een gezonde demografische samenstelling van jong en oud.
4. Indiener geeft mee dat de provincie ook op lokaal niveau voor leefbaarheid snel een meerwaarde heeft. De rol van loslaten ziet de indiener liever niet te snel.
5. Indiener dringt aan op een creatieve rol van de provincie bij de woningbouwopgave qua aantal en qua soort in steden en in kleine kernen.
6. Indiener vraagt aan de provincie om te zoeken naar ruimte figuurlijk en letterlijk voor bouwen in steden en kleine dorpen. En welwillend te staan tegenover initiatieven van particulieren, ook als deze een beetje schuren. Indiener ziet hier kansen om te scoren voor de provincie.
7. Indiener uit zorgen over het instant houden van voorzieningen, verenigingsleven en school en bijvoorbeeld de inzet van vrijwilligers als mensen niet in het dorp kunnen wonen.
8. Indiener ziet bij nieuwbouw in steden en inbreiding een belangrijk aandachtspunt voor zowel binnen- als buitenvoorzieningen, zoals groen en goede infrastructuur. Dit als basis voor de binding met de buurt.
9. Indiener snapt dat de provincie niet over het sluiten van voorzieningen gaat, maar vraagt wel om een soepele regelgeving en financiële stimulans om sluiting te voorkomen of als dat niet mogelijk is een zinvolle herbestemming van (maatschappelijk) vastgoed.
10. Indiener vraagt de provincie open te staan voor creatieve oplossingen en open te staan voor advies. Indiener brengt graag kennis en ervaringen in.
11. Indiener vraagt aandacht voor het behoud en de uitbreiding van groene gebieden zoals stadsparken, groene ontmoetingsplekken en recreatiemogelijkheden in de directe omgeving van buurten, dorpen en wijken.
12. Indiener vraagt speciale aandacht voor buurt- en dorpshuizen, juist als andere voorzieningen dreigen weg te vallen. In kleine steden en dorpen is men aangewezen op kleinschalige initiatieven om ontmoetingsfunctie te vormen.
13. Indiener is van mening dat buurt- en dorpshuizen essentieel zijn voor een zorgzame gemeenschap. Indiener ziet een rol van de provincie in bijvoorbeeld tegemoetkomingen in energiekosten, verzekeringen, verbouwingen, BUMA/Stemra- rechten of bijvoorbeeld het mooie voorbeeld van het beschikbaar stellen van een krant.
14. Indiener is niet tevreden over de bereikbaarheid van kleine kernen en de echte en virtuele HUB's.
15. Indiener ziet dat bussen steeds vaker om dorpen heen rijden en niet meer door de dorpen heen. Voor een minuut reistijdwinst staat een groter verlies van bereikbaarheid.
16. Indiener is van mening dat iedereen tussen 6.00 en 00.00u vlot en veilig op de bestemming moet komen, zowel in steden als in kleine kernen. Indiener leest de ambitie voor de leefbaarheid terug en kijkt belangstellend uit naar de acties van de provincie.
17. Indiener ondersteunt de ambitie om in heel Gelderland WiFi beschikbaar te hebben.
18. Indiener ziet een rol voor de provincie bij vergunningverlening rondom kleinschalige uitbreiding, parkeernormen om creatieve en ondernemende inwoners de ruimte te bieden voor bedrijvigheid aan huis.
19. Indiener blijft graag in beeld om te sparren, mee te denken met oplossingen en samen aan de ambitie voor een leefbaar Gelderland te werken.
20. Indiener verzoekt om in de verdere uitwerking van de omgevingsvisie concrete maatregelen en kaders op te nemen die de leefbaarheid en sociale cohesie versterken.

Antwoord

1. We zoeken graag de samenwerking op. Daarom organiseren we meerdere participatiebijeenkomsten. We zullen indiener uitnodigen voor participatiefase 2.
2. Dit punt nemen we mee in de uitwerking van het OER en de omgevingsvisie. Specifiek bij de uitwerking sterke steden, dorpen en regio's.
3. We staan achter een gezonde demografische samenstelling van dorp en stad. Dit komt terug in de omgevingsvisie.
4. Leefbaarheid is een belangrijke waarde voor de provincie voor de lange termijn, zoals vastgesteld in de kadernota. Het is dus onwaarschijnlijk dat we 'te snel' zullen loslaten. We bekijken wel goed wat er in de omgevingsvisie past (lange termijn) en wat er in regio- of themaprogramma's past.

5. We bedanken indiener voor de suggestie. We nemen dit mee bij de uitwerking van de omgevingsvisie.
6. In de omgevingsvisie zoeken we naar de gewenste vorm van verstedelijking in steden en dorpen vanuit provinciaal belang. We willen graag samen met onze inwoners werken aan de toekomst van Gelderland.
7. We bedanken indiener voor het uiten van deze zorg. Hier besteden we aandacht aan bij de uitwerking van de omgevingsvisie.
8. Hier besteden we aandacht aan bij de uitwerking van het OER en de omgevingsvisie.
9. We besteden aandacht aan het gewenste voorzieningenniveau bij de uitwerking van de omgevingsvisie.
10. De provincie staat open voor inbreng. Daarom organiseren we meerdere participatiebijeenkomsten. We zullen indiener uitnodigen voor participatiefase 2.
11. Hier besteden we aandacht aan bij de uitwerking van het OER en de omgevingsvisie.
12. Leefbaarheid is in de kadernota vastgesteld als waarde die we willen benadrukken. We zijn het ermee eens dat buurt- en dorpshuizen een belangrijke bijdrage leveren aan de leefbaarheid in kleine steden en dorpen.
13. We zien primair een rol weggelegd voor de provincie in het beschikbaar stellen en toegankelijk maken van dorps- en buurthuizen. Daarnaast ondersteunen we gemeenten en lokale initiatieven via kennisuitwisseling en subsidieregelingen.
14. We vinden het jammer te lezen dat indiener ontevreden is. In het OER en de omgevingsvisie besteden we aandacht aan de bereikbaarheid van kleine kernen.
15. We nemen kennis van uw standpunt.
16. Leefbaarheid is in de kadernota vastgesteld als waarde die we willen benadrukken. In de omgevingsvisie werken we de relatie tussen bereikbaarheid en leefbaarheid verder uit. Concrete acties behoren niet tot het detailniveau van de omgevingsvisie. We werken de acties verder uit per thema en/of per regio.
17. De ambitie om de digitale bereikbaarheid te verbeteren, komt uit het vorige coalitieakkoord 'Samen doen'. In het huidige coalitieakkoord heeft deze ambitie geen plaats gekregen. De afgelopen jaren hebben wij ingezet op digitale bereikbaarheid. Op dit moment ervaren wij geen problemen met digitale bereikbaarheid, waardoor we hier nu niet meer actief op inzetten.
18. In de genoemde zaken rondom bedrijvigheid aan huis hebben we geen rol. Dit hoort bij de gemeentelijke taken.
19. We zoeken graag de samenwerking op. Daarom organiseren we meerdere participatiebijeenkomsten. We zullen indiener uitnodigen voor participatiefase 2.
20. Leefbaarheid is in de kadernota vastgesteld als waarde die we willen benadrukken. In de omgevingsvisie nemen we doelen op waarmee we de leefbaarheid versterken. Concrete maatregelen en concrete kaders behoren niet tot het detailniveau van de omgevingsvisie. Hiervoor werken we met programma's per thema en regio.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Zienswijze 26: PSP'92

Reactienummer: 26

Indiener: PSP '92

Samenvatting

1. Indiener geeft aan dat in de omgevingsvisie ook aandacht moet worden geschonken aan het thema 'brede welvaart'. Indiener benoemt hierbij de Uitvoeringsagenda Brede Welvaart 2024-2027 van de provincie Noord-Brabant als inspiratiebron.
2. Indiener vraagt of de provincie bereid is om concreet aandacht te geven aan het onderwerp 'brede welvaart' in het OER en in de omgevingsvisie?
3. Indiener vraagt hoe GS aankijken tegen een principe 'brede welvaart volledig sturend'. Indiener benoemt dat dit samen met het Brabantse PON/Telos zou kunnen worden uitgewerkt.
4. Indiener pleit voor het opnemen van een MMA (meest milieuvriendelijke alternatief) in het OER.
5. Indiener pleit ervoor dat Provinciale Staten (en daarmee de Gelderse samenleving) in staat worden gesteld om te reageren op het Ruimtelijk Arrangement. Indiener vraagt of de provincie deze stellingname deelt of waarom niet.
6. Indiener verwijst naar de vier scenario's uit de Ruimtelijke Verkenning van 2023 van het Planbureau voor de Leefomgeving. Indiener vraagt of het college bereid is om in het OER en in de Omgevingsvisie aandacht te geven aan deze ruimtelijke scenario's.
7. Indiener stelt dat de Omgevingsprogramma's die het college van Gedeputeerde Staten gaat vaststellen ter inzage moeten worden gelegd voor zienswijzen. Deelt de provincie deze stellingname of waarom niet?
8. Indiener verzoekt om Provinciale Staten actief te informeren over de inhoud van deze brief met bijlagen. Dit zou via het Ruimtelijk Uurtje kunnen.
9. Indiener verzoekt om geïnformeerd te worden over de door de provincie ontvangen zienswijzen op het NRD en Kadernota. Dit informeren kan door het ontsluiten van de inbrengen op het SIS.

Antwoord

1. Brede welvaart krijgt een centrale plek in de omgevingsvisie. In de Kadernota is brede welvaart als belangrijke waarde vastgesteld naast rentmeesterschap, leefbaarheid, culturele kwaliteit en regionale identiteit.
2. We verwijzen hier naar de reactie onder punt 1. In het OER wordt niet expliciet onderzoek gedaan naar brede welvaart, maar aspecten die hieronder vallen komen wel terug.
3. Brede welvaart krijgt een centrale plek in de omgevingsvisie. We zien geen meerwaarde in het principe 'brede welvaart volledig sturend'.
4. Het MMA maakt geen onderdeel meer uit van het MER. In het OER worden wel voorstellen opgenomen om eventuele negatieve effecten te beperken. Daarnaast wordt een ontwerpend onderzoek toegepast waarbij de 'hoeken van het speelveld' worden verkend. Dit geeft voldoende inzicht in milieuvriendelijke oplossingsrichtingen.
5. De procedure van het ruimtelijk arrangement maakt geen onderdeel uit van de procedure van het OER en de omgevingsvisie. We zullen daarom ook niet ingaan op de stellingname van indiener.
6. We nemen deze scenario's niet mee. De Ruimtelijke Verkenning van het PBL heeft een te hoog abstractieniveau. We willen graag scenario's specifiek gericht op Gelderland.
7. We delen deze stellingname niet. De opgave waarvoor het instrument programma kan worden ingezet is divers. Het instrument is ook vormvrij. Dit biedt mogelijkheden voor flexibiliteit qua inhoud en procedure. Bij een vrijwillig programma zonder plicht tot het opstellen van een milieueffectrapportage is een ter inzage legging met de mogelijkheid voor het indienen van zienswijzen niet verplicht. Awb afdeling 3.4 is dan niet van toepassing. We willen deze flexibiliteit behouden.
8. Provinciale Staten worden via een Statenbrief geïnformeerd over de zienswijzennota waar deze zienswijze onderdeel van uitmaakt.
9. Alle binnengekomen zienswijzen zijn geanonimiseerd en als bijlage toegevoegd aan deze zienswijzennota.

Wijzigingen

Deze zienswijze leidt niet tot een aanpassing van de NRD. Wel worden ingebrachte punten meegenomen in de verdere uitwerking van het OER en de omgevingsvisie, zoals hierboven beschreven.

Bijlage:

Overzicht lijst indieners zienswijzen NRD

Zienswijzen NRD vernieuwing omgevingsvisie

Reactienr	Indiener
1	Regio Stedendriehoek
2	Gemeente Apeldoorn
3	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
4	Cascade
5	Ede Waait Anders
6	LTO Noord
7	TenneT TSO B.V.
8	Vitens
9	Blue Energy Concepts
10	Particulier
11	Gemeente Lingewaard
12	Zlto Rijk van Nijmegen
13	Natuur en Milieu federatie Gelderland
14	Particulier
15	Particulier
16	Waterschap Vallei en Veluwe
17	Stichting Behoud Veluwsch Landschap
18	Vereniging Natuur en Milieu Epe
19	8RHK
20	Stichting Wandelnet
21	Gemeente Voorst
22	Particulier
23	Gemeente Zaltbommel
24	Gelderse Scouting
25	De Leefbaarheidsalliantie Gelderland
26	PSP '92

Bijlage:

Integrale geanonimiseerde zienswijzen

Post- en bezoekadres

Zutphenseweg 6

7418 AJ Deventer

info@regiostedendriehoek.nl

www.regiostedendriehoek.nl

Kenmerk: 0000739765
Plaats, datum: Deventer, 24 maart 2025
Behandeld door: [redacted]
Onderwerp: Pro forma zienswijze Nota reikwijdte en detailniveau Omgevingsvisie provincie Gelderland

Geacht college van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland,

Wij hebben uw uitnodiging om te reageren op de Nota reikwijdte en detailniveau voor de Omgevingsvisie van de provincie Gelderland ontvangen en willen graag namens de Regio Stedendriehoek gebruik maken van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen.

Door interne planning zijn we helaas niet in de gelegenheid om onze zienswijze in te dienen voor 2 april. Daarom verzoeken wij u dit bericht te beschouwen als onze pro forma zienswijze waarbij we ons beroepen op de mogelijkheid om uiterlijk op 16 april onze zienswijze aan te vullen. De uitspraak van de Afdeling van 9 juni 2010 (LJN: BM7139) maakt het immers mogelijk om binnen twee weken een pro forma zienswijze met gronden aan te vullen.

Graag ontvangen wij een ontvangstbevestiging van dit bericht en een bevestiging dat wij in de gelegenheid worden gesteld om de zienswijze aan te vullen binnen de twee-weken-termijn.

Met vriendelijke groet,
namens het Algemeen Bestuur van Regio Stedendriehoek

Secretaris

Voorzitter

College van Gedeputeerde Staten van Gelderland
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

Post- en bezoekadres
Zutphenseweg 6
7418 AJ Deventer

info@regiostedendriehoek.nl
www.regiostedendriehoek.nl

Kenmerk: 0000739765
Contactpersoon: [REDACTED]
Telefoon: [REDACTED]
Onderwerp: Vernieuwing Omgevingsvisie, zaaknummer 2025-000905
Datum: 16 april 2025

Geacht college,

Met interesse namen wij kennis van uw Notitie Reikwijdte en Detailniveau Plan-MER (OER) Omgevingsvisie Provincie Gelderland (verder: NRD). Tot en met 2 april 2025 kunnen wij zienswijzen op deze notitie indienen. Graag maken wij van deze mogelijkheid gebruik. In deze brief geven we u een aantal aandachtspunten mee voor de NRD en het vervolgproces.

Kadernota

U stelde in 2018 de Gelderse omgevingsvisie 'Gaaf Gelderland' vast. Sindsdien is veel veranderd. Zo zijn er nieuwe opgaven die vragen om ruimte, zoals defensie, en zijn zaken als netcongestie en stikstof sterk bepalend geworden voor te maken ruimtelijke keuzes. Ook is nu meer aandacht nodig voor grootschalige verstedelijking en duurzame mobiliteit. Als Regio Stedendriehoek werken we graag met u samen aan de realisatie van deze opgaven. Uw nieuwe omgevingsvisie kan hiervoor een stevig inhoudelijk fundament bieden. Wat wij daarbij essentieel vinden is dat u deze ontwikkelingen integraal en in samenwerking met regio's en gemeenten oppakt. Wij vinden het dan ook positief dat u in uw 'Kadernota vernieuwing omgevingsvisie', het keuzedocument voor de nieuwe omgevingsvisie en ook de basis voor de NRD, aangeeft dat u regionaal en omgevingsgericht te werk wil gaan. Ook noemt u Regio Stedendriehoek in de kadernota als een stedelijk ontwikkelgebied.

Samenhang met Nota Ruimte en Ontwikkelperspectief verstedelijking in balans

Het Rijk is op dit moment bezig met het ontwikkelen van de Nota Ruimte. Als Regio Stedendriehoek werken wij met het Rijk en u samen aan het opstellen van een ontwikkelperspectief voor verstedelijking in balans. Wij benaderen deze opgave integraal. Verstedelijking gaat niet alleen om 'verstening', maar juist om de balans met opgaven voor onder meer mobiliteit, werken, water, natuur, recreatie, energie en landbouw. De hoofdvraag die wij met het ontwikkelperspectief willen beantwoorden is op welke manier het accommoderen van de verstedelijkingsopgave ook kan leiden tot het versterken van de brede welvaart in onze regio in 2050. Om hiertoe te komen werken wij een ontwikkelperspectief uit waarbij wij de ruimtelijke en maatschappelijke effecten van verschillende varianten (mede) beoordelen aan de hand van een te ontwikkelen afwegingskader voor brede welvaart en een op te stellen gebiedsbiografie. Deze onderzoeksopgaven hebben wij samenwerking met het Rijk en u bepaald.

Wij vinden het essentieel dat uw Omgevingsvisie en het op te stellen ontwikkelperspectief goed op elkaar aansluiten. We verzoeken u nadrukkelijk om het Ontwikkelperspectief Verstedelijking in balans toe te voegen aan het overzicht van 'relaties met andere plannen in programma's' in paragraaf 2.3 van

de NRD. Verder willen wij dat voor dit regionale ontwikkelperspectief voldoende ruimte in (het proces van) uw Omgevingsvisie is, integrale afwegingen die wij als regio moeten maken niet beperkt worden en dat dit ontwikkelperspectief uiteindelijk in de omgevingsvisie verankerd kan worden. Wij verzoeken u hiermee al in de OER rekening te houden.

Energieopgave in ambities

In de geactualiseerde omgevingsvisie geeft u energie een prominente rol. In uw Kadernota heeft u met Provinciale Staten afgesproken dat energie, naast water bodem en bereikbaarheid, een van de sturende principes wordt. Vooruitlopend op de actualisatie van de omgevingsvisie presenteert u in de NRD een onderzoeksagenda voor de OER. Een van de doelen hierin is een integrale benadering, waarin niet alleen milieueffecten, maar ook bredere sociaal maatschappelijke gevolgen worden meegenomen. Juist vanuit dit integrale perspectief zien wij mogelijkheden om de NRD verder te versterken. Wij verzoeken u om energie – het ontwerpen van de energievoorziening van de toekomst – als expliciete opgave op in de probleemstelling en ambities mee te nemen en meer aandacht te besteden aan de effecten van netcongestie, (energie)opslag en verschillen in de energiemix. In de bijlage doen wij hiervoor tekstuele suggesties om energie een stevigere plek te geven.

Principes, scenario's en beoordelingskader

Wij onderschrijven uw aanpak om in een vroeg stadium al een OER uit te laten voeren. De uitkomsten van de OER kunnen gebruikt worden om het goede inhoudelijke gesprek met elkaar te voeren en tot een omgevingsvisie te komen. Wij hebben enkele opmerkingen op de NRD geven, te weten:

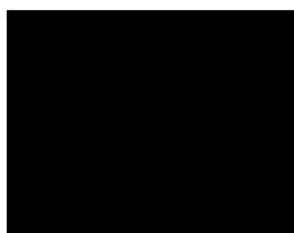
- U stelt vier principes vast die u belangrijk vindt voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. Wij herkennen het belang van deze principes. Zo zijn 'zorgvuldig ruimtegebruik' en 'bodem en water' (natuurlijk systeem als basis) leidende principes in ons Regioarrangement en ook in de Contourenschets 2050: Verstedelijking in balans. Uw keuze om ook bereikbaarheid en energie aan de basis van ruimtelijke keuzes te leggen kunnen we onderschrijven;
- U kiest voor scenario's met de thema's 'energiesysteem', 'bodem en water sturend' en 'gezond en veilig'. Wij zien deze thema's juist als voorwaardelijk voor ontwikkelingen. Wat ons betreft staan de drie ontwikkelingen uit uw Kadernota – een vitaal landelijk gebied, een toekomstbestendige economie en sterke steden, dorpen en regio's – centraal en worden die gebruikt als basis voor verschillende scenario's. Scenario's bestaande uit varianten van deze drie ontwikkelingen kunnen vervolgens bekeken worden op effecten op de thema's 'energiesysteem', 'bodem en water sturend' en 'gezond en veilig' – en ook op 'zorgvuldig ruimtegebruik' en 'bereikbaarheid'. Wij denken dat dit meer relevante informatie oplevert en scherpere keuzes voorlegt dan scenario's uit te werken op basis van de genoemde thema's, die een integraal onderdeel van de scenario's zouden moeten zijn en in alle situaties (mede)sturend zijn;
- Hoewel wij een andere aanpak van scenario-ontwikkeling adviseren, hebben wij enkele opmerkingen en aanvullingen op de inhoud van de door u voorgestelde scenario's 'bodem en water sturend' en 'energiesysteem' in de paragrafen 3.2.1 en 3.2.2. De opmerkingen hebben wij in de bijlage opgenomen;
- In het beoordelingskader van de OER geeft u een overzicht van de criteria en indicatoren waarop beoordeeld gaat worden. Veel indicatoren gaan over aantallen en zijn dus kwantitatief van aard. Wij pleiten ook voor het opnemen van kwalitatieve criteria. Het gaat bijvoorbeeld niet alleen om aantallen woningen (woningvoorraad), maar ook om divers aanbod passend bij verschillende doelgroepen (woonkwaliteit), de kwaliteit van de woonomgeving en de nabijheid van voorzieningen. Ook vragen wij u om het beoordelingskader aan te vullen met meer indicatoren op het gebied van energie; in de bijlage doen wij hiervoor een voorstel.

Samenwerking

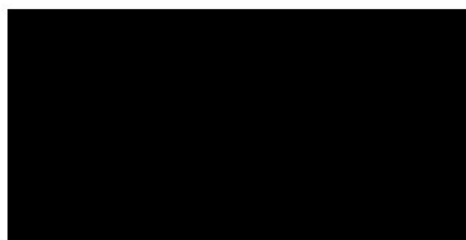
Wij verzoeken u de NRD naar aanleiding van onze opmerkingen aan te passen. Wij benadrukken de noodzaak van een goede samenwerking en afstemming tussen regio en provincie. In Regio Stedendriehoek komen immers veel provinciale en regionale opgaven samen. Dat blijkt ook uit het intensieve samenwerkingstraject dat wij met elkaar – en het rijk – zijn aangegaan met het ontwikkelperspectief verstedelijking in balans, maar ook met opgaven zoals de RES, Vitaal landelijk gebied etc. Wij werken graag samen bij een verdere uitwerking van de Omgevingsvisie zoals u in uw Kadernota beschrijft. Wij zijn vanzelfsprekend tot nadere toelichting bereid.

Met vriendelijke groet,

Algemeen Bestuur Regio Stedendriehoek

Secretaris

voorzitter AB

Bijlage:

Tekstuele suggesties energie in ambities en probleemstelling

- **Paragraaf 1.1:** In de eerste alinea, bij de zin die begint met "De effecten van klimaatverandering (...)", stellen wij voor toe te voegen: *"Een lokaler of decentraler energiesysteem vraagt meer ruimte boven- en ondergronds."* Dit benadrukt de ruimtelijke gevolgen van de energietransitie.
- **Paragraaf 1.2:** De zin "De huidige visie stuurt te weinig" verduidelijken (sturen ten opzichte van welk uitgangspunt of beleid);
- **Paragraaf 2.1 Probleemstelling:** Naast klimaatverandering en bevolkingsgroei zou het goed zijn om als derde belangrijke ontwikkeling toe te voegen: *"We werken aan een nieuw energiesysteem."* Een suggestie voor de tekst: *'Naast de bevolkingsgroei en de verandering van het klimaat zitten we in een energietransitie. We willen aardgasvrij zijn in 2050 en worden door netcongestie gedwongen het energiesysteem anders (decentraler) in te richten. Er zijn internationaal, nationaal, provinciaal en regionaal afspraken gemaakt om de energietransitie te doen slagen.'*
- **Pagina 9, kader ambitie:** De energievoorziening krijgt nu geen expliciete plek in het overzicht met ambities. Wij pleiten ervoor om dit expliciet op te nemen.
- **Pagina 10, ontwikkeling naar sterke steden, dorpen en regio's:** De tweede alinea herschrijven als: *'Steden en dorpen moeten zo ingericht zijn dat biodiversiteit versterkt wordt, groen meegroeit, klimaatverandering kan worden opgevangen en er in duurzame energie kan worden voorzien.'*
- **Pagina 10, kader ambitie:** We pleiten voor toevoeging van aspecten zoals een toekomstbestendig energiesysteem (incl. infrastructuur, opwek en opslag), aardgasvrije woningen en netluwe woningbouw.
- **Pagina 10, kader ambitie:** We missen hier de ambities decentraal en participatief. Deze zien we ook niet terugkomen in de scenario's, terwijl keuzes hierin ook ruimtelijke effecten hebben.

Inhoudelijke opmerkingen scenario's

- **Paragraaf 3.2.1 (Bodem en Water sturend):** In de laatste zin wordt het gebruik van daken voor zonnepanelen genoemd. Dit zou breder moeten worden getrokken naar andere energieopties: *"Inbreiding, het toepassen van hoogbouw, parkeren onder gebouwen en het gebruik van daken voor groen of onderdelen van het energiesysteem zoals zonnepanelen, dakturbines en/of PVT-panelen zijn belangrijke principes voor de bebouwde omgeving."*
- **Paragraaf 3.2.1 (Bodem en Water sturend):** In dit scenario (en andere scenario's) is veel aandacht voor klimaatadaptatie, zonder dat het verband tussen klimaatadaptatie en klimaatmitigatie wordt benoemd.
- **Paragraaf 3.2.1, tweede alinea:** Toevoegen aan de functies die worden gecombineerd: *"energieopwek."*
- **Paragraaf 3.2.2 (Energiesysteem):** Het hoogspanningsnet wordt benoemd, maar het **middenspanningsnet** verdient ook expliciete aandacht, gezien de netcongestieproblematiek op lagere niveaus.
- **Paragraaf 3.2.2:** De beschrijving van het scenario doet vermoeden dat er voornamelijk vanuit het centrale energiesysteem wordt gedacht. Zinnen als "Nieuwe grootverbruikers van elektriciteit zorgen voor hun eigen energievoorzieningen." en "Op bedrijventerreinen en in de bebouwde omgeving worden daken zoveel mogelijk gebruikt voor de opwek van zonne-energie." lijken niet zomaar te passen bij het sturende principe energie.
- **Paragraaf 3.2.2:** Opslagvoorzieningen (zowel boven- als ondergronds) voor duurzame warmte en elektriciteit ontbreken. Deze zijn cruciaal voor een betrouwbaar energiesysteem.

- **Paragraaf 3.2.2:** De titel "Energiesysteem" is weinig zeggend. Een meer inhoudelijke titel zou kunnen zijn: *"Betaalbare, betrouwbare en duurzame energievoorziening"*
- **Paragraaf 3.2.2:** De huidige formulering "in extremis doorgevoerd" suggereert een absolute toepassing van het beleidskader Energiesysteem, terwijl dit document juist verschillende invullingen openlaat. Wij pleiten voor een preciezere omschrijving.

Aanvullingen indicatoren van beoordelingskader (tabel 4.1):

- **Aansluitbaarheid/netcongestie** (hoe goed is de energie-infrastructuur in staat om de vraag aan te sluiten?)
- **(Gebalanceerde) energiemix** (mate van diversificatie en veerkracht in de energievoorziening)
- **Landschappelijke/ruimtebeslag impact van de energievoorziening** (hoeveel ruimte vraagt de energieopwekking en distributie?)
- **% land benodigd van beschikbare ruimte in Gelderland**
 - Waarvan geschikt voor dubbel gebruik (zon op dak, wind)
 - Waarvan mitigeerbaar onder de grond (sommige buffers, kabels en leidingen)
 - Netto benodigd, niet meer geschikt, of sterk beperkend voor andere functies.
- **Betaalbaarheid/financiële haalbaarheid** (€ per inwoner per jaar of gewogen kapitaalskosten)
- **Energieonafhankelijkheid** (% waarin regionaal / provinciaal aan de lokale behoefte kan worden voorzien)

Gemeente Apeldoorn

Postadres
Postbus 9033
7300 ES Apeldoorn
Bezoekadres
Marktplaats 1
www.apeldoorn.nl
KvK 08223882

T 14 055
Doorkiesnummer
(055) [redacted]
E-mailadres
[redacted]@apeldoorn.nl

College van Gedeputeerde Staten van Gelderland
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

Datum: 25 maart 2025
Ons kenmerk: 5664434
Uw kenmerk: 2025-000905
Betreft: Vernieuwing Omgevingsvisie: Zienswijze NRD

Geacht college,

Met interesse hebben we kennisgenomen van uw Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) als voorbereiding op de nieuwe provinciale Omgevingsvisie. In de NRD en de onderliggende Kadernota herkennen we veel van de opgaven waar zowel Apeldoorn, de regio's in Gelderland als de provincie voor staan. We geven u in deze brief een aantal aandachtspunten mee voor de NRD en het vervolgproces.

U stelde in 2018 de Gelderse omgevingsvisie 'Gaaf Gelderland' vast. Sindsdien is er veel veranderd. Zo zijn er nieuwe opgaven die vragen om ruimte – zoals defensie – en zijn zaken als netcongestie en stikstof sterk bepalend geworden voor te maken ruimtelijke keuzes. Ook is nu meer aandacht nodig voor grootschalige verstedelijking en duurzame mobiliteit. Als lokale overheid kunnen we deze grote opgaven niet alleen realiseren. We werken daarom graag samen met u hieraan.

Drie ontwikkelingen

In de Kadernota geeft u aan drie ontwikkelingen een plek te willen geven in de Omgevingsvisie : (1) een vitaal landelijk gebied, (2) toekomstbestendige economie en (3) sterke steden, dorpen en regio's. Deze ontwikkelingen sluiten goed aan bij de opgaven in onze gemeente en bij onze ambitie. In onze Omgevingsvisie 'Woest aantrekkelijk Apeldoorn' is 'Stadmaken op de Veluwe' een belangrijke opgave. Dat is de samenhangende ruimtelijke ambitie van Apeldoorn. Op weg naar 2040 groeien we door naar minimaal 180.000 inwoners, waarvoor minstens 12.500 extra woningen nodig zijn. Daarmee zijn wij de tweede stad van Gelderland. Die woningen realiseren we voor het grootste deel binnenstedelijk, met name in de Binnenstad, Spoorzone en Kanaalzone (BSK-gebied) en ook onze dorpen ontwikkelen mee. Gelijktijdig ontwikkelen we aan de zuidkant van de stad een nieuwe woonwijk van minimaal 3.000 woningen. Ook onze economie groeit: wij verwachten dat Apeldoorn in 2040 ongeveer 117.000 banen telt. Hiervoor zijn toekomstbestendige werklocaties nodig. Ook hiervoor geldt dat we deze opgave zowel op de bestaande terreinen als op nieuw te ontwikkelen terreinen willen realiseren, zoals Ecofactorij 2 en De Kar. We richten ons vooral op bedrijvigheid op het gebied van digitalisering, veiligheid en zorg. We omarmen de verwachte groei van onze stad: groei biedt kansen voor meer groen, betere voorzieningen en een hogere kwaliteit van leven.

Behandeld door: [redacted]

Bijlage(n):

Als u reageert datum en kenmerk van deze brief vermelden

Is deze brief niet duidelijk geschreven? Kijk op [apeldoorn.nl/duidelijk](https://www.apeldoorn.nl/duidelijk) hoe u ons dat kunt laten weten.

Verder hebben we forse opgaven op het gebied van mobiliteit, water, klimaat, natuur, defensie, landbouw, recreatie en de energietransitie – zowel in de stad als daarbuiten. In Apeldoorn zijn deze onderwerpen nauw met elkaar verbonden. Apeldoorn en de Veluwe horen onlosmakelijk bij elkaar. Het is onze ambitie om in al deze opgaven balans aan te brengen. Apeldoorn ontwikkelt en blijft zich ontwikkelen. We bouwen aan een goede balans tussen de stad, onze veertien prachtige dorpen en buurtschappen en het buitengebied.

Uw nieuwe omgevingsvisie kan hiervoor een stevig inhoudelijk fundament bieden. We zien kansen in het gezamenlijk verder uitwerken van de drie ontwikkelingen die u beschrijft. Wat wij daarbij essentieel vinden is dat u deze ontwikkelingen integraal en in samenwerking met gemeenten en regio's oppakt.

Samenhang met Nota Ruimte en Ontwikkelperspectief verstedelijking in balans Regio Stedendriehoek
Het Rijk is op dit moment bezig met het ontwikkelen van een Nota Ruimte en in de Regio Stedendriehoek zijn we samen met het Rijk en u bezig met een ontwikkelperspectief voor verstedelijking. Voor de uitkomst van dit regionale ontwikkelperspectief vragen we voldoende ruimte in (het proces van) uw Omgevingsvisie, zodat dit ontwikkelperspectief hierin uiteindelijk ook verankerd kan worden.

Het belang van de Regio Stedendriehoek is groot, ook voor Gelderland. Wij benaderen die verstedelijkingsopgave integraal. Verstedelijking is niet alleen 'verstening', het gaat om ontwikkeling van de hele regio in balans. Ook opgaven voor water, natuur, mobiliteit, water, recreatie, landbouw en energie nemen wij hierin mee. We vinden het positief om te zien dat u in de Kadernota aangeeft regionaal en omgevingsgericht te werk wilt gaan en dat de Regio Stedendriehoek in de Kadernota wordt genoemd als een stedelijk ontwikkelgebied. Wij vinden het voorwaardelijk dat uw Omgevingsvisie en het op te stellen ontwikkelperspectief goed op elkaar aansluiten. We verzoeken u nadrukkelijk om het Ontwikkelperspectief Verstedelijking in balans toe te voegen aan het overzicht van 'relaties met andere plannen in programma's' in paragraaf 2.3.

Principes, scenario's en beoordelingskader

Wij onderschrijven uw aanpak om in een vroeg stadium al een OER uit te laten voeren. De uitkomsten van de OER kunnen gebruikt worden om het goede inhoudelijke gesprek met elkaar te voeren en tot een omgevingsvisie te komen. Verdiepend op de NRD geven we u enkele aandachtspunten mee:

- U stelt enkele principes vast. Wij herkennen het belang van deze principes. Zorgvuldig ruimtegebruik is ook één van de ruimtelijke principes in de Apeldoornse Omgevingsvisie en 'bodem en water' sluit goed aan bij leidende principes die we in regionaal verband definieerden voor de opgave verstedelijking in balans. Uw keuze om ook bereikbaarheid en gezond en veilig aan de basis van ruimtelijke keuzes te leggen kunnen we onderschrijven;
- U kiest voor scenario's met de thema's 'energiesysteem', 'bodem en water sturend' en 'gezond en veilig'. Wij zien deze thema's juist als voorwaardelijk voor ontwikkelingen. Wat ons betreft staan de drie ontwikkelingen – een vitaal landelijk gebied, een toekomstbestendige economie en sterke steden, dorpen en regio's – centraal en worden die gebruikt als basis voor verschillende scenario's. Scenario's bestaande uit varianten van deze drie ontwikkelingen kunnen vervolgens bekeken worden op effecten op de thema's 'energiesysteem', 'bodem en water sturend' en 'gezond en veilig'. Wij denken dat dit meer relevante informatie oplevert en scherpere keuzes voorlegt dan scenario's uit te werken op basis van de genoemde thema's, die in alle situaties (mede)sturend zijn;
- In het beoordelingskader geeft u een overzicht van de criteria en indicatoren waarop beoordeeld gaat worden. Veel indicatoren gaan over aantallen en zijn dus kwantitatief van aard. Wij pleiten ook voor het opnemen van kwalitatieve criteria.

Het gaat bijvoorbeeld niet alleen om aantallen woningen (woningvoorraad), maar ook om divers aanbod passend bij verschillende doelgroepen (woonkwaliteit), de kwaliteit van de woonomgeving en de nabijheid van voorzieningen. Ook vragen wij u om bij 'energie en klimaat' als indicatoren het energienetwerk (i.v.m. netcongestie), landschappelijke effecten van energievoorziening en energiemix toe te voegen.

Samen aan de slag in de fysieke leefomgeving

U wilt sterker sturen op uw eigen ambities en tegelijkertijd regionaal en omgevingsgericht aan het werk. We trekken graag samen met u op, vanuit onze rol en verantwoordelijkheid als regio en als tweede stad in Gelderland. Als groene en royale hoofdstad van de Veluwe werken we samen aan een toekomst waarin je heerlijk kunt wonen, werken en recreëren. We werken in Apeldoorn al hard aan de opgaven in het ruimtelijk domein, zoals woningbouw, economie en natuur en klimaat. We werken – direct en via Regio Stedendriehoek – graag nauw met u samen bij een verdere uitwerking van de Omgevingsvisie zoals u beschrijft in uw Kadernota.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Apeldoorn,
de secretaris,

Digitaal ondertekend door de
op 25-03-2025

de burgemeester,

Digitaal ondertekend door Ton Heerts
op 25-03-2025

Postbus 9033
7300 ES Apeldoorn

270325Batch840

Z15CC - #X870X0X#00#0000#

Gelderland-Midden

Het college van Gedeputeerde Staten van Gelderland
Vernieuwing Omgevingsvisie, zaaknummer 2025-000905
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

Datum 25 maart 2025
Uw kenmerk 2025-000905
Ons kenmerk 250325-0060
Contactpersoon
Telefoonnummer 0800 8446 000
E-mailadres

Onderwerp zienswijze notitie reikwijdte en detailniveau (NRD)

Geacht college,

De provincie Gelderland werkt aan een volgende versie van de Omgevingsvisie en heeft nu de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD, als eerste fase van de milieueffectrapportage) ter inzage gelegd. De Gelderse GGD'en (GGD Gelderland-Zuid, GGD Gelderland-Midden en GGD Noord- en Oost-Gelderland) maken graag gebruik van de mogelijkheid een zienswijze op deze notitie te geven en zo bij te dragen aan een gezonde leefomgeving voor onze inwoners.

Allereerst zijn de Gelderse GGD'en blij dat de provincie benoemt dat een op de gezondheid gerichte aanpak één van de doelstellingen is van de Omgevingswet en daarom een belangrijk onderdeel is van de Gelderse omgevingsvisie. De leefomgeving heeft een grote invloed op de gezondheid, zowel positief als negatief. De fysieke leefomgeving speelt ook een grote rol bij gezondheidsachterstanden. Niet alleen is de blootstelling aan schadelijke milieufactoren vaak hoger bij mensen met een lagere sociaal economische status, maar ook hebben mensen met een lagere sociaal economische status vaker onderliggende ziekten wat hen kwetsbaarder maakt voor negatieve invloeden uit de leefomgeving. En voor het verkleinen van de gezondheidsverschillen en het bevorderen van positief gedrag is ook een beweegvriendelijke en sociale leefomgeving van belang met o.a. groen, mogelijkheden om te bewegen en te ontmoeten. De omgevingsvisie van de provincie kan belangrijke kansen bieden voor het verbeteren van de gezondheid en het verkleinen van gezondheidsachterstanden.

Wel maken de GGD'en zich zorgen over of gezondheid juist en volledig wordt meegewogen in de beoordeling van omgevingsaspecten in het OER. Dat komt omdat de NRD beperkt is uitgewerkt en daarmee nog erg abstract is:

- De te beoordelen indicatoren worden in de NRD genoemd in een tabel waarin slechts sprake is van thematische aspecten. Er kan op velerlei manieren invulling worden gegeven aan deze aspecten. We kunnen daarom niet beoordelen of gezondheid hierin juist en volledig wordt meegenomen.
- Het toe te passen beoordelingskader is niet beschreven in de NRD. Duiding op basis waarvan zal worden beoordeeld of een aspect slecht, matig of goed wordt gevonden ontbreekt in zijn geheel. We kunnen daarom niet beoordelen of gezondheid juist zal worden meegewogen in de beoordeling.

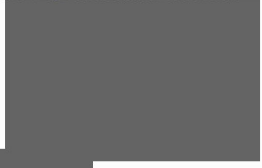
De Gelderse GGD'en zien verder graag dat het scenario 'Gezond en Veilig' uitgewerkt wordt in het omgevingseffectrapport (OER). Een gezonde leefomgeving is een voorwaarde voor de gezondheid van Gelderlanders.

GGD Gelderland-Midden is onderdeel van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

De Gelderse GGD'en beschikken over kennis en informatie (data) die kunnen helpen om gezondheidskundig relevante invulling te geven aan zowel de indicatoren als het beoordelingskader. We zijn desgevraagd graag bereid deze kennis en informatie actief met u te delen. U kunt hiertoe contact opnemen met het Bovenregionale team Milieu en Gezondheid van de Gelderse en Overijsselse GGD'en, dat ondergebracht is bij GGD Gelderland-Midden.

Als de provincie Gelderland op bovenstaand aanbod in wil gaan, is het van belang ons vroegtijdig te betrekken in dit proces.

Met vriendelijke groet,

 Directeur VGGM / Publieke Gezondheid

i.a.a. DIV, M&G

**Betreft: Zienswijze Cascade Notitie Reikwijdte en Detailniveau vernieuwing
 Omgevingsvisie Gelderland**

Datum: 31 maart 2025

Geachte heer/mevrouw,

Cascade heeft met belangstelling kennisgenomen van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor de vernieuwing van de Omgevingsvisie Gelderland. De branchevereniging waardeert het dat er een nieuwe omgevingsvisie wordt ontwikkeld, waarbij op een bredere en integrale wijze wordt gekeken naar de thema's die van invloed zijn op de fysieke leefomgeving in Gelderland.

Echter, Cascade betreurt het dat de NRD geen aandacht besteedt aan de bouwgrondstoffenvoorziening, terwijl dit in de Kadernota vernieuwing omgevingsvisie wél wordt benoemd.

Gezien het belang van een betrouwbare en duurzame bouwgrondstoffenvoorziening voor Nederland en de provincie Gelderland, acht Cascade het van belang dat dit thema wordt meegenomen in de verdere uitwerking van de omgevingsvisie.

Cascade maakt dan ook graag gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor de vernieuwing van de Omgevingsvisie Gelderland.

Als branchevereniging van de oppervlakedelfstofwinners vertegenwoordigt Cascade meer dan 90% van de productie van de bouwgrondstoffen zand, grind en klei in Nederland. De leden van Cascade leveren niet alleen essentiële grondstoffen voor de bouwsector, maar combineren hun gebiedsontwikkelingsprojecten met andere maatschappelijke functies, zoals klimaatadaptatie, waterveiligheid, natuurontwikkeling, recreatie en het bevorderen van biodiversiteit.

Door deze integrale aanpak wordt grondstoffenwinning altijd gekoppeld aan gebiedsontwikkeling, waarbij één of meerdere maatschappelijke doelen worden nagestreefd, afgestemd op de behoeften en wensen van de omgeving. Dit maakt bouwgrondstoffenwinning niet alleen cruciaal voor de economie, maar het zorgt ook voor een waardevolle bijdrage aan ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijke opgaven, wat resulteert in een win-winsituatie voor zowel de samenleving als de lokale omgeving.

Belang van bouwgrondstoffen in de Omgevingsvisie

Cascade constateert dat in de communicatie rondom de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD), zowel op de website van de provincie Gelderland als tijdens informatiebijeenkomsten, wordt aangegeven dat de NRD mede gebaseerd is op input uit de Kadernota vernieuwing omgevingsvisie.

Cascade waardeert het dan ook dat de winning van bouwgrondstoffen in de Kadernota expliciet wordt benoemd.

In de Kadernota (blz. 13) wordt gesteld: *"Ontgrondingen en de winning van bouwgrondstoffen moeten in balans zijn met de natuurlijke waarden en ruimtelijke kwaliteit."* Daarnaast wordt in de bijbehorende tabel onder het kopje *Bodem en Water* vermeld: *"Ontgrondingen en de winning van bouwgrondstoffen zijn in balans met de bescherming van natuurlijke waarden."* Cascade onderschrijft het belang van deze evenwichtige benadering, maar wil benadrukken dat grondstoffenwinning niet alleen rekening houdt met ruimtelijke kwaliteit en natuurwaarden, maar juist ook kansen biedt om deze te versterken.

In de Kadernota wordt ook gesteld dat het combineren van functies in het landelijk gebied, zoals recreatie, wateropvang en natuurontwikkeling, van belang is. Winningsprojecten sluiten hier naadloos op aan, doordat zij een voorbeeld zijn van meervoudig ruimtegebruik. Dit is in lijn met de provinciale visie op het Gelderse landschap zoals verwoord in de Kadernota. Door een integrale benadering, waarbij maatschappelijke doelen zoals klimaatadaptatie, natuurontwikkeling en recreatie vanaf de planvorming worden meegenomen, draagt de sector direct bij aan een verhoging van de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving. Een concreet voorbeeld hiervan is de bijdrage aan waterveiligheid door de aanleg van hoogwatergeulen en overloopgebieden, waardoor rivieren meer ruimte krijgen en overstromingsrisico's afnemen. Een succesvol voorbeeld hiervan is het project Millingerwaard in Gelderland, waar bouwgrondstoffenwinning werd gecombineerd met waterveiligheid, natuurontwikkeling en recreatie, met zeer positieve resultaten.

De sector is dus belangrijk met haar bijdragen om te komen tot (financieel haalbare en kwalitatief zeer hoogwaardige) realisatie van de opgaven in het fysieke domein. Cascade constateert echter dat deze projecten steeds moeilijker te realiseren zijn wegens stagnatie in de vergunningverlening. Om dergelijke integrale projecten ook in de toekomst voldoende kansen te bieden verdient grondstoffenwinning het dan ook om expliciet als opgave/functie in de nieuwe Omgevingsvisie te worden meegenomen.

Noodzaak van nationaal en provinciaal beleid voor bouwgrondstoffen

Cascade constateert dat in de Kadernota het volgende wordt gesteld: *"Daarnaast willen we dat er meer circulair en biobased wordt gebouwd, zodat veel minder grondstoffen nodig zijn en er minder CO₂ en stikstof uitgestoten wordt."*

Cascade onderschrijft de ambitie van de provincie om grondstoffenhergebruik te bevorderen. Zand, grind en klei zijn binnen een schone keten oneindig herbruikbaar en sluiten daarmee naadloos aan op de doelstelling om circulair grondstoffengebruik te realiseren.

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft een [scenariostudie](#) laten uitvoeren door Witteveen+Bos en het Economisch Instituut voor de Bouw naar de toekomstige vraag naar bouwgrondstoffen. Uit deze studie, die naar scenario's tot het jaar 2050 kijkt, blijkt dat aanzienlijke hoeveelheden zand en grind in de toekomst noodzakelijk blijven om te kunnen voldoen aan maatschappelijke opgaven, zoals de bouw van jaarlijks 100.000 woningen en de aanleg van infrastructuur. De studie toont tevens aan dat slechts een beperkt deel van de grondstoffenbehoefte kan worden ingevuld door alternatieven zoals biobased bouwen en hergebruik van grondstoffen uit sloop. De bijdrage kan oplopen tot 20% van de totale behoefte, wat zeker een waardevolle bijdrage is.

Echter, dit betekent dat de resterende 80% van de behoefte nog uit primaire winning zal moeten voortkomen.

De ambitie om circulair te bouwen is positief en klei, zand en grind spelen hier een belangrijke rol in. Dit wordt bevestigd door het onderzoek [*Toekomstperspectief Zand en Grind*](#) van Berenschot, waarin eveneens wordt geconcludeerd dat de bouwgrondstoffenbehoefte hoog blijft. Daarom is het noodzakelijk dat er voldoende ruimte wordt gereserveerd voor grondstoffenwinning om te kunnen voorzien in de toekomstige bouw van Nederland en Gelderland.

Cascade merkt op dat, ondanks de verwijzingen naar grondstoffenwinning in de Kadernota, dit thema ontbreekt in de NRD. Dit is zorgwekkend, aangezien een betrouwbare en duurzame grondstoffenvoorziening van groot maatschappelijk belang is. Het is daarom cruciaal dat er voldoende ruimte blijft voor de winning van bouwgrondstoffen, vanzelfsprekend in combinatie met de realisatie van andere maatschappelijke doelen, waarbij meervoudig en integraal ruimtegebruik als uitgangspunt wordt gehanteerd.

In de NRD wordt in paragraaf 2.3, onder het kopje "*Nationale Omgevingsvisie*", kort uiteengezet wat de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) inhoudt. Cascade acht het van groot belang dat bestaand beleid daadwerkelijk wordt meegenomen in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie. In de NOVI is de winning van bouwgrondstoffen aangemerkt als *Nationaal Belang 13*. Cascade constateert echter dat lagere overheden dit nauwelijks een rol laten spelen in hun beleid. Dit leidt ertoe dat de beschikbaarheid van essentiële bouwgrondstoffen en daarmee maatschappelijke noden onder druk komt te staan.

Nu de NOVI wordt opgevolgd door de *Nota Ruimte*, blijft de aandacht voor bouwgrondstoffen behouden. Op pagina 49 van de Nota Ruimte, onder het kopje "*Ruimtelijke uitwerking*", wordt expliciet benoemd dat er ruimte moet zijn voor de winning van grondstoffen in eigen land. Hoewel er wordt gestreefd naar een vermindering van het gebruik van primaire grondstoffen, blijft ruimtelijke reservering noodzakelijk voor de winning van zand, grind en klei ten behoeve van onder andere dijkversterking, infrastructuurontwikkeling en woningbouw. Cascade beschouwt dit als een terechte en noodzakelijke ontwikkeling, gezien de cruciale rol van bouwgrondstoffen bij het realiseren van maatschappelijke opgaven in Nederland.

Gelderland is vanwege haar geologische kenmerken een belangrijke provincie voor de winning van bouwgrondstoffen. De bodem bevat hier van nature het geschikte type grondstoffen voor de bouw, zoals zand, grind en klei, terwijl deze in veel andere provincies niet of nauwelijks aanwezig zijn. Juist daardoor kan Gelderland een duidelijke maatschappelijke functie vervullen in het ondersteunen van woningbouw, infrastructuur en andere ruimtelijke opgaven.

Cascade pleit er daarom voor dat de provincie Gelderland expliciet rekening, ook in haar NRD, houdt met het nationale beleid en dat de noodzaak van een beschikbare grondstoffenvoorziening wordt meegenomen in het traject dat leidt tot de aanscherping van de Omgevingsvisie.

Verzoek:

- Cascade verzoekt de provincie Gelderland om de conclusies uit recent opgestelde rapporten van Berenschot en Witteveen+Bos/EIB met betrekking tot de beschikbaarheid van bouwgrondstoffen mee te nemen in de NRD en het verdere traject dat leidt tot de totstandkoming van de vernieuwde Omgevingsvisie. Dit omvat het waarborgen van

voldoende ruimtelijke reservering voor de winning van oppervlaktedelfstoffen, als integraal onderdeel van gebiedsontwikkeling.

- Cascade roept op om zowel bij de NRD, als mede bij de totstandkoming van de nieuwe Omgevingsvisie en de uitvoering, nadrukkelijk en vroegtijdig intensief samenwerking te zoeken met het bedrijfsleven (waaronder Cascade en haar leden).
- Cascade verzoekt om in het beoordelingskader (tabel 4-1) het aspect '*voorziening bouwgrondstoffen*' expliciet op te nemen onder een van de thema's. Cascade acht het daarbij logisch om dit toe te voegen onder het thema *Wonen*, aangezien de beschikbaarheid van bouwgrondstoffen van essentieel belang is voor de woningbouwopgave in Nederland en Gelderland.

Daarnaast benadrukt Cascade dat bouwgrondstoffenwinning goed samengaat met andere maatschappelijke opgaven, zoals biodiversiteit, klimaatadaptatie en leefbaarheid. Deze thema's staan reeds in de tabel en kunnen samen met bouwgrondstoffenwinning worden meegenomen, zodat de verschillende doelen beter op elkaar worden afgestemd binnen ruimtelijke ontwikkelingen.

Met vriendelijke groet,

Directeur Cascade

De Klomp, 31 maart 2025

Onderwerp: Zienswijzen op “Notitie Reikwijdte en Detailniveau, Plan-MER (OER) Omgevingsvisie Provincie Gelderland”

Geacht college van Gedeputeerde Staten (GS) van Gelderland,

Hiermee dienen wij, drie samenwerkende burgerinitiatieven Ede Waait Anders, Veenendaal Waait Mee en Tegenwind Ederveen-De Klomp onze zienswijze in met betrekking tot de “Notitie Reikwijdte en Detailniveau, Plan-MER (OER) Omgevingsvisie Provincie Gelderland”

Wij hebben genoemd document bestudeerd. Wij willen graag op de door u opgestelde onderzoek agenda ‘Notitie Reikwijdte en Detailniveau’ reageren. Wij beperken ons in deze reactie tot onze doelstelling: **geen Industriële Windturbines (IWT's) dicht bij woningen**. En dit in het bijzonder voor het gebied Ede, Veenendaal en Ederveen-De Klomp.

Wij hebben met interesse uw omgevingsvisie gelezen en wij waarderen het dat in het beoordelingskader van uw omgevingsvisie ‘Gezonde en veilige leefomgeving’ en ‘Leefbaarheid’ thema's zijn die worden meegenomen in de onderzoek agenda.

Zienswijze

Wij hopen dat een en ander niet zal leiden tot het plaatsen van Industriële Windturbines (IWT's) dicht bij woningen. Daar vinden wij in de onderzoek agenda geen initiatieven voor. Wij hopen en verwachten dat dit in de toekomstige uitwerking niet alsnog zal gebeuren. Mocht dit toch het geval zijn, dan willen wij daar graag van op de hoogte gesteld worden.

Met vriendelijke groet,

Namens de samenwerkende burgerinitiatieven

Ede Waait Anders, Veenendaal Waait Mee en Tegenwind Ederveen-De Klomp,

Secretaris

Email : info@edewaaitanders.nl

Postadres :

t: 088 888 6666
e: info@ltonoord.nl
w: www.ltonoord.nl

Het college van Gedeputeerde Staten van Gelderland
o.v.v. Vernieuwing Omgevingsvisie, zaaknummer: 2025-000905
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

Postadres:
Postbus 240
8000 AE Zwolle

Hoofdkantoor:
Dr. Stolteweg 2
8025 AV Zwolle

Datum: 1 april 2025

Referentie: 2025.009.EvO.gl

Betreft: Notitie Reikwijdte en Detailniveau Plan-MER (OER) Omgevingsvisie Provincie Gelderland

Geacht college,

LTO Noord heeft met speciale belangstelling kennisgenomen van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau Plan-Mer (OER) omgevingsvisie provincie Gelderland. Deze NRD behorende bij de omgevingsvisie is voor LTO Noord als belangenbehartiger van haar agrarische leden in uw provincie, aanleiding om haar opmerkingen hieromtrent met u te delen in de vorm van een zienswijze.

Positief dat de ambitie is opgenomen voor een vitaal landelijk gebied. Dit voorspelt een toekomst en perspectief voor de agrarische sector die zich daar bevindt. Helaas is dit perspectief zelf nergens terug te vinden in uw NRD. LTO Noord pleit naast een vitaal landelijk gebied voor de ambitie die perspectief voor de landbouw uitspreekt richting 2050. Naast bereikbaarheid en energie is voedselvoorziening en beschikbaar landbouwareaal van essentieel belang. Dit draagt direct bij aan de brede welvaart en gezondheid die in 2100 wordt geambieerd in uw NRD. Dat de directe ambitie voor perspectief in de landbouw voor 2050 ontbreekt, laat per direct zien dat deze op losse schroeven blijft staan en dat de problematiek van vandaag de dag nog steeds niet het juiste niveau van urgentie heeft bereikt. Daarnaast voorzien we dat er de komende jaren door diverse ontwikkelingen, een verschuiving van areaal zou moeten plaatsvinden (nieuwe ruimte). Dit is essentieel om mee te nemen in uw nieuwe omgevingsvisie, daar de druk op grond en ruimte een zeer belangrijk gegeven is richting de toekomst.

Verschillende leden van LTO Noord uit de provincie Gelderland hebben aangegeven benaderd te zijn voor participatie voor de omgevingsvisie van de provincie. Deze leden herkennen hun input niet in uw NRD. Er is achteraf ook geen afstemming meer geweest na het bezoek en gesprek met deze leden. In het vervolg van het participatieproces van de omgevingsvisie is een terugkoppeling van de participatie zeer gewenst en is het van belang dat de input van de participatie terug te vinden is in uw stukken.

In uw NRD is de ambitie voor een versterkte groenblauwe dooradering in 2050 opgenomen. Dat kan niet op zichzelf staand zijn. Wanneer dit een maatschappelijke wens is, moeten daar ook maatschappelijke inspanningen voor worden geleverd. Dit betekent daarnaast een beperking van het productieve landbouwareaal. Het is van belang dat bestaande sloten en landschapselementen correct worden onderhouden zodat ze kunnen bijdragen aan deze groenblauwe dooradering. Op deze manier blijft landbouwgrond behouden voor de duurzame voedselproductie. Agrarisch ondernemers staan hier voor open, mits de opbrengstenderving hierdoor wordt gecompenseerd. Het kan niet de bedoeling zijn dat alleen de agrarische sector inspanningen moet leveren voor een maatschappelijke wens.

LTO Noord voorziet beperkingen voor uw ambitie op het gebied van energie. U schrijft: “Ook nieuwe glastuinbouw verzorgt zijn eigen energievoorziening en agrarische bedrijven voorzien in opwek ten behoeve van hun eigen gebruik”.

De glastuinbouw spreekt hier zijn zorgen over uit. Doordat teelten juist licht nodig hebben is zon op dak geen mogelijkheid voor de glastuinbouw. Daarnaast hebben windturbines weinig maatschappelijk draagvlak in de omgeving en worden bepaalde provinciale locaties uitgesloten voor windenergie wat zorgt voor een grote rem op het energieneutraal zijn op eigen erf. De ontwikkelingen op het gebied van Geothermie en Kernenergie zijn in Nederland nog niet ver genoeg ontwikkeld om op grote schaal toe te passen en daarnaast moet rekening gehouden worden met teelten waarvoor lichtinval essentieel is. De glastuinbouw heeft grote ambities op het gebied van klimaat-neutraal te produceren maar loopt nog tegen teveel beperkingen aan om de ambitie nu zwart op wit te kunnen opnemen in uw NRD. Wel kan de glastuinbouw een rol vervullen in de transitie (ook van de gebouwde omgeving). Glastuinbouw Nederland is in alle clusters in Gelderland bezig met een integrale visie waarbij ook gekeken wordt naar de bijdrage aan maatschappelijke opgaven, waaronder energielevering aan gebouwde omgeving, klimaatadaptatie.

De andere agrarische sectoren zouden graag meer gepositioneerd worden als een mogelijke oplossing voor uw energievraagstuk in plaats van een beperking. Omdat het juist onze sector is die een positieve bijdrage kan leveren aan het energiesysteem door de productie van zon-, wind en groen gas zien we hier ook graag de handvaten voor tegemoet. Dit kan bijvoorbeeld door de mogelijkheid te onderzoeken voor grotere erfmolens. Op deze manier is het eerder interessant voor een ondernemer om deze investering toe te passen op het agrarisch bedrijf.

LTO Noord merkt op dat het in uw beoordelingskader ontbreekt aan het thema economie en daarmee een indicator zoals 'economische vitaliteit'. Ervan uitgaande dat in de uiteindelijke Plan-MER (OER) de economische verbanden binnen en tussen sectoren en binnen en buiten (!) provinciale grenzen in beeld worden gebracht, en ook de consequenties op deze economische verbanden als gevolg van keuzes voor bepaalde alternatieven of scenario's worden belicht. Daarnaast willen wij u verzoeken om in het beoordelingskader voor het thema Landbouw de twee cruciale indicatoren *voedselzekerheid* en *voedselveiligheid* toe te voegen. Immers, de enkele indicator '*landbouwareaal*' zegt uiteindelijk weinig over productieniveau (kwantiteit) en al helemaal niets over voedselkwaliteit.

LTO Noord kijkt uit naar de definitieve versie van de NRD na de toepassing van bovenstaande overwegingen, komt graag met u in gesprek voor een toelichting op deze reactie. Er zijn vele mogelijkheden in het gebied, en samen werken we graag aan een duurzame toekomst, voor boer en burger.

Graag zien we uw reactie tegemoet.

Met vriendelijke groet,

LTO Noord | Teamleider Platteland en Omgeving /
Secretaris Regiobestuur Oost

Postbus 718, 6800 AS Arnhem, Nederland
Provincie Gelderland
College van Gedeputeerde Staten van Gelderland
o.v.v. Vernieuwing Omgevingsvisie, zaaknr: 2025-000905
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

CLASSIFICATIE	Publieke Informatie
DATUM	31 maart 2025
UW REFERENTIE	zaaknr. 2025-000905
ONZE REFERENTIE	GFN-RE 25-0070
BEHANDELD DOOR	06 [REDACTED]
TELEFOON DIRECT	ruimtelijkeplannen@tennet.eu
E-MAIL	
AANTAL BIJLAGEN	1

VERZONDEN 31 MRT 2025

BETREFT Vernieuwing Omgevingsvisie, zaaknummer: 2025-000905

Geachte Statenleden,

Middels een publicatie in het Provinciaal blad van Gelderland (2025, 2283) d.d. 20 februari jl. is door Provincie Gelderland de inzage van de Vernieuwing Omgevingsvisie, zaaknummer: 2025-000905 aangekondigd.

Van de mogelijkheid om een reactie in te dienen maakt TenneT TSO B.V. (hierna: TenneT) bij deze graag gebruik. Binnen de grenzen van het plangebied bevindt zich hoogspanningsinfrastructuur welke in eigendom en beheer is van TenneT.

Algemeen over TenneT

TenneT is bij de Elektriciteitswet 1998 (de "E-wet") aangewezen als beheerder van het landelijke hoogspanningsnet van 110 kV en hoger. Het landelijke hoogspanningsnet is door het ministerie van EZK als vitale infrastructuur aangeduid. TenneT is hiermee verantwoordelijk voor een ongestoorde werking van het landelijke hoogspanningsnet.

De kerntaken van TenneT zijn het optimaal beheren, onderhouden en veiligstellen van bestaande en nieuwe ondergrondse en bovengrondse hoogspanningsverbindingen. De hoogspanningsverbindingen van TenneT zijn, zowel boven- als ondergronds, dan ook ruimtelijke relevant. Deze vitale infrastructuur moet daarom een gepaste bescherming krijgen en behouden in ruimtelijke plannen en besluiten. Het uitgangspunt hierbij is een ongestoorde ligging gedurende de gehele levensfase van de hoogspanningsverbinding.

De aanwezigheid van deze hoogspanningsverbinding kan beperkingen opleveren voor het gebruik van de gronden. Om de veiligheid van personen en goederen te waarborgen gelden er bijvoorbeeld aan te houden veiligheidsafstanden. Bovendien is het van belang dat hoogspanningsverbindingen te allen tijde bereikbaar

zijn en blijven voor onderhoud, storingen en/of calamiteiten, ten behoeve van de leveringszekerheid en het zo efficiënt mogelijk gebruik kunnen maken van onze assets.

Om de gevaren zoveel mogelijk te beperken voor de medemens en om er mede op toe te kunnen zien dat er geen aantasting plaats kan vinden van het doelmatig en veilig functioneren van de betreffende hoogspanningsverbindingen, streven wij ernaar om een juiste planologische borging te krijgen en behouden.

Het voorliggende plan geeft ons aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen en/of verzoeken.

Notitie Reikwijdte en Detailniveau

In onderhavige Notitie Reikwijdte en Detailniveau (verder: NRD) staat de vernieuwing van de Gelderse Omgevingsvisie centraal. Een concrete uitwerking van de verschillende opgaven voor dit gebied is in de NRD nog niet geformuleerd. Omdat deze notitie wel de basis vormt voor het planMER en mogelijk ook de verdere uitwerking in de Omgevingsplannen van de gemeente, willen wij u verzoeken om TenneT op te nemen als (voor)overlegpartner. Wij willen u dan ook vragen om hiervoor contact op te nemen via ruimtelijkeplannen@tennet.eu.

Door de aanwezigheid van verschillende hoogspanningsverbindingen vormt TenneT namelijk één van de ruimtevragers en belanghebbenden binnen uw provincie. Deze bestaande assets wensen wij op een juiste manier te borgen en te behouden ten behoeve van de leveringszekerheid.

De komende decennia gaat de energievoorziening in Nederland fors veranderen. Een stabiel en toekomstbestendig elektriciteitsnetwerk wordt nog meer noodzakelijk vanwege de afnemende beschikbaarheid van fossiele brandstoffen en de opkomst van nieuwe energiebronnen. Met het oog op de Energietransitie kunnen er de komende jaren diverse netuitbreidingen/wijzigingen plaatsvinden om de klimaatdoelstellingen te kunnen nakomen. Hiervoor is ruimte nodig.

Wij gaan er vanuit dat de Provincie op de hoogte is dat er als gevolg van de Regionale Energie Strategie (RES) mogelijke uitbreidingen of aanpassingen van de energie-infrastructuur nodig zijn en hiervoor ruimte dient te worden ingepast. Door hiermee rekening te houden in het planMER, de Omgevingsvisie en bij de uitwerking van een omgevingsplan, wordt een eventuele netuitbreiding niet onmogelijk gemaakt.

Wij willen u dan ook verzoeken om, daar waar dat mogelijk is dit niet onmogelijk te maken en hiermee rekening te houden en ruimte op te nemen hiervoor.

TenneT als vooroverlegpartner

Wij waarderen het zeer dat in paragraaf 3.2.2. aangegeven wordt dat "Het hoogspanningsnet verder

versterkt wordt". Energie is een belangrijk thema binnen uw Omgevingsvisie. Als laatste willen wij daarom adviseren om TenneT tijdig te betrekken bij de ontwikkelingen/uitwerkingen van de Omgevingsvisie met betrekking tot Energie, zodat door ons vroegtijdig een afweging kan worden gemaakt of dit gevolgen heeft of kan hebben voor de capaciteit van het transportnet.

Daarnaast willen we graag actief betrokken worden bij de ontwikkeling en/of uitwerking van de navolgende plannen zoals het OER. Desgewenst kunnen wij dit ook bespreken in een fysiek of digitaal overleg. Wij vernemen graag uw reactie of dit mogelijk is. U kunt hiervoor een e-mail sturen naar ruimtelijkeplannen@tennet.eu.

Heeft u nog vragen?

Heeft u vragen over de inhoud van deze brief, dan kunt u contact opnemen met de behandelaar van deze brief. Eventuele correspondentie (met vermelding van onze referentie) kunt u eveneens richten aan deze persoon.

Met vriendelijke groet,
TenneT TSO B.V.

Relatiebeheerder ruimtelijke plannen

0784955910000000300200300

Tennet TSO - 24 uur
Utrechtseweg 310 Gebouw M01 6812AR Arnhem the Netherlands

Frankering betaald

Postbus 718, 6800 AS Arnhem

R Aangetekend

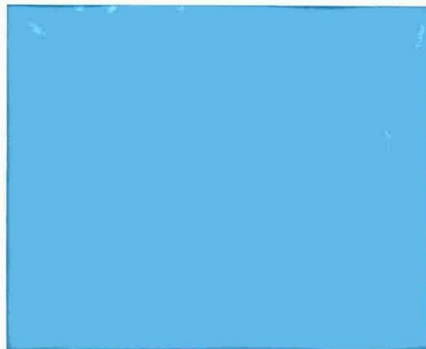
D-A-1

Provincie Gelderland
O.v.v Vernieuwing Omgevingsvisie,
Postbus 9090
6800GX ARNHEM

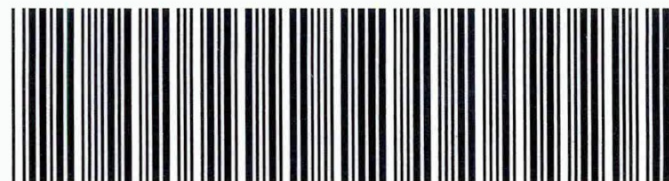
3SF XVZ4333815

Recommandé

NL

P2202

3SF XVZ4333815

010425Batch858

13

GE2004DO.NL.1010

Het college van Gedeputeerde Staten van Gelderland
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

Behandeld door	[REDACTED]	Datum	1 april 2025
Doorkiesnummer	06 - [REDACTED]	Email	[REDACTED]@vitens.nl
Ons kenmerk	2025/009 AMT-GLD/	Uw kenmerk	Zaaknummer 2025-000905
Onderwerp	Notitie Reikwijdte en Detailniveau vernieuwing Omgevingsvisie		

Geacht college,

Via deze brief reageren wij op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) vernieuwing Omgevingsvisie. De huidige Omgevingsvisie is van 2018. Wij ondersteunen het college om de visie te vernieuwen waardoor het beter inspeelt op ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen. Ook wij zien dat ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkeling ons werk raakt.

De druk op de (onder)grond, door onder andere economische ontwikkelingen maar ook door het veranderde klimaat, neemt toe. Dit heeft gevolgen voor het grondwater. Voldoende en schoon grondwater is niet vanzelfsprekend. Tegelijkertijd is er meer vraag naar grondwater en drinkwater. Door nu in te spelen op ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen kunnen wij zorgen dat er ook in de toekomst voldoende schoon drinkwater is. De NRD gaat in op verschillende ontwikkelingen en onderwerpen.

De verbinding tussen de ontwikkelingen in relatie tot aandacht voor bescherming van het grondwater en voldoende drinkwater kunnen, met betrekking tot onderstaande onderwerpen, naar onze mening duidelijker naar voren komen. Daarom reageren wij via deze brief op een aantal ontwikkelingen en scenario's uit de visie die ook het drinkwaterbelang raakt.

Ontwikkeling naar een vitaal landelijk gebied

In relatie tot het landelijk gebied wordt in de NRD (paragraaf 2.2) een duidelijke link gelegd tussen het belang van onze gronden voor schoon en gezond voedsel. Aan de ambitie kan worden toegevoegd dat een gezonde bodem een positief effect heeft op het grondwatersysteem. De bodem zien wij als ons Filter Nul. Dit is het eerste en onvervangbare filter dat zorgt dat het regenwater wordt gezuiverd. We zien deze rol van de bodem graag terugkomen in de Omgevingsvisie.

Passende netwerken

Bij economische ontwikkelingen horen passende netwerken. In de NRD (paragraaf 2.2) wordt energie en mobiliteit genoemd als netwerk. Het transport- en drinkwaternetwerk met

bijbehorende voorraadpunten voor opslag worden hier niet benoemd en zien wij graag toegevoegd worden. Dit is voornamelijk van groot belang voor de sectoren in relatie met voedsel en gezondheid. We zien het transport- en drinkwaternetwerk met bijbehorende voorraadpunten voor opslag graag terugkomen in de Omgevingsvisie.

Relatie met andere plannen en programma's

De Omgevingsvisie heeft relatie met landelijk en Europees beleid. In paragraaf 2.3 van de NRD zijn een aantal voorbeelden genoemd. Specifiek wordt ook het programma Ruimte voor de Rivier 2.0 en de Regionale Energiestrategieën genoemd. De plannen en programma's op het gebied van de drinkwatervoorziening staan niet aangegeven. Wij zien ook graag het nationale plan van aanpak drinkwaterbesparing en de adaptieve drinkwaterstrategie terugkomen in de Omgevingsvisie.

Regionale verschillen

Daarnaast wordt er in de NRD (paragraaf 2.3) een relatie gelegd met andere plannen en programma's. Zowel met landelijke als andere provinciale plannen en programma's. Eerder wordt in de NRD ook aangegeven dat met de Omgevingsvisie wordt besloten over regionale opgaven. In de NRD wordt verder niet ingegaan op deze al aanwezige regionale plannen en programma's. Wij zien ook diverse opgaven in Gelderland, die regionaal verschillen. Hier willen we graag aandacht voor vragen. Met name ook hoe een opgave in één regio mogelijk in een andere regio kan worden opgepakt. Op het gebied van drinkwater(reserverings)-gebieden zien we deze aanpak. We zien verschillen tussen de regio's maar ook hoe een regio de oplossing kan zijn voor een andere regio. Dit lezen we graag terug in de visie.

Bodem en watersturend

Vanuit het principe van bodem en watersturend wordt ook gekeken naar de regionale verschillen (NRD, paragraaf 3.2.1). Hier wordt ook een duidelijke link gelegd met voldoende water voor industrie en schoon drinkwater voor bewoners. Belangrijk om hier het belang te benadrukken van schoon oppervlakte- en grondwater. Dit sluit aan bij de KRW, dat als doel heeft de oppervlaktewateren en grondwaterlichamen in een goede ecologische en chemische toestand te brengen en te houden. Graag zien wij het belang van schoon oppervlaktewater terug in de visie zodat ook via die weg er aandacht is voor de invloed van voldoende schoon drinkwater.

Energie en overige ontwikkelingen

In de NRD wordt ingegaan op energie en buffers die zorgen voor een gezond en veilige leefomgeving. Het is belangrijk dat er ook buffers zijn in relatie tot de drinkwaterwinningen en de ondergrondse drinkwaterleidingen. Met name in relatie tot de ontwikkelingen van de energienetwerken zien wij dat het drinkwaterbelang onvoldoende op het netvlies staat.

Naast bovenstaande onderwerpen speelt ook het vraagstuk kernenergie en uitbreiding van defensieterreinen in Gelderland. Deze ontwikkelingen lezen wij niet terug in de NRD. Wel hebben deze ontwikkelingen invloed op ons landschap en kunnen ook invloed hebben op het drinkwater. Wij zien graag dat ook deze onderwerpen worden meegenomen en dat de productie en levering van drinkwater wordt meegewogen in de afweging van al deze ontwikkelingen.

Tot slot

In 2024 is begonnen met de participatie voor de Kadernota als basis voor de nieuwe Omgevingsvisie. In de NRD (paragraaf 1.2) staat aangegeven dat deze Kadernota in april of mei 2025 vastgesteld wordt en dat hierna de tweede fase van de participatie plaatsvindt. Wij zouden graag bij deze fase betrokken worden.

Verder hopen wij met deze brief een aantal punten mee te geven voor de Omgevingsvisie zodat ook het drinkwaterbelang goed wordt meegenomen. Tegelijkertijd willen we benadrukken dat wij graag met het college van Gedeputeerde Staten van Gelderland samen willen blijven nadenken en optrekken in de ontwikkelingen om te zorgen dat we nu en later voldoende schoon drinkwater kunnen blijven leveren.

Met vriendelijke groet,

A rectangular area of the document has been redacted with a solid dark grey box, covering what appears to be a signature and possibly a name.

Strategisch omgevingsmanager

Zienswijzen NRD Omgevingsvisie 2025 Gelderse Waterkracht

Datum: 31 maart 2025

Opgesteld door: [REDACTED] en [REDACTED] - Blue Energy Concepts

Inleiding

In de Gelderse omgevingsvisie van 2018 wordt waterkracht benoemd als onderdeel van de duurzame energiemix. Naar aanleiding van de inspraakrondes voor de vernieuwde omgevingsvisie benadrukken wij graag onze visie over het belang van visvriendelijke waterkracht voor de Provincie Gelderland en de noodzaak de ontwikkeling en uitrol ervan te bevorderen.

Gelderland is door haar heuvelachtig terrein een provincie met hoog potentieel voor waterkracht. In 2016 is door Royal Haskoning/DHV in opdracht van de provincie een aantal locaties in kaart gebracht. Geconcludeerd werd dat (i) deze locaties een relatief kleine maar zinvolle bijdrage kunnen leveren aan duurzame opwek, (ii) verschillende, ook Gelderse, partijen waterkracht willen ontwikkelen, (iii) met de huidige stand der techniek het rendement op de investering weinig lager is dan in de financiële wereld gangbaar en (iv) het voorgaande punt geen probleem is voor een aantal partijen, zoals overheden of lokale energiemaatschappijen.

Waterkrachtpotentieel Gelderland

Adviesbureau Blue Energy Concepts heeft vervolgens in 2022 nadere potentieelschattingen gedaan van alle 95 locaties in Gelderland. Deze zijn publiekelijk toegankelijk via <https://www.blue-energy-concepts.nl/>. Op dezelfde website is ook een onderzoek te vinden naar waterkracht bij 227 stuwen in veel kleinere waterstromen in de gemeente Westerveld (Drenthe).

Stimuleren Waterkracht

Analyse van kleinere locaties ontbreekt nog voor de provincie Gelderland en samen met Gelderse gemeenten zou op ontwikkeling ervan kunnen worden ingezet om de volgende redenen:

- Netstabiliteit: Waterkracht biedt stabiele en voorspelbare elektriciteitsproductie in aanvulling op bestaande duurzame energiebronnen.
- Duurzaamheid: Waterkracht vermindert op termijn de geopolitieke grondstof afhankelijkheid en heeft door haar levensduur een zeer kleine ecologische voetafdruk.
- Maatschappelijke acceptatie: Waterkracht heeft veel interesse van participanten van energiecoöperaties als aanvulling op of als alternatief voor wind- en zonne-energie.
- Broeikasgassen uitstoot: Waterkracht is een duurzame energiebron met een zeer lage CO₂-uitstoot (2-6 g CO₂/kWh), aanzienlijk lager dan de Nederlandse elektriciteitsintensiteit (370 g CO₂/kWh). Door het voorkomen van grote oppervlakken stilstaand water levert kleinschalige waterkracht ook geen extra uitstoot van methaangas.
- Stikstofdepositie: Kleinschalige waterkracht bij bestaande stuwen worden gerealiseerd met minimale stikstofdepositie dankzij de scheiding van het productieproces in een gecontroleerde productiehal en de (geëlektrificeerde) plaatsing van turbines bij een bestaande stuw. Hiermee is de vergunbaarheid door beheerautoriteit verbeterd.
- Waterkwaliteit: Onderzoek wordt gedaan naar de mate waarin waterkracht bijdraagt aan het verrijken van water met zuurstof en het effect op het nutriëntengehalte (stikstof) en de waterkwaliteit. Dit is van belang voor het voldoen aan de KWR in 2027.
- Visvriendelijkheid: Meerdere innovatieve turbineontwerpen worden ontwikkeld voor laag verval door een aantal Gelderse ondernemingen die in tegenstelling tot conventionele turbineontwerpen wel visvriendelijk zijn.
- Bedrijvigheid: Waterkrachtprojecten bevorderen de samenwerking tussen waterschappen, gemeenten, de provincie, educatieve en onderzoeksinstituten, energie-coöperaties en MKB-bedrijven waarmee het Gelderse ecosysteem zich kan onderscheiden en een voortrekkersrol kan vervullen. In Nederland zijn 10 ontwikkelaars actief waarvan maar liefst vier in Gelderland: Kolkkracht (Barchem), Deep Water Energy (Arnhem), Pentair Fairbanks Nijhuis (Winterswijk) en Lintur (Apeldoorn).
- Marktontsluiting: Er is een aanzienlijke markt voor laag verval waterkracht alleen al in Nederland, maar ook in nabijgelegen gebieden in Duitsland, in Europa en wereldwijd. Ontwikkeling en uitrol versterkt de positie van een Gelderse sector die zeer goed past bij het internationale imago van Nederland als waterland en daarmee het export potentieel.

Conclusies en aanbevelingen

Waterkracht is en blijft een belangrijke vorm van duurzame energie en kan in Gelderland op lokaal en regionaal gebied bijdragen aan de doelstellingen van 55% duurzaam in 2030 en 100% duurzaam in 2050. Ontwikkelingen op het gebied van waterkracht zijn gaande en zullen de komende jaren hernieuwd de steun van Gelderland nodig hebben om te kunnen groeien.

Samenwerking van provincie, waterschappen en bedrijfsleven zal daarbij verdere groei mogelijk maken. Daarnaast is het van belang dat nader onderzoek wordt gedaan naar het potentieel in 'de haarvaten' van het watergebied van Gelderland. Kleine locaties op gemeentelijk niveau dienen verder in kaart te worden gebracht om het totale potentieel aan waterkracht in Gelderland in beeld te krijgen. Ondersteuning van de ontwikkeling en uitrol van waterkracht is hierbij essentieel.

Gegevens**Namens wie**

uzelf

Voorletters**Tussenvoegsel****Achternaam****Postcode****Huisnummer****Toevoeging****Straat****Woonplaats****Gemeente**

Oldebroek

Postbusnummer
E-mailadres
██████████@solcon.nl

Zienswijze 1
Onderwerp
NRD Omgevingsvsie
Zienswijze 1
Reikwijdte van bedrijven te dicht op elkaar (zoals legpluimveebedrijven en daar tegen over vleeskuikensbedrijf), wat kans op ziektes vergroot.

Zienswijze 2
Onderwerp
NRD Omgevingsvsie
Zienswijze 2
Dat er een opnieuw een beoordeling plaatsvind als een bedrijf wordt opgekocht door de provincie of het rijk (voorbeeld genoemd nertsenbedrijven) en dan weer opnieuw wil starten met een bedrijf (zoals vleeskuikensbedrijf). Een ander bedrijf wat nabij gelegen ligt kan hierdoor in de problemen raken.

Zienswijze 3
Onderwerp
NRD Omgevingsvsie
Zienswijze 3
Denk aan diergezondheid en volksgezondheid (geur) als bedrijven te dicht op elkaar aangewezen zijn.

Zienswijze 4**Onderwerp**

NRD Omgevingsvisie

Zienswijze 4

Houd rekening mee met gebieden die risicovol zijn voor eventuele ziektes, denk aan open vlaktes, randmeren, veel water en veel (wilde) vogels ten koste kan gaan van vogelgriep. De laatste jaren is dit enorm gegroeid en naar alle waarschijnlijkheid blijvend. Het is verstandig om hier rekening te houden bij nieuwvestiging van bedrijven en omliggende bedrijven.

Bijlage(n)

Gedeputeerde Staten van Gelderland
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

Uw brief van
Uw kenmerk 2025 000905
Zaaknummer ZS-1246895
Bijlage(n)
Datum 1 april 2025

Behandeld door
Telefoonnummer (026)
Onderwerp Vernieuwing Omgevingsvisie zaaknr. 2025-000905

VERZONDEN 01 APR. 2025

Geacht college,

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van uw kadernota en uw onderzoeks-agenda (NRD) voor vernieuwing van de omgevingsvisie. Hieronder vindt u onze zienswijze op de NRD.

1) De waarde brede welvaart versus de sturende systemen van bodem & water, energie en mobiliteit
De omschrijving van brede welvaart in uw kadernota waarbij ruimtelijke ordening dienend is aan leefbaarheid, biodiversiteit en regionale identiteit spreekt ons aan. Vanuit die waarde kunnen ook provinciale belangen worden geformuleerd. Het onderzoek richt zich vooral op de sturende systemen en hun mogelijkheden c.q. beperkingen. Voor wat ons betreft kan uw definitie van brede welvaart leidend zijn bij ruimtelijke voorstellen en het duiden van provinciale belangen, meer dan de mogelijkheden of beperkingen van sturende systemen. Met name op zaken waar sturende systemen zoals het energie- en het mobiliteitsnetwerk beïnvloedbaar zijn.

Als voorbeeld: in uw kadernota is een voorkeur beschreven voor bouwen op plekken die goed bereikbaar zijn of goed bereikbaar kunnen worden gemaakt.

Het betrekken in het onderzoek van de beïnvloedbaarheid van een sturend systeem, de ingewikkeldheid daarvan en in het licht van brede welvaart het provinciaal belang daarbij (als voorbeeld: concessies voor openbaar vervoer), helpen ons inziens om een omgevingsvisie op te stellen die stuurt op brede welvaart en rekening houdt met sturende systemen, in plaats van het laten afhangen van brede welvaart van sturende systemen. Afwegingen afhankelijk maken van de sturende systemen wordt beschouwd als een stap terug.

2) De glastuinbouw van NEXTgarden als provinciaal belang

Een ander voorbeeld is de dienstbaarheid van de glastuinbouw (NEXTgarden) bij een aantal ambities uit uw kadernota. NEXTgarden is een van de aangewezen concentratiegebieden voor glastuinbouw in Gelderland. Daarnaast kan NEXTgarden bijdragen aan brede welvaart in de omgeving door (naast werkgelegenheid en economische ontwikkeling) als energie-hub in een lokaal / regionaal netwerk energie op te wekken en te leveren aan inwoners en bedrijven.

Wij gaan er vanuit dat de samenwerking om NEXTgarden bij te laten dragen aan bovengenoemde ambities wordt voortgezet. In het onderzoek zou aandacht kunnen uitgaan naar het (provinciaal) belang van NEXTgarden bij brede welvaart en hoe hierin de discussie over netcongestie rekening mee wordt gehouden. Desondanks geeft uw kadernota al aan dat nieuwe glastuinbouw geen negatief effect mag hebben op het stroomnet.

3) Gemeenten moeten hun eigen ruimtelijke afweging kunnen maken.

U geeft aan in de nieuwe omgevingsvisie de provinciale belangen en de rol van de provincie daarin te willen verduidelijken. In algemene zin ondersteunen wij dit streven. Aandacht vragen wij voor de mogelijkheden van gemeenten om hun eigen ruimtelijke afweging te maken. Dit betreft met name keuzes met betrekking tot woningbouwlocaties en nieuwe bedrijvigheid.

Aan ons is recent gevraagd om medewerking aan een onderzoek dat u laat uitvoeren naar mogelijkheden voor woningbouwlocaties volgens het concept "straatje erbij" oftewel kleinere locaties bij de bestaande woonkernen. Dergelijk onderzoek is ook in Noord-Holland uitgevoerd. Uit dat onderzoek bleken tegenstellingen tussen provinciale en gemeentelijke belangen en beleidskeuzes. Resultaat was dat gemeenten weinig kansen zagen om binnen de kaders van het provinciaal beleid mee te werken aan initiatieven die gemeenten wél wilden faciliteren. Belangrijkste belemmering waren regels vanuit de provinciale omgevingsverordening.

Voor uw onderzoek kan van belang zijn om zicht te krijgen op mogelijkheden die sturende systemen, of aanpassingen daaraan, bieden om meer vanuit de definitie van brede welvaart op provinciale belangen in te zetten, samen met gemeenten. Het voortzetten van samenwerking zoals die tot uitdrukking komt in het regioarrangement verdient ons inziens de voorkeur boven een sterke juridische sturing via de omgevingsverordening.

Met vriendelijke groet,

burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard,
de secretaris,

de burgemeester,

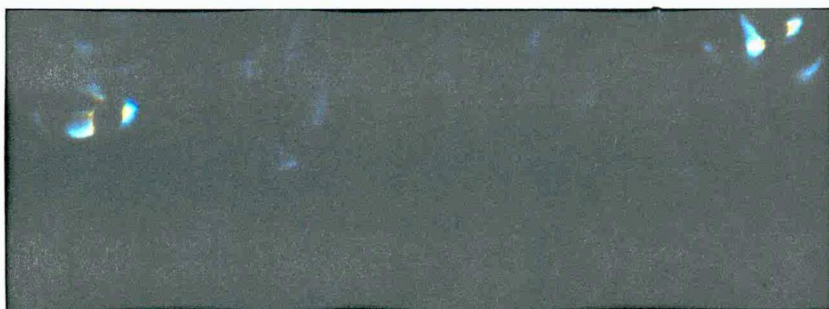
dr. P.T.A.M. Kalfs

postbus 15 • 6680 AA Bommel

PostNL
Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

NC1RR - #X870X0X#00#0000#

020425Batch863

Gegevens
Namens wie
organisatie
Namens organisatie
Zlto Rijk van Nijmegen
Voorletters
Achternaam
Bedrijf of instantie
Zlto Rijk van Nijmegen
Rol/Functie
Voorzitter
Postcode
Huisnummer
Toevoeging
Straat

Woonplaats
Gemeente
Beuningen
Postbusnummer
E-mailadres
@gmail.com
Telefoonnummer
06

Zienswijze 1

Onderwerp

NRD Omgevingsvisie

Zienswijze 1

Geacht College,

U heeft op 20 februari jl. de NRD voor de Plan-MER Omgevingsvisie Gelderland vrijgegeven voor zienswijzen. Wij hebben deze NRD met veel interesse gelezen. Zoals in de NRD kort wordt benoemd, vormt onze sector voor uw provincie één van de belangrijke (economische) pijlers. Daar zijn wij het uiteraard van harte mee eens. In onze sector zijn immers op dagelijkse basis veel ondernemers hard aan het werk om gezond voedsel en mooi groen te produceren. En daarnaast kan onze sector op tal van andere opgaven - zoals energie en klimaat - een belangrijke bijdrage leveren.

Met dit in het achterhoofd zijn wij over de (voorlopige) scenariokeuzes, uitgangspunten en het beoordelingskader op een aantal onderdelen wel wat verbaasd. We schetsen u hieronder daarom onze zienswijze in vier punten:

1. Scenario's of Randvoorwaarden?

U schetst in de NRD drie (voorlopige) scenario's, te weten:

- Water en bodem sturend
- Energiesysteem
- Gezond en Veilig

Uw keuze voor deze drie scenario's wordt niet nader onderbouwd. Waarom deze drie? Zijn deze drie onderscheidend voor uw en onze (!) mooie provincie? In onze ogen niet. En dat komt, omdat wij denken dat dit geen scenario's zijn, maar randvoorwaarden die in elk scenario (en in elke provincie) een plek horen te krijgen. Overigens wel met de opmerking dat "water en bodem sturend" inmiddels achterhaald is en in Rijksbeleid is aangepast naar "rekening houdend met water en bodem".

2. Waterbeschikbaarheid is cruciaal voor de voedselproductie

Wij weten niet goed hoe wij de volgende passage (op pagina 16 uit uw NRD) moeten interpreteren:

"...In normale zomers is er voldoende water voor landbouw. In extreem droge zomers niet meer. Wateropvang, natuur, landbouw en recreatie worden zoveel mogelijk gecombineerd. Er is bovendien voldoende water voor industrie en voldoende schoon drinkwater voor bewoners..."

Op de eerste plaats willen wij u meegeven dat onze sector juist kan bijdragen aan het vasthouden van water en daarnaast al heel actief bezig is met het reduceren van het watergebruik middels diverse innovaties. Omdat waterbeschikbaarheid cruciaal is voor de productie van voedsel voor ons allemaal, gaan wij ervan uit dat deze beschikbaarheid voor onze sector een uitgangspunt vormt voor de uiteindelijke beoordeling van de verschillende scenario's. Het beschikbaar hebben en houden van gezond en vers voedsel is immers een eerste levensbehoefte.

Zienswijze 2

Onderwerp

NRD Omgevingsvisie

Zienswijze 2

3. Boeren geven energie

Onder het kopje "Energiesysteem" wordt de suggestie gewekt dat onze sector "zijn eigen broek moet ophouden" en vooral moet voorzien in de eigen energiebehoefte. Omdat het juist onze sector is die een positieve bijdrage kan leveren aan het energiesysteem door de productie van zon-, wind en groen gas, verzoeken wij u om onze sector in dit kader juist te positioneren als (mede)oplosser van het totale energievraagstuk.

4. Missende indicatoren in het beoordelingskader

Wij missen in het beoordelingskader het thema economie en daarmee een indicator zoals "economische vitaliteit". We gaan er vanuit dat u in de uiteindelijke Plan-MER (OER) de economische verbanden binnen en tussen sectoren en binnen en buiten (!) provinciale grenzen in beeld brengt en ook de consequenties op deze economische verbanden als gevolg van keuzes voor bepaalde alternatieven of scenario's.

Daarnaast willen wij u verzoeken om in het beoordelingskader voor het thema Landbouw de twee cruciale indicatoren voedselzekerheid en voedselveiligheid toe te voegen. Immers, de enkele indicator "landbouwareaal" zegt uiteindelijk weinig over productieniveau (kwantiteit) en al helemaal niets over voedselkwaliteit.

Wij zijn benieuwd naar de definitieve versie van de NRD na verwerking van onze – en andere – zienswijzen. Mocht u naar aanleiding van onze zienswijze vragen hebben, dan zijn wij uiteraard beschikbaar voor toelichting en uitleg.

Met vriendelijke groet

 ZLTO Rijk van Nijmegen

Bijlage(n)

Aan
Gedeputeerde Staten Gelderland
post@gelderland.nl

Natuur en Milieu Gelderland

Oude Kraan 72
6811 LL Arnhem

info@natuurenmilieugelderland.nl
www.natuurenmilieugelderland.nl

KvK 41046129
BTW NL0029.896.82.B.01

IBAN NL89 TRIO 0338 6290 25
BIC TRIONL2U

Datum : 31 maart 2025
Onderwerp: Zienswijze Nota Reikwijdte en Detailniveau tbv OER Omgevingsvisie
Ons kenmerk : 250125.MW
Behandeld door :

Geacht college,

Wij hebben kennis genomen van de Nota Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor de Omgevingseffectrapportage die opgesteld zal worden voor de vaststelling van de nieuwe Omgevingsvisie Gelderland.

We geven u hierbij graag onze kanttekeningen en verzoeken. Deze zienswijze dienen wij mede in namens IVN Natuureducatie, Stichting Landschapsbeheer Gelderland, Geldersch Landschap & Kasteelen en Natuurmonumenten.

Kadernota

De NRD verscheen gelijk met de kadernota voor de Omgevingsvisie die u aan Provinciale Staten ter vaststelling heeft voorgelegd. We hebben op 26 maart jl. ingesproken en aangegeven dat we grotendeels in kunnen stemmen met de contourenschetsen, de sturingsprincipes en in de ambities voldoende de diverse opgaven op het gebied van klimaat, duurzaamheid en biodiversiteit herkennen. We zien daarnaast in de omgevingsvisie wel uit naar een antwoord op een aantal andere opgaven die op korte en middellange termijn in Gelderland spelen. Deze opgaven moeten wat ons betreft herkenbaar terugkomen in de scenario's tbv het OER. We stippen ze hier kort aan:

- Als eerste het nationale defensieprogramma. We zien dat voor een flink deel van dit programma naar Gelderland gekeken wordt, en dan met name naar de Veluwe. De Recreatiezonering is er op gericht de gebruiksdruk op de Veluwe te reguleren met het oog op natuurherstel, vanuit de gedachte dat het maximum wel bereikt is. Hier ligt een regie-

opgave voor de provincie: wanneer meer oefenen, schieten, vliegen en bivakkeren op de Veluwe een feit wordt, heeft dat impact op andere gebruiksfuncties. Daar blijft dan minder ruimte voor over.

- U heeft een kleine maand geleden het beleidskader recreatie en toerisme besproken. R+T heeft een belangrijke ruimtelijke component. Van belang dat er naast de recreatiezonering, een recreatieve hoofdstructuur wordt ontworpen voor geheel Gelderland. Niet alleen met drukke gebieden, maar juist ook met stille en donkere stukken. En met een duidelijke visie waar verblijfsrecreatie mogelijk is en waar niet. Hier komt het aan op reguleren en regisseren.
- De transitie naar een circulaire economie. Bekend is dat hieruit een aanvullende ruimte vraag voor bedrijventerreinen aan gekoppeld is. Het PBL becijfert dat dit tot wel 40% kan oplopen. Dat is een omvang waar we even goed stil bij mogen staan. Via de regionale programma's werklocaties heeft de provincie al een regierol wat betreft programmering en uitgiftetempo. Bij zo'n potentiële extra ruimteclaim hoort een grote en actieve rol van de provincie op het gebied van intensivering, transformatie en verduurzaming van bestaande terreinen. Dat gaat verder dan ordenend principe 34, waar alleen een voorkeur in die richting wordt uitgesproken.
- De zorg voor grondwater en het waarborgen voor duurzaam, veilig en voldoende drinkwater is een wettelijke taak van de provincie. In de komende decennia staat door klimaatverandering en diffuse verontreiniging de zekerheid van voldoende en schoon drinkwater onder druk. Hier ligt dus zeker een opgave die uitstijgt boven het handhaven van de huidige regels en beschermingszones, en die in de omgevingsvisie thuishoort.
- De natuurherstelopgave is en blijft de komende jaren prominent op de agenda staan, zowel wat betreft sturen op biodiversiteit, stikstofreductie, hydrologisch herstel en terugdringen van andere drukfactoren zoals pesticidgebruik.
 - o We zijn erg blij dat u wil inzetten op robuust systeemherstel (sturingsprincipe 10). Aandacht voor natuur en biodiversiteit buiten de beschermde gebieden is daar een wezenlijk onderdeel van. We pleiten voor het toepassen van de beginselen ("algemene soorten algemeen houden") en tools die in het kader van Basiskwaliteit Natuur voorhanden zijn. Hierbij hoort ook het verbeteren van milieucondities.
 - o Verwacht wordt o.a. een afname van het aantal grondgebonden veehouderijen waardoor bestaande weidegronden vrij vallen en mogelijk voor andere teelten gebruikt gaan worden met een hogere/andere milieudruk. Vanwege de actualisatie van de Kadernota Agrifood leven bij ons zorgen dat een aantal instrumenten voor ruimtelijke sturing weg zal vallen. Dit staat haaks op wat nodig is voor natuurherstel.

Verkend dient te worden of door middel van omgevingswaarden, later vast te leggen in de omgevingsverordening, basiskwaliteit natuur en ruimtelijke sturing geborgd kan worden. De omgevingsvisie zou daar dan de beleidsmatige en programmatische kaders voor moeten geven. Het OER is het geschikte middel om dit instrument te verkennen.

- We verzoeken u bovenstaande opgaven mee te nemen in de diverse scenario's van het OER, het beoordelingskader zo nodig aan te vullen en de uitkomsten te gebruiken in de ontwerp-omgevingsvisie.

Ambities, doelbereik en detailniveau

De geformuleerde ambities hebben een tijdhorizon van 2050 en 2100. Kwantificeringen van ambities voor de lange termijn en de grote schaal zijn moeilijk en leveren een groot risico op schijnzekerheid. Echter het verdient toch aanbeveling om voor het doelbereik tot 2050 de ambities "SMART" te formuleren. Dit moet dan terugkomen in de beschrijvingen van referentiesituatie en de scenario's en heeft mogelijk gevolgen voor het beoordelingskader.

- Met het wegvallen van het VLGG is het van belang dat de natuurherstelopgave zo concreet als mogelijk wordt vertaald in maatregelen en programma's in het kader van de Omgevingsvisie. We zien in elk geval graag doelbereik gekwantificeerd op het gebied van de natuurherstelopgave (zoals deze in hersteldoelen zijn vastgelegd in de beheerplannen Natura 2000) en de toename van groen-recreatieve uitloopgebieden aan de hand van de 3-30-300 vuistregel. Ook de programmatische afspraken die in het kader van de Gelderse Maatregelen Stikstof zijn gemaakt zoals 3.000 hectare nieuwe natuur, 25.000 hectare landbouwgrond die natuurinclusief wordt beheerd en 20.000 hectare areaal waar hydrologische maatregelen worden toegepast zien we graag vertaald in ambities voor de omgevingsvisie.
- We zien graag een nadrukkelijker link met de Kaderrichtlijn Water. De omgevingsvisie is wat ons betreft (minstens ten dele) kaderstellend voor het Regionale Waterprogramma, waarvan eind 2026 weer nieuwe ontwerpdoelen moeten worden vastgesteld door GS.
- We zien graag dat bij de ambities, zoals verwoord in 2.2, nadrukkelijk ook de link met landschap, erfgoed en Gelderse identiteit wordt meegenomen. Aangezien een vitaal en herkenbaar landschap Gelderland maakt tot wat het is, en randvoorwaardelijk is voor alle omgevingsontwikkelingen die gaan plaatsvinden.

Scenario's

De voorgestelde scenario's maken een enigszins onevenwichtige indruk. Met name het scenario "energiesysteem" lijkt te eenzijdig om veel informatie uit te halen wat betreft het doelbereik op een aantal ambities die niet raken aan de energie-infrastructuur. Wat betreft het scenario "schoon en veilig" is niet duidelijk of hier verdergaande normen worden gehanteerd dan nu wettelijk vastgelegd of gebruikelijk in ruimtelijke zoneringen.

- Het verdient aanbeveling om het huidige voorstel voor de scenario's te heroverwegen en bijvoorbeeld de contourenschetsen uit hoofdstuk 3 inclusief de sturende principes van de Kadernota verder uit te werken tot scenario's en eventuele varianten.
- Een relevante variabele in de scenario's is de wijze van sturing door de provincie (reguleren, regisseren, stimuleren, faciliteren, loslaten) die gekozen wordt voor de

verschillende opgaven. Zo ontstaat ook inzicht in de effectiviteit van een bepaald niveau van sturing.

- Graag zien wij in de scenarios de tegenstelling tussen “land sharing” versus “land sparing” verkend. ‘Sharing’ is gericht op het delen van land met de natuur en leidt tot een natuurinclusieve benadering, ‘sparing’ is gericht op het scheiden van natuur en voedselproductie, zoals bij intensieve landbouw. Bij intensieve landbouw geeft de opbrengst per hectare de doorslag ten koste van bijvoorbeeld biodiversiteit of waterkwaliteit. De mogelijke synergieën tussen de verschillende ecosysteemdiensten¹ raken zo buiten beeld². Wij pleiten voor het opzoeken, behouden en versterken van de synergieën tussen verschillende ecosysteemdiensten. Voedselzekerheid is niet alleen afhankelijk van zo efficiënt mogelijke bedrijfsprocessen, maar zeker ook van biodiversiteit, een gezonde insectenpopulatie, rijk bodemleven, schoon water en een voedselweb dat in evenwicht is. Dat stelt grenzen aan hoe ver intensivering kan gaan. Het bevorderen van transitie richting natuurinclusieve landbouw met regionale kringlopen blijft daarom nodig. In het kader van VLGG/Versnellingsaanpak zijn hiervoor streefpercentages genoemd. Dit zou in de scenario’s kunnen worden verwerkt.
- Wij pleiten voor het opstellen van een Meest Milieuvriendelijk Alternatief, in dit geval een meest milieuvriendelijk scenario. Dit helpt om de belangenafweging scherper in beeld te krijgen.

Beoordelingskader

In het beoordelingskader zien we wel bredere maatschappelijke thema’s benoemd zoals erfgoed en gezonde en veilige leefomgeving, maar in de voorgestelde scenario’s zien we nog niet goed hoe hierop gestuurd wordt. De samenhang tussen erfgoed en landschappelijke kwaliteit is wat dat betreft voor ons zeer belangrijk, en we zien de inspanning voor groen-blauwe dooradering ook voor een deel als een herstelinspanning van landschap dat van oudsher kleinschalig verweven was. Een vitaal landelijk gebied is voorts ook in sterke mate afhankelijk van een gezonde leefomgeving.

- Graag zien we opgehelderd in hoeverre de provincie deze thema’s ook als opgave ziet of alleen de effecten van sturen op andere thema’s in beeld wil brengen.

¹ Dit begrip wordt soms gehanteerd als een vergoeding die een grondeigenaar ontvangt voor het zorgen voor biodivers landschap of vernatting voor natuurdoelen. Strikt genomen is een ecosysteemdienst echter een levering van het natuurlijk systeem aan de menselijke samenleving. Schone lucht, schoon drinkwater, voedsel, bouw materiaal, biomassa, maar ook recreatieve waarde en welbevinden door een fraai, cultuurhistorisch gaaf landschap.

² <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0006320721002196>

- Bij het thema biodiversiteit en natuur zien we ook graag een indicator “ecosysteemdiensten”³.

We zijn graag bereid om deze zienswijze nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Directeur

³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2025/de-gebruikswaarde-van-natuur-in-nederland/3-ecosysteemdiensten>

Geachte leden van deze Omgevingsvisie Provincie Gelderland

Op de punten die ik hier aangehaald heb, wil ik u graag mijn zienswijze geven op pagina 3

Blz. 4

1.1 1ste alinea: De effecten van de **klimaatveranderingen** worden steeds duidelijker.

1.1 3de alinea: ...wordt het milieueffectrapport verbreed met thema's, zoals **gezondheid**, duurzaamheid en **klimaat adaptatie**.

Blz. 5

1.3 1ste alinea: Van milieu naar een meer op **gezondheid** gerichte aanpak is één van de doelstellingen van de Omgevingswet.

Blz. 7

Passende beoordeling 2de alinea: In Gelderland liggen vijftien Natura 2000-gebieden waarvan er **dertien stikstofgevoelig** zijn. De Omgevingsvisie zal beleid bevatten over deze gebieden wat **positieve of negatieve effecten** kan hebben op natuur, water en bodem.

Blz. 8

4de alinea. Aannames klimaatverandering.

Naast de **bevolkingsgroei** verandert het **klimaat**. De aarde warmt op door de uitstoot van CO2 en andere broeikasgassen. De opwarming van de aarde leidt tot **klimaatverandering** die gevolgen heeft voor mensen en andere levende wezens. Als gevolg van **klimaatverandering** zijn er bijvoorbeeld watertekorten, wateroverlast en extreme hitte. Daarbij zorgt **klimaatverandering** voor economische schade. Er zijn internationaal, nationaal en provinciaal afspraken gemaakt om **klimaatverandering** tegen te gaan.

5de alinea: ... en zorgt de provincie ervoor dat Gelderland in de toekomst **klimaatbestendig** is....

Blz. 9

3de alinea: opnieuw worden ingericht vanwege veranderingen door de energietransitie, verstedelijking, **klimaatadaptatie**

4de alinea: ... en om bij te dragen aan **klimaatadaptatie** en leefbaarheid.

Blz. 10

2de alinea: Steden en dorpen moeten zo ingericht zijn dat biodiversiteit versterkt wordt, groen meegroeit en **klimaatverandering** kan worden opgevangen.

Kader: ... in klimaatbestendige wijken... en

Richting 2100 zien we **gezonde** en levendige woonplaatsen waarin inwoners **veilig** zijn voor het **veranderde klimaat**.

4de alinea: ... voedselproductie, **gezondheid**, energie en de maakindustrie.

5de alinea: ...met aandacht voor energievoorziening, **klimaatadaptatie** en **veiligheid**.

Blz. 11

1ste alinea: Met het oog op de natuur en **gezondheid**.... En levert het een bijdrage aan een klimaatneutrale en circulaire economie.

Kader: De nadelige effecten op leefbaarheid, de **gezonde** leefomgeving en ruimtelijke kwaliteit zijn hierbij zo klein mogelijk.

5de alinea: **Verordening inzake natuurherstel**

De verordening inzake natuurherstel omvat herstelmaatregelen die ervoor moeten zorgen dat in 2030 ten minste 20 procent van de land- en zeegebieden van de EU hersteld is, en in 2050 alle aangetaste ecosystemen.

6de alinea: Bovendien zijn internationale klimaatafspraken, zoals het Klimaatakkoord van Parijs, sturend voor de aanpak van **klimaatverandering**.....

Blz. 12

NOVI: Zoals ik het lees is **dat** het hoofdorgaan die de plannen maakt, waar de provincie zich naar zal moeten schikken.

Programma Ruimte voor de Rivier: Ook hier... Dit uitgebreide programma laat niet veel initiatieven vanuit de Provincie open volgens mij.

Dit geldt ook voor **Kader van het Ruimtelijk arrangement Gelderland** en **Beleidskader energiesysteem** en **Overig**

1. Allereerst heb ik gekeken hoeveel het woord ‘**klimaat**’ gebruikt wordt. **Minstens 15 keer.** Natuurlijk is er klimaatverandering, dat is van alle tijden, maar de arrogantie te hebben daar als mens iets aan te kunnen doen, is krankjorem. Ik ben vanaf mijn 24ste (53 jaar) al betrokken bij de zorg voor het milieu en dat is waar de focus op zou moeten liggen. En niet op de **dertien stikstofgevoelige gebieden**. Voor 0,0001036% CO₂ gaan we miljarden uitgeven. Zie afbeelding.

Vraag: Hoeveel procent CO₂ zit er in de lucht?
Antwoord: 0,04 %

Vraag: en hoeveel procent produceert de natuur zelf?
Antwoord: oh, dat is 96,3 % van alle CO₂ uitstoot.

Vraag: dus de mens produceert slechts 3,7 % van de CO₂?
Antwoord: ja dat klopt.

Vraag: en welk aandeel van de broeikasgassen is CO₂?
Antwoord: dat is ca. 7 %, want water neemt 85 % voor haar rekening.

Vraag: hm....dus de mens veroorzaakt 3,7 % van 7 % van die 0,04 %?
Antwoord: Eeuuh, ja dat klopt helemaal.

Vraag: dus voor die 0,0001036 % CO₂ gaan wij miljarden euros uitgeven?
Antwoord: ja, dat is wel de bedoeling van de klimaataarmisten.

Als je een leugen maar vaak en lang genoeg herhaald wordt die leugen waarheid voor een mens. En dat is wat hier gebeurt.

2. Dan het woordje ‘**gezondheid**’. Minstens 6 keer.

Het woordje ‘**veiligheid**’ hoort hier ook bij.

Een goede zaak, maar waar blijft de discussie over de gevaren van straling?

Wilt u astublieft hier eens naar kijken?

<https://worldcouncilforhealth.substack.com/p/why-we-must-stop-5g>

3. Op pagina 8 heeft u het over de bevolkingsgroei. Oversterfte aan de orde van de dag. Bedoelt u de duizenden immigranten?

4. Pagina 11: Natuurherstel: minstens 20% van land en zeegebieden. Nederland weer terug aan de zee geven?

5. Blz. 12

NOVI: Programma Ruimte voor de Rivier: Kader van het Ruimtelijk arrangement Gelderland en Beleidskader energiesysteem en Overig.

Zoals ik het lees zijn **dat** de hoofdorganen die de plannen maakt, waar de provincie zich naar zal moeten schikken en dat de provincie niet veel initiatieven geeft.

6. Hoofdstuk 3. Scenario's. Mooie scenario's en duidelijk schema.

Ik ben benieuwd of er ook een scenario komt waar **vrije energie** een plek krijgt.

Hoofdstuk 4, Beoordelingskader en methodiek.

Ik mis op het kwaliteitsbeoordeling en indicatorlijst bij **gezonde** en **veilige** leefomgeving het woordje ‘**straling**’

Met vriendelijke groet.

Gegevens	
Namens wie	
uzelf	
Voorletters	
Tussenvoegsel	
Achternaam	
Postcode	
Huisnummer	
Toevoeging	
Straat	
Woonplaats	
Gemeente	
Duiven	

Postbusnummer
E-mailadres
██████████@gmail.com
Telefoonnummer
06 ██████████

Zienswijze 1
Onderwerp
NRD Omgevingsvisie
Zienswijze 1
goedenmiddag op 13 maart 2023 heb ik geprobeerd om op het Provinciehuis inzage in de NRD te krijgen. deze was daar echter niet aanwezig zodat ik toen provincie-medewerkers om hulp heb gevraagd. deze behulpzame medewerkers hebben er voor gezorgd dat ik een exemplaar van de NRD heb gekregen, waarvoor dank. door bezorgingsperikelen is het exemplaar pas op 2 april 2025 bezorgd. dat is de laatste datum waarop ik een zienswijze kan indienen. graag neem ik echter enkele dagen om te reflecteren op de, net ontvangen, NRD alvorens te reageren. graag wil ik daarom uitstel tot 9 april 2025 om mijn zienswijze op de NRD schriftelijk in te kunnen dienen. vast 1 schot voor boeg: ik mis, ook in de kadernota, de verwachte demografische ontwikkelingen evenals het onderwerp "sociale cohesie", de (helder beschreven) afhankelijkheid van externe partners (de provincie kan niet alles zelf bepalen) en de financiële aspecten. vriendelijke groet, ██████████

Bijlage(n)

Aan: college van Gedeputeerde Staten van Gelderland
postbus 9090
6800 GX Arnhem

Duiven, 13 april 2025

betreft: Vernieuwing Omgevingsvisie, zaaknummer: 2025-000905

Geachte heer / mevrouw /

Hierbij reageer ik, onder verwijzing van uw mail van 3 april 2025 15:55, zoals gevraagd voor 16 april 2025 op uw "Notitie Reikwijdte en Detailniveau" voor de nieuwe Omgevingsvisie van de provincie Gelderland. Deze reactie is een reactie op hoofdlijnen en bevat de volgende punten:

1. Proces;
2. Opgaven en ontwikkelingen;
3. Kwantitatieve gegevens;
4. Monitoren en bijsturen;
5. Financien;
6. Bouwen en wonen;
7. Natuur;
8. Verordening inzake natuurherstel;
9. Energiesysteem / "gezond en veilig"

1. Proces

In de "Notitie Reikwijdte en Detailniveau".¹ (verder NDR genoemd) staat dat de "Kadernota vernieuwing omgevingsvisie" van 7 februari 2025 (uw kenmerk 2023-011165, verder Kadernota genoemd) de basis vormt voor de NDR. Ten behoeve van deze "Kadernota vernieuwing omgevingsvisie" hebt u "opgehaald" bij inwoners en professionele partijen. Ik neem aan dat bij de behandeling van de Kadernota in GS en PS ook politieke sturing heeft plaatsgevonden.² Nergens staat echter vermeld welke wetenschappelijke inzichten waar in het proces worden ingebracht. Dergelijke wetenschappelijke inzichten zijn op veel gebieden relevant maar met name als het gaat om land- en tuinbouw (denk hierbij bv. aan gewasbeschermingsmiddelen en biociden).

1 Notitie Reikwijdte en Detailniveau OER omgevingsvisie provincie Gelderland (versie 28-1),- nr. 04297984, 28 januari 2025,

2 Het aanbrengen van politieke sturing is ook een risico: een andere politieke samenstelling van GS en/of PS kan leiden tot aanpassing van de Omgevingsvisie op basis van sec politieke ideologieën.

2. Opgaven en ontwikkelingen

In de NDR vermeldt u *“De Omgevingsvisie is een strategische beleidsvisie waarin opgaven en ambities voor de leefomgeving zijn opgenomen voor de lange termijn (2050 met een doorkijk naar 2100) en richtinggevende keuzes op hoofdlijnen.”*³ Opgaven en ontwikkelingen zijn grotendeels exogeen maar soms ook verrassend. Ik adviseer expliciet aan te geven met welke invloeden, ontwikkelingen en opgaven u rekening houdt maar, misschien nog belangrijker, met welke (exogene) invloeden, ontwikkelingen en opgaven u geen rekening houdt met het maken van keuzes. Hierdoor ontstaat een helder kader voor de omgevingsvisie en krijgen gebruikers een duidelijk beeld van de bewuste beperkingen van de omgevingsvisie. Ook kunnen onverwachte ontwikkelingen worden afgezet tegen de beschreven verwachte ontwikkelingen waardoor grond tot bijstelling van de omgevingsvisie kan ontstaan.

3. Kwantitatieve gegevens

Demografische gegevens zijn belangrijk omdat ze inzicht geven in de samenstelling en veranderingen van een bevolking. Deze gegevens kunnen worden gebruikt in allerlei sectoren om beter beleid te maken, strategieën te ontwikkelen of diensten af te stemmen op de juiste doelgroepen. Zo kan de provincie demografische gegevens (zoals leeftijd, geslacht, inkomen, woonplaats) analyseren om hun doelgroep te begrijpen en hun behoeften (zoals soorten woningen) in beeld te brengen. De provincie kan met behulp van demografische gegevens dus ook een mogelijke toekomstige groei plannen (inclusief de benodigde infrastructuur).

In de NDR ontbreken, evenals in uw *“Ruimtelijke Voorstel”* van 15 november 2023 (uw kenmerk 2021-016004) en uw Kadernota, gegevens over de (mogelijke) demografische ontwikkelingen. Er zijn geen kwantitatieve gegevens van de mogelijke ontwikkeling van de bevolking van Gelderland vermeld noch van de mogelijke ontwikkeling van de Nederlandse bevolking. Dit betekent dat er geen duidelijke onderbouwing van de endogene druk op Gelderse voorzieningen (bv. bouwen en wonen of recreatie) door de Gelderse bevolking noch van de exogene druk op Gelderse voorzieningen (bv. recreatie) door m.n. de Nederlandse bevolking kan worden afgeleid. Mogelijke ontwikkelingen worden slechts niet-onderbouwd (zoals uw opmerking *“de bevolking groeit en vergrijsd”* in de NDR op blz. 4 niet is onderbouwd) in kwalitatieve zin beschreven. Ik betreur dit. Mijn advies is aan te haken bij de *“Verkenning Bevolking 2050”* van het CBS.⁴

4. Monitoren en bijsturen

Het vastleggen van de kwantitatieve gegevens bij de onderbouwing van de Gelderse toekomstvisie geeft u ook de mogelijkheid ontwikkelingen in kwantitatieve zin te volgen. Afwijking van de ontwikkelingen (in kwantitatieve zin) ten opzichte van de verwachtingen in de onderbouwing geven een concreet inzicht van verschillen en bieden u ook de mogelijkheid tot bijsturing, van de ontwikkelingen of van de toekomstvisie.

3 Notitie Reikwijdte en Detailniveau OER omgevingsvisie provincie Gelderland (versie 28-1),- nr. 04297984, 28 januari 2025, p. 8

4 *Verkenning Bevolking 2050 – editie 2024*, CBS-publicatie, publicatiedatum 28 juli 2024 06:30

Het is daarom jammer dat in uw plannen niet is aangegeven of en op welke wijze u uw plannen volgt. Een cyclische PUC- of PDCA-aanpak kan niet alleen een waardevolle bijdrage leveren aan de realisatie van uw plannen maar kan ook bijdragen aan het lerend vermogen van de provincie doordat nieuwe inzichten naar boven komen en het noodzakelijk kan blijken uw plannen bij te stellen. Beleidsvisies zoals een omgevingsvisie zijn immers niet in beton gegoten.

5. Financiën

De provincie Gelderland heeft voor 2025 een begroting opgesteld met een totaal van €954 miljoen aan lasten en €965 miljoen aan baten, wat resulteert in een positief saldo. In de begroting zijn de saldo's boven nul, wat duidt op een structurele ruimte. Daarnaast heeft de provincie medio 2024 ongeveer €2,75 miljard geïnvesteerd in obligaties, schatkistdeposito's en leningen aan andere decentrale overheden.

De Gelderse notitie "Ruimte voor Economie" geeft als beleidskader aan *"Onze provinciale rol concentreert zich op het behouden en verbeteren van de randvoorwaarden voor bedrijven, werklocaties, ondernemers, starters, werkenden en werkzoekenden in Gelderse economie"*. Hierin lees ik dat de provincie geen (substantiële) financiële bijdrage kan/wil leveren aan de realisatie van de plannen.

Het is niet bekend in welke richting de provinciale begroting zich gaat ontwikkelen. Maar het is jammer dat de plannen geen beeld geven van hun gevolgen voor de Gelderse begroting: kan/gaat de provincie een financiële bijdrage leveren voor de realisatie van deze plannen om deze mogelijk te maken of leiden deze plannen tot druk op de Gelderse begroting? Aanbevolen wordt dan ook bij de uitwerking van de plannen de gevolgen voor de begroting van de provincie Gelderland uit te werken. En het kan, zoals ik lees in "Ruimte voor Economie", ook een keuze zijn om geen (substantiële) bijdrage te leveren aan de realisatie van deze plannen, met als gevolg een beperking van de mogelijkheid tot (bij)sturing van deze plannen. Het is goed deze financiële helderheid uit te spreken en vast te leggen.

6. Bouwen en wonen

Er is een verschil tussen het bouwen van goede huizen en het goed wonen in Gelderland. Het verschil zit, volgens mij, in de sociale cohesie⁵ van de bewoners en de maatschappelijke voorzieningen⁶ in de woongebieden.

De provincie speelt bij sociale cohesie een belangrijke ondersteunende en coördinerende rol. Ze is niet de partij die het dichtst bij de mensen staat (dat is meestal de gemeente), maar u kan veel betekenen door beleid, subsidies en samenwerking te stimuleren. Het is dan ook jammer dat u de sociale samenhang niet naar voren laat komen in deze (beleids)plannen.⁷ Ook is het niet duidelijk welke steun u wilt geven aan aan maatschappelijke organisaties, dorpsinitiatieven en burgerprojecten die bijdragen aan sociale cohesie. Sociale cohesie wordt versterkt als mensen zich kunnen verplaatsen en toegang hebben tot voorzieningen. De provincie is verantwoordelijk voor openbaar vervoer op regionaal niveau, ruimtelijke planning (zoals waar

5 Sociale cohesie is het "lijm" die mensen in een gemeenschap bij elkaar houdt. Bij sociale cohesie gaat het om de mate waarin mensen in een samenleving (of buurt, groep, organisatie) zich met elkaar verbonden voelen. Het draait dus om vertrouwen, onderlinge betrokkenheid en solidariteit tussen mensen.

6 Maatschappelijke voorzieningen zijn diensten en instellingen die bedoeld zijn om het welzijn van mensen in een samenleving te ondersteunen of te verbeteren. Ze worden vaak (mede)gefinancierd door de overheid en zijn bedoeld voor iedereen, vooral mensen die hulp of ondersteuning nodig hebben.

7 Denk hierbij aan beleid voor krimpregio's, plattelandsontwikkeling en het versterken van gemeenschapszin in kleine kernen en dorpen

voorzieningen komen) en beschikbaarheid van betaalbare woningen in dorpen en steden. Uw rol van de provincie bij maatschappelijke voorzieningen is vooral ondersteunend, coördinerend en strategisch. Hoewel de gemeenten meestal verantwoordelijk zijn voor de uitvoering (zoals jeugdzorg of Wmo), zorgt de provincie er voor dat het grotere plaatje klopt en dat voorzieningen in de regio goed op elkaar zijn afgestemd. De provincie draagt bij aan de maatschappelijke voorzieningen door beleidskaders en randvoorwaarden op te stellen voor goede maatschappelijke voorzieningen voor de componenten planning, bereikbaarheid, regionale samenwerking en ondersteuning. Hiertoe behoort ook de beschikbaarheid en bereikbaarheid van voorzieningen⁸ (ook in dunbevolkte gebieden). Ik stel voor dat u sociale cohesie en de maatschappelijke voorzieningen met nadruk meeneemt bij de uitwerking van uw plannen.

7. Natuur

Ik waardeer het zeer dat u aandacht besteed aan biodiversiteit. Biodiversiteit betekent de verscheidenheid aan leven. Het gaat om alle planten, dieren, schimmels en micro-organismen, en ook om de ecosystemen waarin ze leven en de relaties tussen al die soorten. Biodiversiteit bevat soortenrijkdom (het aantal verschillende soorten planten, dieren, enz.), genetische diversiteit (de verschillen binnen een soort) en ecosysteemdiversiteit (de variatie aan leefgebieden). Biodiversiteit in Gelderland zorgt voor een gezonde, stabiele en veerkrachtige Gelderse natuur, en dus ook voor een leefbare wereld voor de inwoners van Gelderland.

We moeten niet vergeten dat natuurbehoud en biodiversiteit verschillende begrippen zijn. Het is nodig te realiseren dat de natuur aan verandering onderhevig is, en soorten en leefgebieden veranderen: soorten en leefgebieden zijn nooit stabiel. We kunnen de klimaatverandering tot op zekere hoogte beperken maar nooit stoppen. De klimaatverandering zal dan ook haar invloed hebben op de soorten planten, dieren en insecten: er zullen soorten bijkomen en er zullen soorten verdwijnen. Dit staat echter los van de biodiversiteit: wijziging van soorten is van een andere orde dan wijziging van het aantal soorten. Voorkomen moet dan ook worden dat het natuurbehoud wordt gelijkgesteld met het behoud van alle aanwezige soorten planten, dieren en insecten laat staan met het behoud tot alle prijs van alle soorten planten, dieren en insecten zoals deze in 2000 aanwezig waren in Gelderland: Gelderland mag niet een groot museum worden. We moeten accepteren dat onze omgeving verandert: panta rhei. Ik ben het dan ook niet eens met de opmerking in uw Kadernota dat we moeten zorgen voor *“het behoud of herstel van dier- en plantsoorten die van nature in Nederland [bedoeld zal zijn Gelderland] voorkomen”*.⁹

Maar alle ontwikkelingen en veranderingen in onze omgeving mogen er nooit toe leiden dat we geen rekening houden met de gevolgen van ontwikkelingen en veranderingen voor onze natuur: “alles van waarde is weerloos”. Deze dichtregel van Lucebert uit zijn gedicht “De zeer oude zingt”(1974) is in deze tijd, waarin veel waarden en maatschappelijke verworvenheden steeds maar weer worden aangetast, is namelijk nog steeds actueel. Nooit mogen we, ook niet stilzwijgend, lichtvaardig instemmen met ontwikkelingen en veranderingen. Steeds moeten we keuzes weloverwogen maken met ook oog voor natuur en biodiversiteit en rekening houden met de belangen van de natuur en de biodiversiteit. We moeten accepteren dat sommige, weloverwogen, keuzes leiden tot veranderingen in de natuur. Maar economische, en andere,

⁸ Denk hierbij aan voorzieningen zoals ziekenhuizen, bibliotheken, culturele instellingen.

⁹ “Kadernota vernieuwing omgevingsvisie” van 7 februari 2025 (uw kenmerk 2023-011165), p.13

belangen mogen niet zonder meer overheersend zijn ten opzichte van leefgebieden. Anders geformuleerd: schaalvergroting van boerenbedrijven moet niet onmogelijk zijn maar mag niet leiden tot grote, eentonige, vlakke weilanden als vervanger van onze glooiende en waardevolle leefgebieden voor dier en mens.

8. Verordening inzake natuurherstel

In de NDR vermeldt u *“De verordening inzake natuurherstel omvat herstelmaatregelen die ervoor moeten zorgen dat in 2023 ten minste 20% van de land- en zeegebieden van de EU hersteld is, en in 2050 alle aangetaste ecosystemen.”*¹⁰ Het lijkt mij dat bij de uitwerking van de Omgevingsvisie de referentie moet worden aangegeven voor herstelmaatregelen. En nu het 0-niveau niet is vastgelegd, lijkt mij dat er vrije ruimte is ten aanzien van deze referentie. Ook zal rekening moeten worden gehouden met (onontkoombare) ontwikkelingen (zoals het warmer worden van Gelderland) waardoor in 2050 (en zeker in 2100) de natuur uit bv. 2000 simpelweg niet meer kan bestaan, en waardoor herstel tot het niveau van bv 2000 neerkomt op water naar de zee dragen. Ook hier geldt het devies panta rhei.

9. Energiesysteem / “gezond en veilig”

Eén van de lessen voor ons is de netcongestie. Het besluit meer zonne- en windenergie te gebruiken en het gebruik van fossiele energie af te bouwen was een uitstekend besluit maar bij de besluitvorming is vergeten rekening te houden met het verschil in lokatie tussen opwekking en gebruik. Deze les geldt voor energiesystemen maar ook voor “gezond en veilig”.

Een nieuwe ontwikkeling op een lokatie heeft gevolgen voor voorzieningen op andere plekken. We zouden dan niet meer verrast mogen worden door het ontbreken van een infrastructuur tussen de vraag- en aanbodzijde. Zo moet bijvoorbeeld

- er goede infrastructuur zijn voor senioren die een ziekenhuis of een culturele instelling willen/moeten bezoeken;
- er een goede infrastructuur zijn voor de levering van brandstof ten behoeve van de opwekking van eigen energie door een boer als “zijn” windenergie wordt tegengehouden door omwonenden en “zijn” zonne-energie ten koste gaat van de mogelijkheid voedsel te produceren c.q. mest uit te rijden;
- potentiële gebruikers in Gelderland een alternatief worden geboden indien een waterstofnetwerk op landelijk niveau niet tot stand komt.

Graag beantwoord ik eventuele vragen over deze zienswijze en licht ik onduidelijkheden toe.

[Redacted signature block]

¹⁰ Notitie Reikwijdte en Detailniveau OER omgevingsvisie provincie Gelderland (versie 28-1), - nr. 04297984, 28 januari 2025, p. 11

college van Gedeputeerde Staten
van Gelderland

Postbus 9090
6800 GX Arnhem

150425Batch912

NX1Cs - #X870X0X#00#0000#

Adres

Steenbokstraat 10
Postbus 4142
7320 AC Apeldoorn
(055) 527 29 11
info@vallei-veluwe.nl
www.vallei-veluwe.nl

Telefoon

E-mail

Website

PERSOONLIJK

Provincie Gelderland

T.a.v. [REDACTED]

Markt 11

6811CG ARNHEM

Datum 26 maart 2025
Uw kenmerk nr 04297984
Documentnummer 1874568/1874574

Contactpersoon [REDACTED]
E-mailadres [REDACTED]@vallei-veluwe.nl
Telefoonnummer +316 [REDACTED]

Onderwerp Ambtelijke Zienswijze NRD OER Omgevingsvisie Provincie Gelderland

Geachte [REDACTED], en projectteam Omgevingsvisie,

Via deze weg willen we vanuit Waterschap Vallei en Veluwe graag ambtelijk reageren op de NRD, de onderzoeksagenda voor het Omgevingseffectrapport bij de omgevingsvisie Gelderland.

We kiezen voor een ambtelijke reactie omdat onze organisaties rond in eerste instantie de regioarrangementen en momenteel het ruimtelijk arrangement al langere tijd met elkaar in gesprek zijn over de ruimtelijke opgaven en het sturende principe van water en bodem. We hebben er dan ook vertrouwen in dat ook deze reactie zijn weg vindt naar de NRD.

Gegeven de opgaven waar we voor staan in Gelderland en de noodzaak om ruimtelijke keuzes te baseren op de lagenbenadering, participeren we graag actief in het proces van opstellen van de nieuwe omgevingsvisie.

Algemeen

We zijn positief over de keuze van het provinciaal bestuur om water en bodem een van de drie sturende principes te laten zijn in het nieuwe omgevingsbeleid van de provincie. De NRD weerspiegelt dat voornemen met het gelijknamige scenario.

Positief zijn we ook over de verbreding van de MER met thema's gezondheid, duurzaamheid en klimaatadaptatie in combinatie met het hanteren van het zichtjaar 2050 met doorkijk naar 2100. Dat is voorwaardelijk om de effecten in termen van Brede Welvaart (ambitie uit de Kadernota) in kaart te brengen. Wat dat betreft is het raadzaam om het Beoordelingskader te verrijken met de CBS indicatoren voor natuurlijk kapitaal 'later' en om in meer algemene zin brede welvaart een meer centrale plek in de OER te geven. Verder adviseren wij jullie goed kennis te nemen van de actualisaties die wij aan onze BOVI hebben toegevoegd. Ook

adviseren wij met klem aan te sluiten bij de drie bewegingen die in de Nota Ruimte io zijn opgenomen.

Waterkwaliteit

De KRW is een belangrijk kader voor de Omgevingsvisie. De kwaliteit van een toekomstbestendig water- en bodemsysteem is een belangrijke voorwaarde voor een vitale en gezonde leefomgeving. De situatie nu is niet goed en oplossingsrichtingen hebben een sterk ruimtelijke component. Immers, het huidige landgebruik is van grote invloed op de kwaliteit van het water- en bodemsysteem. We missen dit aspect dan ook in de probleemstelling. Wat betreft de geformuleerde ambitie voor een vitaal landelijk gebied stellen we voor daarin ook op te nemen 'een gezond water- en bodemsysteem'.

Waterveiligheid

De veiligheid tegen overstroming is geen gegeven. Zeker niet in de context van klimaatverandering en de ruimtelijke doorwerking van nationale adaptatie strategieën. We vragen jullie om deze opgave in de probleemstelling op te nemen en voor de langere termijn ook de ruimtelijke component, verbonden aan deze opgave in beschouwing te nemen. Tot 2050 is de veiligheidsopgave, onder de vlag van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), relevant.

Scenario Water en Bodem Sturend

De tekst geeft een wat ambigu beeld ten aanzien van de status van de drie scenario's (er wordt over 'gedacht' , 'staan .. nog niet vast' terwijl elk wel wordt uitgewerkt). We gaan ervan uit dat de drie scenario's, in lijn met de sturende principes, terugkeren in de OER.

Het scenario is sterk op het kwantitatieve aspect georiënteerd. Water en bodem sturend laten zijn is meer dan rekeninghouden met gradiënten (koppen, flanken en dalen), het betekent ook de (verbetering van de) waterkwaliteit vooropstellen (middels oa emissievrije zones) en herstel van het grondwatersysteem (zowel kwalitatief en kwantitatief) voor laten gaan op (nieuwe) grond- en drinkwateronttrekkingen. In deze context roept de zinsnede 'Er is bovendien voldoende water voor... bewoners' de vraag op wat voorrang geniet: accommoderen van de steeds groeiende watervraag of herstel van deze natuurlijke hulpbron om op duurzame wijze en in combinatie met waterbesparend beleid (voor woningbouw, industrie, landbouw en natuur) in de toekomst in die vraag te voorzien.

Wij vragen daarnaast expliciet aandacht voor de locatiekeuze van nieuw te bouwen woningen, waarbij met het oog op water en bodem als sturend principe onze nadrukkelijke voorkeur uitgaat naar een scenario waarbij eerst gekeken wordt naar inbreidingslocaties (en het klimaatadaptief maken van de gebouwde omgeving) voordat er in uitleglocaties gezocht wordt naar bouw mogelijkheden. Dit zou van ons nadrukkelijker naar voren mogen komen als uitgangspunt binnen dit scenario.

We onderschrijven het belang van groene daken en zonnepanelen en zouden graag zien dat ook het concept van een groen blauwe dooradering, door gebiedseigen water vast te houden en schoon te houden door het afkoppelen van regenwater van het riool en het ontharden van verhard oppervlak. Zeker in de gebouwde omgeving die is gebouwd in een periode waarin de effecten van klimaatverandering nog niet zo manifest waren.

Biobased bouwen kan daarnaast worden ingezet bij bijvoorbeeld het optoppen en isoleren van nieuwe woningen in jaren zestig wijken: omschakelen naar het verbouwen van bouwmaterialen die met wisselende waterhuishoudkundige condities om kunnen gaan in natte landbouwgebieden zijn daarvoor noodzakelijk.

De meerlaagse veiligheidsbenadering voor waterveiligheid komt in de NRD niet aan de orde. In het licht van veranderende afvoerdynamieken, beleidskeuzes in het riviersysteem is het van belang om de betekenis van deze benadering in het scenario te onderzoeken.

Scenario Gezond en veilig

Dit scenario beschrijft een gezonde en veilige leefomgeving in termen van lucht, geluid en veiligheid. Een goede (grond)waterkwaliteit en een ruimtelijke inrichting van de leefomgeving die bestand is tegen de nieuwe weersextremen, waaronder onderstromingen en het risico op dijkdoorbraken, maakt hier ook deel van uit.

Beoordelingskader

Niet alles kan overal. Denk alleen al aan de extreme neerslag intensiteiten en neerslagpatronen door klimaatverandering. Of extreme droogte. Hier stellen we voor dat wat betreft de indicatoren van het natuurlijk systeem ook de richting van ontwikkeling (bijdragen aan) wordt beoordeeld (achteruitgang, ongewijzigd, vooruitgang/herstel) gebaseerd op het voorzorgprincipe conform de Omgevingswet

Waterkwaliteit:

- zowel grond- als oppervlaktewater
- enkel KRW waterlichamen of ook andere wateren

Waterbeschikbaarheid

- uit grond of uit oppervlaktewater
- differentiatie naar functie (wonen, bedrijven/industrie, landbouw en natuur)
- watervasthoudende capaciteit bodem

Bodemkwaliteit

- areaal niet afgedekte bodem
- emissie CO₂, lachgas en methaan: relevant rondom enkele veenweidegebieden

Areaal landbouwgronden

- onderscheid naar type landbouw (akkerbouw, veeteelt – behoud graslanden - of tuinbouw)

Ons advies is om het beoordelingskader en de uitkomsten van de OER te integreren in de monitoring van de beleidseffecten (zoals ook verplicht volgens de Omgevingswet). Daarnaast hebben wij de vraag hoe ervoor wordt gezorgd dat de nieuwe provinciale omgevingsvisie doorwerkt in de regio, bijvoorbeeld via interbestuurlijke omgevingsprogramma's? Wat is daar dan voor nodig in nieuwe omgevingsvisie van Gelderland?

Referentiesituatie

Bij het bepalen van de referentiesituatie wordt uitgegaan van vastgesteld overheidsbeleid. Juist voor het landelijk gebied is dit momenteel lastig. Welk vastgesteld beleid wordt als uitgangspunt genomen? Van het rijk? Van inliggende gemeenten en waterschappen? Kortom, hoe geven jullie invulling aan de 1-overheidsgedachte?

We vertrouwen erop u hiermee van voldoende input te hebben voorzien. We zien uit naar de OER en het vervolg van de constructieve samenwerking om te komen tot een hoogwaardige Omgevingsvisie die bijdraagt aan een gezonde en toekomstbestendige leefomgeving.

Met vriendelijke groet,

Concernmanager

Aan: Gedeputeerde Staten Gelderland
o.v.v. Vernieuwing Omgevingsvisie
postbus 9090, 6800 GX Arnhem
post@gelderland.nl

Betreft: Zienswijze Nota Reikwijdte en Detailniveau tbv OER
Omgevingsvisie

Zaaknummer: 2025-000905

Dagtekening: Epe, 2 april 2025

Geacht college,

Wij hebben kennis genomen van de Nota Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor de Omgevingseffectrapportage die opgesteld zal worden voor de vaststelling van de nieuwe Omgevingsvisie Gelderland. We geven u hierbij graag onze kanttekeningen en verzoeken.

Doelstelling:

Stichting Behoud Veluwsch Landschap (SBVL) zet zich in voor het beschermen en beheren van alles wat in de natuur, het milieu en het landschap op de Veluwe waardevol is in natuurlijk en maatschappelijk opzicht. De stichting strijdt voor het behoud van de natuurlijke, landschappelijke en maatschappelijke kernwaarden van Neerlands grootste, meest bijzondere en veelzijdige natuurgebied op land.

Vereniging Natuur en Milieu Epe (NME) stelt zich ten doel het bevorderen van het behoud, het herstel en het optimaal beheer van natuur, landschap en milieu, met name in de gemeente Epe en aangrenzende gemeenten.

Kadernota:

De NRD verscheen tegelijk met de kadernota voor de Omgevingsvisie die u aan Provinciale Staten ter vaststelling heeft voorgelegd. Of wij grotendeels in kunnen stemmen met de contourenschetsen, de sturingsprincipes en ons voldoende kunnen vinden in de ambities voor de diverse opgaven op het gebied van klimaat, duurzaamheid en biodiversiteit op en rond de Veluwe hangt sterk af van de mate van natuurherstel en het tegengaan van verdere verslechtering ons grootste Natura 2000-gebied op land. We zien in de omgevingsvisie uit naar een antwoord op een aantal andere opgaven die op korte en middellange termijn in Gelderland spelen.

Stichting Behoud Veluwsch Landschap

1

Samen werken aan de toekomst van de Veluwe

E: info@behoudveluwschlandschap.nl

Postbus 14, 8160 AA, Epe www.behoudveluwschlandschap.nl

Bank: NL05 TRIO 0320 4539 01 KVK: 08080726

Stichting Behoud Veluwsch Landschap beschikt over de ANBI-status

Deze opgaven moeten wat ons betreft herkenbaar terugkomen in de scenario's ten behoeve van het OER.

Als lidorganisaties van vereniging Natuur en Milieu Gelderland ondersteunen wij de door hen ingestuurde zienswijze. Aanvullend op deze zienswijze stippen wij het volgende graag kort aan:

De status van de Veluwe

Het beschermingsregime van natuurgebied de Veluwe wordt gevormd door Natura 2000 en het Gelders Natuurnetwerk waarin ook het Nationaal Landschap Veluwe en de kernwaarden zoals ruimte, stilte, rust en donkerte zijn opgenomen. Alleen verslechtert de basiskwaliteit natuur dusdanig door toenemende ruimtelijke drukfactoren dat de Veluwe kwetsbaar is geworden en het beschermingsregime onvoldoende strikt beschermt. Uit de Natuurdoelanalyse (NDA) en achtergrondanalyses blijkt dat belangrijke oorzaken van problemen op de Veluwe buiten het Natura 2000-gebied liggen. Deze zones met andere functies of bestemmingen op en rond de Veluwe zijn niet voldoende opgenomen in de huidige Omgevingsvisie Gaaf Gelderland en daarmee kan de ecologische en ruimtelijke samenhang onvoldoende worden geborgd. Daarom vragen wij het advies van de Ecologische Autoriteit op de NDA Veluwe mee te nemen in de omgevingseffectrapportage. Wij vragen meer aandacht voor de Veluwe als geheel. De grote maatschappelijke betekenis van de Veluwe moet met een nieuwe bijzondere status bekrachtigd worden waardoor het in het milieu-, ruimtelijke ordenings-, natuur- en landschapsbeleid een eenduidige duurzame bescherming krijgt. Wij vragen Provincie Gelderland dit mee te nemen en de geografische afbakening van de Veluwe op landschapsschaal opnieuw te bepalen. De Veluwe vraagt volgens SBVL en NME naar analogie van de Waddenzee een terugkeer van de Planologische Kernbeslissing.

Organisatie

Een brede blik op de problemen op en rond de Veluwe is essentieel om ons grootste natuurgebied in het hart van Nederland in stand te houden. SBVL en NME adviseren zo'n aanpak op het hoogste schaalniveau in alle toekomstige plannen mee te nemen en ook te kijken naar maatregelen in overgangsgebieden, die een buffer kunnen vormen voor de Veluwse natuur. SBVL en NME verwijzen daarom ook naar het eindrapport met aanbevelingen van het Adviescollege Grenzeloze Veluwe uit 2002 waarin al werd voorgesteld om te komen tot een breed gedragen organisatie met een organisatievorm, rechtspersoonlijkheid en beleidskader die behoud en herstel en de integraliteit van de aanpak van de Veluwe borgt. Hier ligt een regieopgave voor de provincie.

Ruimtelijke zonering

Ruimtelijke zonering kan een belangrijke rol spelen in de realisatie van een robuuster en veerkrachtiger ecosysteem en in het verbeteren van de basiskwaliteit van natuur binnen en buiten de begrenzing van Natura 2000 en GNN. De bescherming van biodiversiteit heeft baat bij grotere en samenhangende arealen van (strikt) beschermde natuurgebieden en landschappen die met elkaar en hun omgeving verbonden zijn. Landgebruik moet passen binnen de draagkracht van het ecologische systeem en het herstel van het landschapsecologisch systeem ondersteunen. De natuurherstelopgave en het robuust systeemherstel (sturingsprincipe 10) wat betreft sturen op biodiversiteit, stikstofreductie, hydrologisch herstel en terugdringen van andere drukfactoren zoals pesticidengebruik mist ons inziens de definiering en uitwerking van een ruimtelijk zoneringsmodel in analogie van de Leidraad Nationale Parken en Unesco Mens & Biosfeergebieden. Vanwege de actualisatie van de Kadernota Agrifood leven bij ons zorgen dat een aantal instrumenten voor ruimtelijke sturing weg zal vallen. Dit staat haaks op wat nodig is voor natuurherstel. Wij vragen of door middel van de uitwerking van een ruimtelijk zoneringsmodel met zeker drie verschillende zones omgevingswaarden, later vast te leggen in de omgevingsverordening, basiskwaliteit natuur als ruimtelijk instrument voor sturing geborgd kan worden.

SVBL en NME maken zich zorgen over de effectiviteit van de beoogde stikstofzonering waarbij uitgegaan wordt van zones van 500m. De grootte van zones moet aansluiten bij hoe ver stikstofuitstoot impact heeft op kwetsbare natuur, echter, dit wordt door de Provincie Gelderland op geen enkele wijze deugdelijk onderbouwd. Uit moet worden gegaan van een zone die groot genoeg is om gebieden waar de KDW wordt overschreden, effectief te beschermen. Dit vereist een bufferzone rondom stikstofgevoelige natuur die eerder 3 tot 5 kilometer groot is dan de niet onderbouwde 500m.

Wegvallen Vitaal Landelijk Gebied Gelderland (VLGG)

Met het wegvallen van het VLGG is het van belang dat de natuurherstelopgave zo concreet als mogelijk wordt vertaald in maatregelen en programma's in het kader van de Omgevingsvisie. We zien in elk geval graag doelbereik gekwantificeerd op het gebied van de natuurherstelopgave (zoals deze in hersteldoelen zijn vastgelegd in de beheerplannen Natura 2000) en de toename van groen-recreatieve uitloopgebieden aan de hand van de 3-30-300 vuistregel. Ook de programmatische afspraken die in het kader van de Gelderse Maatregelen Stikstof zijn gemaakt zoals 3.000 hectare nieuwe natuur, 25.000 hectare landbouwgrond die natuurinclusief wordt beheerd en 20.000 hectare areaal waar hydrologische maatregelen worden toegepast zien we graag vertaald in ambities voor de omgevingsvisie en in een nieuwe bijzondere beleidsnotitie over de toekomst van de Veluwe en de vertaling naar concrete projecten met een brede

samenwerking, integrale deelplannen en een versterkte samenhang tussen Veluwe en omgeving.

Verstedelijkingsopgave:

SBVL en NME maken zich zorgen over de voortgang van maatregelen omtrent stikstof en natuur in relatie tot de verstedelijkingsopgave, ruimtelijke ordening. Het Centraal Veluws Natuurgebied staat voor ons centraal. Dit gebied met internationale betekenis vergt stringente bescherming. Rust, ruimte en kwaliteit zijn de pijlers van deze ecologische toplocatie. De (hoofd-)functie natuur is wat ons betreft richtinggevend en er is weinig plaats meer voor verdergaande stedelijke ontwikkeling op en rond de Veluwe. De versnippering door versterking en de toename van de ruimtelijk drukfactor van bewoners en bezoekers vormt een steeds verder voortschuivende negatieve ontwikkeling voor de natuur op en rond de Veluwe, wat tevens een erg stikstofgevoelig gebied is. Het behalen van de doelen vraagt zowel generieke maatregelen als gebiedsspecifieke maatregelen. Daartoe behoren juist groei van natuurinclusieve landbouw en uitbreiding van natuurgebieden op en rond de Veluwe. Dit gebied valt binnen de Gelderse aanpak voor de verstedelijkingsopgave helaas al snel uiteen in regio's zoals Foodvalley, Stedendriehoek en Kop van de Veluwe. De beoogde gebalanceerde stedelijke groei versnipperd het Centraal Veluws Natuurgebied in veel verschillende deelgebieden en gemeentegrenzen waar naar verwachting flink door zal worden gebouwd. Daarmee zal de verhouding tussen economie en ecologie verder verslechteren. Volgens SBVL en NME kan economische groei alleen plaatsvinden in die sectoren die samengaan met de hoofdfuncties voor Natura 2000-gebied de Veluwe. Wij vragen hier nadrukkelijke aandacht voor.

Ruimte voor Defensie:

We zien dat in het nationaal defensieprogramma voor een flink deel van dit programma naar Gelderland gekeken wordt, en dan met name naar de Veluwe. Hier ligt een regieopgave voor de provincie: wanneer meer oefenen, schieten, vliegen en bivakkeren op de Veluwe een feit wordt, heeft dat impact op andere gebruiksfuncties. Daar blijft dan minder ruimte voor over. In hoeverre gaat de Omgevingsvisie sturen op de nog beschikbare ruimte voor groei van Defensie als vermindering van de stikstofbelasting voor de Veluwe een harde voorwaarde is voor natuurherstel en het nodig is direct te starten met het nemen met zowel voorgenomen als een aantal aanvullende maatregelen. Alleen zo kan (verdere) verslechtering worden voorkomen en samenhang worden verbeterd. De plan-MER voor het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie en het ontwerpproces Omgevingsvisie Gelderland zouden ons inziens goed moeten worden afgestemd.

Recreatie & Toerisme

Het Recreatiezoneringsplan Veluwe is er op gericht de gebruiksdruk van dagrecreatie op de Veluwe te reguleren met het oog op natuurherstel en te sturen op recreatiedruk, vanuit de gedachte dat het maximum aan bezoekers wel bereikt is. Dit plan is tevens als beleidsinstrument een belangrijke aanvulling op het beheerplan Natura 2000-gebied Veluwe. U heeft een kleine maand geleden het beleidskader recreatie en toerisme besproken. Recreatie en toerisme hebben een belangrijke ruimtelijke component. Van belang is dat er naast de recreatiezonering, middels ruimtelijke zonering zoals eerder voorgesteld, een recreatieve hoofdstructuur wordt ontworpen voor de gehele Veluwe en haar periferie. Niet alleen met drukke gebieden, maar juist ook met stille en donkere stukken. Deze structuur wordt opgebouwd op basis van natuurkernzones, bufferzones en overgangsgebieden. En met een duidelijke visie waar verblijfsrecreatie mogelijk is en waar niet. Hier komt het aan op reguleren en regisseren. Dit vraagt ook een krimpbeleid voor grootschalige parken, campings, hotels en restaurants die dieper in de natuurkernzones liggen en die volledig los staan van de eigenheid van de Veluwe. Aantallen bezoekers en accommodaties moeten juist voor natuurherstel naar beneden. Dit vraagt ook duidelijk een aanpak die samenhang krijgt met het recreatiezoneringsplan Veluwe, bestemmingsmanagement en duurzame mobiliteit.

Aanvullende opmerkingen:

1. Volgens onderzoek van de Veluwe Alliantie heeft de Veluwe 6000 hectare extra recreatieruimte nodig o.a. door in de verstedelijkingsstrategie met uitloopgebieden en recreatieve dooradering om het Centraal Veluws Natuurgebied te ontlasten. Dit missen wij in het verhaal.
2. OER geeft inzicht in de positieve effecten die de Omgevingsvisie naar verwachting op het milieu heeft. Graag meer duiding over de te verwachten positieve effecten.
3. Met een goede Omgevingsvisie voorkomt de provincie Gelderland dat later de unieke kwaliteiten van de provincie verloren gaan. Graag meer duiding over welke unieke kwaliteiten dit zijn en hoe de Veluwe zich als gebied van Nationaal belang verhoudt tot de rest van Gelderland en haar opgaven.
4. De 'groenblauwe dooradering' zal tegen 2050 zijn versterkt. Dit betekent dat bijvoorbeeld houtwallen, heggen, sloten en poelen met elkaar en met de natuurgebieden verbonden zijn. Deze groenblauwe dooradering is belangrijk voor recreatie, om cultureel erfgoed te kunnen beleven, om biodiversiteit te versterken en om bij te dragen aan klimaatadaptatie en leefbaarheid. Onvoldoende duidelijk is hierin het plan van aanpak voor de Veluwe met een kijk op het geheel.

5. Natuurontwikkeling en landbouw vindt op de juiste plekken plaats. Vruchtbare landbouwgronden worden zoveel mogelijk behouden om onze voedselvoorziening te beschermen. Deze stelling lijkt niet houdbaar voor de eerste periferie langs de Natura 2000 begrenzing op en rond de Veluwe i.v.m. noodzakelijke stikstofzonerings voor natuurherstel. Wij missen de ambitie voor natuurinclusieve landbouw op en rond het Centraal Veluws Natuurmassief.

Wij treden hieromtrent graag met de Provincie Gelderland in overleg en zijn graag bereid om deze zienswijze nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Namens Stichting Behoud Veluwsch Landschap,

voorzitter

Namens vereniging Natuur en Milieu Epe,

secretaris

Aan: Provincie Gelderland
Van: 8 samenwerkende gemeenten in de regio Achterhoek
Datum: 2 april 2025
Onderwerp: Ambtelijke reactie op NRD en Kadernota

U bent bezig met het opstellen van een herziene omgevingsvisie voor de provincie Gelderland. Daarvoor ligt momenteel de notitie reikwijdte en detailniveau ter inzage. Vanuit regio Achterhoek maken we graag gebruik van de mogelijkheid om te reageren. Aanvullend reageren we ook graag op de Kadernota vernieuwing omgevingsvisie. Onze belangrijkste punten staan hieronder. Detailopmerkingen staan in de bijlage.

Relatie kadernota – Nota Reikwijdte en detailniveau

Waarom is de Nota reikwijdte en detailniveau (NRD) ter inzage gelegd voor zienswijze voordat de kadernota door PS is behandeld? In het NRD staat dat de NRD de ambities van de provincie beschrijft (4/24) en dat de kadernota de basis vormt voor de NRD (5/24). De kadernota en daarmee de ambities moet nog worden besproken worden in PS. Wij vragen ons af of daardoor de NRD nog kan veranderen. Onze vraag is waarom is die bestuurlijke bespreking in PS niet afgewacht, voordat de NRD is vrijgegeven voor zienswijze?

Reactie Nota Reikwijdte en Detailniveau

Positionering Gelderland

Gelderland is geen eiland. In de NRD missen wij de positionering van Gelderland ten opzichte van andere provincies en ook ten opzichte van Duitsland. Ook het economisch-maatschappelijke belang van de verbinding met Twente is cruciaal voor de Achterhoek.

Nuance in bodem- en water sturend

In het kader van bodem- en water sturend steeds gesproken over wonen werken op hogere delen. Misschien moeten we water- en bodem sturend ook enigszins relativeren, anders zou er in het westen van het land helemaal niet meer gebouwd kunnen worden. Bovendien wil je ook niet alle hoger gelegen gebieden 'opofferen'. Ook deze hoger gelegen delen vertegenwoordigen een bepaalde landschappelijke en cultuurhistorische waarden (open gebieden en essen). Dat belang moet ook meegenomen worden in de NRD.

Vragen n.a.v. NRD

De NRD roept enkele vragen op, waar wij graag verduidelijking op zien. Hieronder zetten we die onderwerpen met vragen op een rij:

- Wat wordt bedoeld met 'klimaatbestendig' (paragraaf 2.1)?
- Bij economie wordt gesproken over een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor Gelderse sectoren. Welke zijn dit, en hoe wordt de volgorde bepaald welke sectoren prioriteit hebben? Het innovatievermogen in de Achterhoek ligt op een hoog niveau, zoals in de maakindustrie en is daarmee een topsector voor Gelderland.
- Bij 'Overig' (paragraaf 2.3 pagina 11) staat dat het Gelders Programma Klimaat nadrukkelijk wordt meegenomen. Wat wordt daarmee bedoeld? Is dat een programma voor klimaatadaptatie dat er nu nog niet is of de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie 2024-2027.
- Bij de 'Gezond en Veilig' (paragraaf 3.2.3 op pagina 17) wordt geen aandacht besteed aan het onderzoek naar gezondheidseffecten die wellicht samenhangen met: het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (terwijl de nog te bespreken Kadernota hierover wel uitspraken bevat in relatie tot natuur/waterkwaliteit en de gezonde leefomgeving) en aspecten van de veehouderij die in het huidige provinciale beleid/de huidige provinciale regelgeving wel (zeer) expliciet aan bod komen (denk hierbij aan de geitenhouderij), het onderscheid tussen grondgebonden en niet-grondgebonden veehouderij en het daarop gebaseerde plussenbeleid voor de niet-grondgebonden veehouderij). Dit levert de vraag op of de Kadernota zelf op het eerste punt de basis vormt voor het op te stellen OER en of de aspecten die bij het tweede punt zijn genoemd wellicht niet langer onderwerp gaan zijn van provinciaal beleid.

Reactie op de Kadernota

De kadernota is in lijn met eerder geformuleerd beleid aangevuld met de opgaven waar we in de provincie nu voor staan. In algemene zin herkennen wij ons in de teksten. Wij beseffen dat u de

kadernota niet wijzigt door onze reactie. Toch geven we graag onze opmerkingen mee, omdat die voor ons een waardevolle toevoeging zijn voor het vervolgproces.

- Wij willen in overweging geven om de 'klimaatopgave' toe te voegen aan de prioriteiten (pagina 4 stellen van prioriteiten). Wij delen het standpunt dat er prioriteiten gesteld moeten worden. De waarden leefbaarheid, biodiversiteit en regionale identiteit passen goed bij onze regio en het ruimtelijk perspectief dat we daarvoor opstellen. Daarnaast speelt de klimaatopgave een belangrijke rol, zoals ook toegelicht bij bodem en water sturend, in reactie op de NRD.
- Wij vragen aandacht voor groen en waterberging in kernen. Wij delen het principe van inbreiden gaat voor uitbreiden (pagina 14, punt 2). Vanuit de klimaatopgave en klimaatadaptie is er in de kernen ook ruimte nodig voor groen en bergen van water.
- Wij leveren graag input voor de invulling van de verstedelijkingsopgave (pagina 16). Er staat: nu in het Rivierenland richt de verstedelijkingsopgave zich op de leefbaarheid van de kleine kernen en sterke regiokernen passend bij de kenmerken en kwaliteiten van het gebied. Dit geldt in grote lijnen ook voor de Achterhoek, waarbij Doetinchem steeds meer een centrumstad zal worden. In dit kader is het goed om op te merken dat de Achterhoek momenteel werkt aan een ruimtelijk perspectief voor de Achterhoek. Daarin zal ook bepaald worden welke ontwikkelingsrichting wij ons voor ons zien. Wij zullen in het kader van de op te stellen omgevingsvisie hier een nadere duiding op geven.
- Bij de punten 27 tot met 32 over bereikbaarheid (pagina 18/19) wordt veel waarde gehecht aan ontwikkeling nabij OV-locaties. Dit ondersteunen wij, maar dan moet er wel blijvend geïnvesteerd worden in deze verbindingen. Voor de Achterhoek zijn de spoorverbindingen Winterswijk-Arnhem en Winterswijk-Zutphen-Apeldoorn zeer belangrijke verbindingen.
- Op de kaart staat bij Winterswijk een regionaal bedrijventerrein ingetekend (pagina 19). Het aanwijzen van een regionaal bedrijventerrein bij Winterswijk is niet juist. Dit is niet in lijn met de afspraken RPW.

Wij hopen dat onze uitvoerige inbreng bijdraagt aan uw proces om te komen tot de herziening van de uw omgevingsvisie. In de bijlage staan nog enkele detailopmerkingen.

Met vriendelijke groet, namens de aangesloten gemeenten van de Achterhoek,

Strategisch adviseur Ruimtelijk opgaven en Ruimtelijk Perspectief Achterhoek (RPA)
Achterhoek ambassadeurs • Raadhuisstraat 25 • 7001 EX Doetinchem
• +31 6 [redacted] • [redacted]@8rhk.nl

Bijlage

Detailopmerkingen op NRD

Paragraaf 2.2 (pag. 9) Staat als tweede bullit “Ontwikkeling naar een klimaatbestendig economie met passende netwerken”. Klimaatbestendig is in de paragraaf daaronder niet verder uitgewerkt.

Aan het begin van paragraaf 2.2 benoemt de NRD drie ontwikkelingsrichtingen waarvan de tweede is geformuleerd als “ontwikkeling naar een klimaatbestendige economie met passende netwerken”. In het kopje op pagina 10/24 spreekt de NRD echter over “Ontwikkeling naar een toekomstbestendige economie met passende netwerken”, een benaming die overigens ook is terug te zien in de Kadernota (daar pag. 7/30 en 19/30). Is hier sprake van een verschrijving of wordt met deze termen echt iets anders bedoeld en onderzocht?

Op pagina 9 aandacht voor de volgende punten

- Oorsprong GDBA komt voor uit versterken biodiversiteit. Het zou logisch zijn om deze als eerste te benomen. Recreatie en cultureel erfgoed volgen
- Wat betekent “belangrijke gronden zijn al langere tijd beschermd.....” binnen het blok ambitie?

Op pagina 10 staat benoemd sportvelden benoemd bij grote steden. In onze ogen is dit niet alleen belangrijk voor de grote steden maar juist ook voor de kleine en grote kernen.

Paragraaf 3.2.1. (pag. 16) Bodem en water sturend. Wij missen daarbij het principe van “niet afwentelen”. Goed om in de omgevingsvisie een haakje te creëren voor de signaleringskaart WBS. En daarnaast een haakje voor Borging van kader Toekomstbestendig bouwen/ kader leefbare verstedelijking Gelderland. En als je het over de bodem hebt zou je eigenlijk ook integraal moeten kijken (ook bv digitalisering, riolering, mobiliteit, klimaatadaptatie, energietransitie, etc.)

Pag. 18/24:

Areaal landbouwgrond zegt natuurlijk niet zoveel als indicator over hoe het gesteld is met de landbouw en of het bijdraagt aan de ambitie. Is dit wel een juiste indicator?

Pagina 19 (tabel met indicatoren)

- Bij water- en klimaatadaptatie ook specifiek benoemen de beschikbaarheid van drinkwater.
- Bij landbouw, niet alleen areaal landbouwgronden maar wellicht ook “perspectief” voor de landbouw.

Detailopmerkingen op Kadernota

Pagina 7

Bij de paragraaf over 3 ontwikkelingen missen wij het woordje “klimaatbestendig” zoals benoemd in paragraaf 2.2 van de NRD.

Pagina 8.

Hierin staat benoemd dat bodem en water, energie en bereikbaarheid sturende principes zijn. Bij Water- en bodem sturend missen wij het “niet afwentelen”. Dit hoort dan ook weer terug te komen op pagina 18. Wij willen adviseren om een haakje te creëren voor Toepassen van signaleringskaart met bouwstenen, en de kaders Toekomstbestendig bouwen/Leefbare verstedelijking Gelderland.

Pagina 18 bij punt 16

Het is een nobel streven om functies te combineren. Het is echter wel de vraag in welke mate wonen, werken, winkelen en recreëren zich laten combineren.

Gedeputeerde Staten van Gelderland
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

Ons kenmerk: 25.018

Onderwerp: Vernieuwing Omgevingsvisie zienswijze NRD zaaknummer 2025-000905

Datum: 1 april 2025

Geachte College,

In 2024 heeft de Stichting Wandelnet tijdens het participatietraject een actieve inbreng geleverd ten behoeve van het opstellen van de Kadernota. De Kadernota is het vertrekpunt voor de uitwerking van de omgevingsvisie. In de Kadernotitie is op hoofdlijnen de ambitie voor de toekomst van Gelderland beschreven. De Nota Reikwijdte en Detail Niveau (NRD), waar deze zienswijze op reageert, beschrijft wat er bij de Omgevingseffect rapportage (OER) onderzocht gaat worden en brengt de effecten van de scenario's in beeld.

De omgevingsvisie is uiteindelijk het integrale beleidskader voor de toekomst van de Gelderse fysieke leefomgeving. De omgevingsvisie biedt prachtige kansen om lopen en wandelen een plek te geven binnen de te onderzoeken scenario's (inclusief bereikbaarheid en zorgvuldig ruimtegebruik) in de NDR. Lopen en wandelen kan nader worden uitgesplitst in 3 verschillende accenten t.w.:

1. Recreatief wandelen; routenetwerken, wandelroutes, ommetje
2. Utilitair (lopen); lopen als integraal onderdeel van (actieve) mobiliteit en bereikbaarheid naast de fiets. Met als uitgangspunt de prioritering van het STOP principe (Stappen, Trappen, OV en Personenauto). Belang van lopen in voor- en na transport bij OV.
3. Gezondheid; het maken van ommetjes, ruimte voor recreatie, stad/land verbindingen.

Bij thema's waarbinnen lopen en wandelen een positieve bijdrage kunnen leveren moet gedacht worden aan mobiliteit, gezondheid, veiligheid, duurzaamheid, woningbouw en recreatie.

De NRD kiest er voor 3 scenario's te onderzoeken t.w.

- Bodem en Water sturend
- Energiesysteem
- Gezond en Veilig

Deze scenario's zijn inclusief bereikbaarheid en zorgvuldig ruimtegebruik. Daarnaast worden de ontwikkelingsrichtingen uit de Kadernota betrokken bij het onderzoek naar de effecten.

Al met al best wel een complex geheel waar lopen en wandelen kansen bieden om positief bij te dragen aan de effecten van de scenario's. De uitdaging zit er wat ons betreft in om binnen alle onderdelen van de te onderzoeken scenario's de waarde en de effecten van wandelen en lopen te betrekken.

Het positieve effect van wandelen (en fietsen) wordt in het NDR nu nog alleen benoemd op de kwaliteit van de leefomgeving door te voorzien in een goed wandel- en fietsnetwerk.

Eerst een paar algemene opmerkingen over de NRD

- Bij de ambities wordt vaak als richting het jaar 2100 genoemd, waarom niet 2050?
- Het is opvallend dat niet wordt verwezen naar beleid van andere provincies en van Gelderse gemeenten.
- Op pagina 12 wordt verwezen naar de NOVI. Waarom niet ook alvast ingespeeld op de contouren van de Nota Ruimte die in de maak is?

Om de belangen van wandelen en lopen in de NRD specifiek te maken geven we binnen te onderzoeken scenario's aan welke aspecten van lopen en wandelen hierbij van betekenis kunnen zijn voor de effectenbeoordeling. Voor alle scenario's geldt dat in beeld wordt gebracht wat het effect is op:

1. De samenhang en kwaliteit van regionale en landelijke wandelnetwerken.
2. De bereikbaarheid van de voorzieningen (OV, Winkels, Groen e.d.) te voet.

Hiermee wordt in beeld gebracht wat de effecten van de scenario's voor de lopende mens zijn.

Bodem en water sturend

Binnen dit scenario wordt de inrichting van het landelijk gebied en woningbouw vormgeven.

Binnen de verschillende gebiedsprocessen vindt aanpassing van de fysieke leefomgeving plaats. In de NRD worden logischerwijs de verschillende opgaven (water, natuur, landbouwtransitie) gecombineerd.

Betrek hierbij wat ons betreft de volgende onderwerpen:

- Meer ruimte voor recreatie.
- Verhogen van de verblijfskwaliteit, inrichten op beleving.
- Maak de omgeving groener.
- Geef wandelen een plek bij alle gebiedsprocessen.
- Beweegvriendelijke leefomgeving in stad en dorp.
- Hanteer het STOP-principe ¹wanneer het gaat over de mobiliteitsontwikkeling

Energiesysteem

Lopen is de meest duurzame vorm van mobiliteit.

Door hierop in te zetten kan de keuze voor meer lopen (en fietsen) een positieve bijdrage in de verduurzaming (en gezondheid) van de samenleving, klimaat en leefomgeving.

Gezond en veilig

Binnen dit scenario wordt een gezonde en veilige leefomgeving onderzocht.

Goede bereikbaarheid wordt als belang genoemd. Dat is zeker het geval, maar het probleem is vaak de nabijheid van voorzieningen en recreatiemogelijkheden in het groen i.p.v. bereikbaarheid. Het aantal verplaatsingen zal minder zijn als vooral ook gekeken wordt naar de positieve effecten van een betere nabijheid.

¹ STOP geeft de voorkeursvolgorde aan bij het ontwerpen van mobiliteitsoplossingen: eerst Stappen, dan Trappen, dan Openbaar Vervoer en tot slot de Prive-auto. Soms wordt ook de M (Mobility as a Service/Deelmobiliteit meegenomen)

Voor gezonde en veilige steden en dorpen en bij de herinrichting van wijken is meer aandacht voor lopen en veilige en aantrekkelijke looproutes van belang. Zet de voetganger op 1 door het toepassen van het STOP-principe. Dit betekent ook dat lopen een integraal onderdeel uitmaakt van het thema mobiliteit. Het meenemen van de effecten van lopen voor de gezondheid en sociale verbinding is van groot belang. Goede gezondheid heeft een enorm effect op maatschappelijke kosten.

Heeft u vragen of wilt u meer informatie over onze zienswijze, dan kunt u contact opnemen met [REDACTED] (Provinciaal belangenbehartiger in Gelderland) via [REDACTED]@wandelnet.nl of [REDACTED] (Coordinator belangenbehartiging landelijk) via [REDACTED]@wandelnet.nl.

Met vriendelijke groeten,

Wandelnet

Bijlagen: 1. Infoblad 'Omgevingswet; kansen voor wandelen'

Stichting Wandelnet
Berkenweg 30
Postbus 846
3800 AV Amersfoort
T 033 465 36 60
info@wandelnet.nl
www.wandelnet.nl

INFOBLAD

OMGEVINGSWET KANSEN VOOR WANDELEN

030425Batch868

OMGEVINGSWET: NIEUWE KANSEN VOOR WANDELEN

In de nieuwe Omgevingswet vallen 'routenetwerken voor wandelen' voor het eerst officieel onder de definitie van 'infrastructuur'. Dat biedt nieuwe kansen om letterlijk meer ruimte te maken voor de mens te voet. Een betere loopomgeving vraagt beperkte investeringen en heeft een hoog maatschappelijk rendement. Wandelnet inspireert u graag met kennis, informatie en praktijkvoorbeelden.

Wat zijn routenetwerken voor wandelen?

Gemarkeerde wandelroutes die met elkaar verbonden zijn en samenhangen.

- Lange-Afstand-Wandelpaden (LAW, wit-rood gemarkeerd)
- Streekpaden (geel-rood gemarkeerd)

Omgevingsbeleid met meer ruimte voor lopen draagt bij aan:

- gezonde en prettige leefomgeving
- sociale verbinding
- duurzame mobiliteit
- de lokale economie/economische waarde
- een groene en klimaatbestendige omgeving

stadsergonoom en adviseur verkeersontwerp gemeente Zwolle:

Bij het ontwerp van de transformatie Spoorzone in Zwolle is het hele autosysteem aangepast, zodat de voetganger en de fietser op nummer één staan. Zo komt er meer ruimte voor vergroening (klimaat, verblijfskwaliteit, biodiversiteit). Het Engelenpad, een route voor wandelaars van de binnenstad naar de rivier de IJssel is de drager van de gehele stedelijke ontwikkeling. Deze route gaan we de komende jaren realiseren, met mooie en interessante pleinen en groene plekken. Bijzonder is ook de spectaculaire 'opgetilde straat' over het station heen, de passerelle, speciaal voor voetgangers."

WANDELEN: GOED VOOR DE GEZONDHEID

Minder kans op overgewicht

Een uur stevig lopen (5 km) kost ongeveer 240 kcal

Goed voor hart en bloedvaten

Verlaagt bloeddruk en cholesterol, risico op hartproblemen daalt met 50% bij 1 uur per week actief wandelen

Helpt tegen diabetes

Dagelijks wandelen: 58% minder kans op diabetes type 2

Minder kans op hersenziekten

Wekelijks 2 uur wandelen: 30% minder kans op beroerte

Verbeterd psychische gezondheid

Elke dag een half uur wandelen: minder stress, depressieve gevoelens en angststoornissen

(Bron: Mobiliteit en de coronacrisis (KiM, 2020) en www.gezondheidsnet.nl)

OMGEVINGSVISIE: PRACHTIGE KANSEN VOOR LOPEN

De omgevingsvisie biedt prachtige kansen voor lopen en wandelen. Denk aan thema's als mobiliteit, gezondheid, veiligheid, duurzaamheid en recreatie. Lopen levert een waardevolle bijdrage aan genoemde thema's en vraagt relatief weinig investeringen. De omgevingsvisie vraagt een beetje 'omdenken' in vergelijking met het vroegere ruimtelijke beleid: wandelen is meer dan infrastructuur intekenen, het is van waarde voor diverse beleidsterreinen.

Concreet: aandacht voor lopen in de gemeentelijke omgevingsvisie

Kwaliteit van infrastructuur

- Waar mogelijk aparte voetpaden; geen medegebruik van wegen of fietspaden.
- Voorkomen en wegnemen van barrières (verkeerswegen, spoorlijnen, industriegebieden).
- Voor wandelaars: liefst onverhard (graspad, bospad, zandweg, karrenspoor, oever etc.)
- Voor voetgangers: obstakelvrij en verkeersveilig.
- Fijnmazig, stimuleert lopen.

Openbare ruimte

- Beweegvriendelijke leefomgeving in stad en dorp.
- Maak de omgeving groener.
- Veilige omgeving bevordert lopen.
- Verhoog de verblijfskwaliteit, inrichten op beleving.
- Stem lopen af op bereikbaarheid ov.

Voetgangsvriendelijke steden en dorpen

- Bij plannen voor de (her)inrichting van wijken het STOP-principe toepassen: eerst stappen (lopen), dan trappen (fietsen), dan openbaar ver vervoer en als laatste de personenauto.
- Al bij eerste ontwerp aandacht hebben voor aantrekkelijke en veilige looproutes.
- Omschrijf loopcomfort als eis voor route voetgangers : voldoende ruimte en fysiek comfort: vlakke, slipvaste en stevige verharding.

Vrijwilliger Expertteam Omgevingswet bij Wandelnet is onder meer actief in Epe:

"Ik vind het een kans om in de omgevingsvisie van Epe actieve mobiliteit de plek te geven die het verdient. Dat doe ik door wandelen en fietsen integraal te betrekken bij thema's als leefbaarheid, gezondheid, veiligheid, duurzaamheid en gastvrijheid. In de praktijk zit ik bijvoorbeeld bij ambtenaren aan tafel van verkeer, ruimte, sport, bewegen en onderwijs. Wandelen en fietsen dragen positief bij aan al deze thema's binnen de omgevingsvisie."

OMGEVINGSWAARDEN IN HET OMGEVINGSPLAN

Het begrip omgevingswaarde is belangrijk in de omgevingsvisie. Het is een instrument om het beleid van de omgevingsvisie concreet uit te voeren. Een omgevingswaarde moet objectief en meetbaar zijn vast te stellen.

Loopbewust beleid kan worden vertaald naar deze twee specifieke omgevingswaarden:

- **Beloopbaarheid**
Beloopbaarheid is een maat voor het gemak waarmee in een gebied gelopen kan worden en is bijvoorbeeld afhankelijk van mogelijk obstakels, maar ook van persoonlijke beleving. Komt de beloopbaarheid onder een bepaalde waarde dan moet de gemeente in actie komen om de beloopbaarheid te verbeteren.
- **Beweegvriendelijkheid**
Een beweegvriendelijke omgeving is een leefomgeving die mensen faciliteert, stimuleert en uitdaagt om te bewegen, te spelen en te sporten. Dit heeft een positief effect op bijvoorbeeld de leefbaarheid, sociale cohesie en gezonde leefstijl en algemeen welbevinden.

Kijk voor praktische toepassingen beloopbaarheid en beweegvriendelijkheid in omgevingsvisies op www.werkenaanwandelen.nl

NIEUW IN OMGEVINGSWET: ROUTENETWERKEN WANDELEN DEEL VAN INFRASTRUCTUUR

De Omgevingswet regelt dat infrastructuur onderdeel is van de fysieke leefomgeving. Nieuw is dat nu ook 'routenetwerken voor wandelen' onder de definitie van infrastructuur vallen. De infrastructuur voor wandelen dient daarmee expliciet onderdeel te zijn van het omgevingsbeleid van Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen.

Dit zegt de Omgevingswet over infrastructuur:

infrastructuur: wegen en vaarwegen, **waaronder routenetwerken voor wandelen**, fietsen en varen, spoorwegen, havens, luchthavens, energie-infrastructuur, telecommunicatie-infrastructuur, buisleidingen, openbare hemelwater- en ontwateringsstelsels en vuilwaterriolen, infrastructuur voor watervoorzieningswerken als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Drinkwaterwet en andere vitale infrastructuur; (uit: *BIJLAGE BIJ ARTIKEL 1.1 OMGEVINGSWET, Onderdeel A.: Begrippen*)

Het **Besluit Kwaliteit leefomgeving (Bkl)**, onderdeel van de Omgevingswet, schrijft onder andere voor aan welke regels gemeenten zich moeten houden bij het maken van omgevingsplannen. In het Bkl is deze regel opgenomen over het behoud van fiets- en wandelroutes:

"Voor zover een omgevingsplan voorziet in nieuwe ontwikkelingen die de landelijke fiets- en wandelroutes (...) kunnen doorsnijden, wordt het belang van de instandhouding van deze fiets- en wandelroutes bij het omgevingsplan betrokken."

(uit: *Besluit kwaliteit leefomgeving, Artikel 5.161b, behoud landelijke fiets- en wandelroutes*)

In de recent vastgestelde Nationale Omgevingsvisie (NOVI, 2020) krijgt het belang van lopen expliciete aandacht.

- Het Rijk verklaart dat landelijke, recreatieve fiets- en wandelroutes van 'nationaal belang' zijn, in verband met het 'waarborgen en bevorderen van een gezonde en veilige fysieke leefomgeving'.
- In de City Deal Ruimte voor Lopen (2020) denken gemeenten, rijksoverheid en maatschappelijke organisaties samen na over een beter stedelijk loopbeleid. De partners onderzoeken bijvoorbeeld de samenhang tussen een loopvriendelijke omgeving en mobiliteit, gezondheid, groen in de stad, openbare ruimte en veiligheid.

Provincies nemen de wandelinfrastructuur op in hun omgevingsvisies en zien die als onmisbare schakels in het recreatieve netwerk. Ook investeren meerdere provincies in een beter beloopbare omgeving.

DRS. IR. ANNE KONING, gedeputeerde provincie Zuid-Holland:

"We lopen heel wat af gedurende de dag. Heel belangrijk, want lopen draagt bij aan onze gezondheid en ons welzijn. Het is bijna zo vanzelfsprekend dat we lopen beleidsmatig soms vergeten. Een gemiste kans, want investeringen in een beter beloopbare leefomgeving bieden veel kansen. Zo draagt lopen naast gezondheid en welzijn bij aan bereikbaarheid en welvaart en aan het sparen van ruimte en energie. En dat bevorderen we graag. Daarom steunen we dit type initiatieven en delen we kennis. Zo stelt de provincie in 2021 800.000 euro beschikbaar om beweeginitiatieven uit de samenleving te bevorderen. Direct om de hoek in de eigen buurt, maar ook buiten de stad."

RUIMTE VOOR LOPEN DRAAGT BIJ AAN:

Gezonde leefomgeving

Een beweegvriendelijke omgeving stimuleert de gezondheid en vermindert stressklachten

Vergroening omgeving

Een loopvriendelijk omgeving is bijna altijd groener en klimaatbestendiger, vanwege wateropslag en minder hittestress.

Sociale verbinding

Meer mensen op straat stimuleert ontmoeting en zelfredzaamheid, ook van ouderen en mindervaliden.

Duurzame mobiliteit

Vermindert vervuiling, verkeersdruk en beslag op schaarse ruimte.

Stimuleert de lokale economie

Omzet horeca en detailhandel stijgt, vastgoedwaarde neemt toe in gebieden waar het prettig verblijven is.

WANDELEN: GOED VOOR DE ECONOMIE

Meer omzet winkels

Meer omzet horeca

Hogere waarde vastgoed

Bron: Verkenning effecten van investeren in lopen (CROW 2018) en Lopen loont (CROW 2014)

WAAR WANDELEN WE GRAAG

24%
Bos

22%
Eigen wijk

21%
Stad

18%
Landelijk

Bron: Nationale Wandelmonitor

BEGRIPPEN

Wandelaar: iemand die te voet gaat voor plezier of sport (recreatief)

Voetganger: iemand die zich te voet verplaatst met functioneel doel (utilitair)

WANDELNET: KENNISEXPERT VOOR OVERHEDEN

Op landelijk, regionaal én lokaal niveau maakt Wandelnet zich sterk voor de belangen van wandelaars en voetgangers. We zijn kennisexpert op het gebied van inpassen van het wandelbelang in beleidsthema's als sport, natuur, ruimte, mobiliteit en gezondheid. Wandelnet zit bij het Rijk, alle provincies en veel gemeenten aan tafel en doet voorstellen over de rol van wandelen/lopen in het gemeentelijk omgevingsbeleid.

Dit heeft Wandelnet te bieden als kennisexpert in het gemeentelijk omgevingsbeleid:

- **Deskundige en ervaren vrijwilligers; belangenbehartigers in elke provincie en expertteam Omgevingswet**
Onze deskundige vrijwilligers werken in alle provincies samen met gemeenten om de kwetsbare infrastructuur van de wandelaar te beschermen en behouden. Deze regionale belangenbehartigers worden ondersteund door een expertteam Omgevingswet en een professional belangenbehartiging van Wandelnet.
- **Dossier Omgevingswet en wandelen**
Bundeling van goede voorbeelden, achtergrondinformatie, documenten, feiten en cijfers.
Zie www.werkenaanwandelen.nl/omgevingswet
- **Platform Ruimte voor Lopen**
Wandelnet is samen met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en kennisplatform CROW initiatiefnemer en trekker van het platform Ruimte voor Lopen waar meer dan vijftig partners (overheden, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties) bij zijn aangesloten.
Zie: www.ruimtevoorlopen.nl
- **Feiten en cijfers**
Wandelnet doet zelf onderzoek naar (de waarde van) wandelen. Dat levert unieke en interessante feiten en cijfers op, zie onze website. Ook vindt u hier data over voetgangervriendelijke steden, wandelen in Nederland en het Model beweegvriendelijke omgeving. Zie www.wandelnet.nl/feiten-cijfers

COLOFON

Uitgave Wandelnet, juni 2021
Contact www.werkenaanwandelen.nl
Tekst [redacted]
Vormgeving Buro 28

WANDELNET maakt zich sterk voor het belang van wandelen in Nederland. Samen met 900 vrijwilligers en partners zetten we ons in voor het beschermen, behouden en uitbreiden van een veilige en aantrekkelijke infrastructuur voor de wandelaar. Wandelen is leuk en gezond en draagt bij aan economische ontwikkeling en een duurzame samenleving.

Stichting Wandelnet

Berkenweg 30
Postbus 846
3800 AV Amersfoort
T 033 465 36 60
info@wandelnet.nl
www.wandelnet.nl

www.wandelnet.nl | info@wandelnet.nl

030425Batch868

Gedeputeerde Staten van Gelderland
Vernieuwing Omgevingsvisie
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

Datum
1 april 2025

Bijlage

Inlichtingen
[REDACTED]
0571: [REDACTED]
[REDACTED]@voorst.nl

Uw kenmerk
2025-000905

Onderwerp

Notitie reikwijdte en detailniveau plan-MER (OER) Omgevingsvisie
provincie Gelderland, zienswijze gemeente Voorst

Zaaknummer
736760

Geacht college van Gedeputeerde Staten,

Met veel interesse namen wij kennis van de Notitie reikwijdte en detailniveau (NRD). Met de vele ontwikkelingen en opgaven waar wij gezamenlijk voor staan is het van groot belang om na te denken over de toekomst. Met de Omgevingsvisie Gelderland presenteert u een visie voor de middellange (2050) en lange termijn (2100). U doet dit aan de hand van drie scenario's, te weten:

1. bodem en water sturend;
2. energiesysteem;
3. gezond en veilig.

In de periode tot en met 2 april 2025 heeft u de NRD, behorend bij de Omgevingseffectrapportage (OER), voor inzage vrijgegeven. Vanuit de gemeente Voorst maken wij graag van de mogelijkheid gebruik om een zienswijze in te dienen. Hieronder leest u onze zienswijze.

Zienswijze

In het algemeen geldt dat wij er veel waarde aan hechten dat er een gedegen onderzoek komt naar de effecten op de leefomgeving. Onze bemerkingen op de scenario's en het beoordelingskader lichten wij hieronder toe.

Bodem en water sturend

De beschrijving van dit scenario gaat voornamelijk in op de klimaatadaptatie. Het verband tussen klimaatadaptatie en -mitigatie wordt niet uitgelegd in de beschrijving. Wij pleiten voor meer aandacht voor klimaatmitigatie in dit scenario.

Energiesysteem

- De titel van dit scenario geeft weinig richting. Een suggestie voor een titel kan bijvoorbeeld zijn: Betaalbare, betrouwbare en duurzame energievoorziening.
- Het scenario wordt beschreven als het "in extremis doorvoeren van het Beleidskader Energiesysteem". Dit heeft voor ons nadere uitleg nodig. Wat zijn dan bijvoorbeeld de ruimtelijke implicaties?
- De beschrijving gaat in op het hoogspanningsnet, maar over het middenspanningsnet wordt niets geschreven. Netcongestieproblemen spelen op alle niveaus.
- Opslagmogelijkheden en lokale netwerken (energyhubs) zijn cruciaal voor de energievoorziening en hebben een ruimtelijke implicatie. Wij zien dit graag terug in de scenario-beschrijving.

14 0571
0571-27 99 11
gemeente@voorst.nl
www.voorst.nl

Gezond en veilig

De klimaatverandering leidt tot gevolgen voor het leefklimaat voor de mens, het dier en de plant. In de scenario-beschrijving ontbreekt wat er wordt gedaan om de leefomgeving aan te passen aan het veranderende klimaat.

Beoordelingskader

Qua opzet is gekozen voor drie scenario's die extreem en uiteenlopend zijn om de hoeken van het speelveld te bepalen. Om dit goed te onderzoeken is een uitgebreid beoordelingskader wel van groot belang. Een uitgebreid beoordelingskader daagt uit om goed over de scenario's na te denken, zodat de verschillen in de scenario's tot uiting komen. De provincie Zuid-Holland ging u voor met een Omgevingsvisietraject. Het beoordelingskader dat in de NRD van de OER voor de Omgevingsvisie Zuid-Holland stond, was vrij uitgebreid. In de hieronder opgesomde punten zien wij een meerwaarde voor het beoordelingskader (tabel 4.1).

- *Biodiversiteit en natuur*
 - Mate van groenblauwe dooradering.
 - Kwaliteit en kwantiteit overige beschermde gebieden (weidevogels, foerageergebieden en stiltegebieden).
- *Water en klimaatadaptatie*
 - Kwantiteit grondwater en oppervlaktewater.
- *Landbouw*
 - Het gebruik van het landbouwareaal.
 - Productie van de landbouw (akker, tuinbouw en veeteelt).
- *Landgebruik*
 - Beperkingen en kansen toekomstige ontwikkelingen.
- *Werklocaties*
 - Vitaliteit van de economie.
- *Wonen*
 - Samenstelling woningvoorraad: kwalitatief en aansluitend bij doelgroepen in de bevolking.
- *Energie en klimaat*
 - Betaalbaarheid energievoorziening.
 - Betrouwbaarheid.
- *Gezonde en veilige leefomgeving*
 - Milieunormen windturbines.

Samen voor een mooie omgeving

Constructief en integraal samenwerken is van belang voor alle ruimtelijke vraagstukken met aandacht voor meervoudig ruimtegebruik. Graag zetten wij deze samenwerking met u voort om onze ambities voor een fijne leefomgeving te verwezenlijken.

Reageren?

Dan vragen wij u vriendelijk om zaaknummer 736760 te gebruiken.

Vragen

Heeft u vragen? Neem dan gerust contact op met [REDACTED], expert landelijk gebied. Haar telefoonnummer is 0571 [REDACTED].

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders

[REDACTED]
secretaris

Paula Jorritsma-Verkade
burgemeester

Postbus 9000
7390 HA Twello

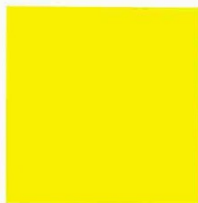
0833236433

01-04-25 VBL-NIE

17- 0000-0000

Retouradres:
SBPost
Antwoordnr. 2500
6960 ZX Eerbeek

SBPOST
Port Betaald

070425Batch882

N10CC - #X870X0X#00#0000#

Verslag mondelinge zienswijzen op NRD

Inspreker: [REDACTED]

Aanwezig namens provincie Gelderland [REDACTED] en [REDACTED]

Bijlage: 2

Ruimte voor bedrijven

Als sinds begin jaren '90 zijn er in het gebied tussen de A325 en de rijksweg A15 plannen voor industrie. Dit is onder andere opgenomen in de streekplannen van de provincie en de Vierde nota over de ruimtelijke ordening Extra (VINEX), waarin dit gebied is opgenomen als ontwikkellocatie voor het stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen. Zie de bijlage met de uitspraak van de Raad van State (RO. 3. 92 5333).

Het gebied is nog steeds in ontwikkeling en grote percelen grond van 10 ha of meer zijn gewild bij projectontwikkelaars.

Zorg van de inspreker is de ontsluiting en toegang tot het dorp Oosterhout. Het dorp wordt met deze ontwikkelingen helemaal ingesloten, zie ook het boek "Land over de Waal" (1995, Nijmegen).

Bereikbaarheid

Vrachtwagens industrie

Inspreker geeft aan dat je bijna niet de Griftdijk/Rijksweg op komt. Inspreker stelt het realiseren van een eerdere afslag speciaal voor vrachtwagens vanaf Rotterdam voor. In de bocht van de A15 kun je de vrachtwagens al af laten buigen, zodat ze niet op de Rijksweg uitkomen. Er is veel vrachtverkeer en dit zal naar verwachting toenemen met de uitbreiding, ontwikkeling naar industrie. Ook kunnen de oude bus sluizen gebruikt worden om het gebied in alle richtingen te ontsluiten voor vrachtverkeer (bij de Hornbach A325). Zo heb je geen verkeer in de dorpen. De wegen, bussluizen liggen er eigenlijk al bij de A325/ Ressen.

Verkeersveiligheid; landbouwverkeer versus fietsers

Inspreker ziet graag de mogelijkheid voor landbouwverkeer op de provinciale weg. De snelheid van de machines is toegenomen en zit minder in de weg dan vroeger. Inspreker ziet concrete wegvakken waar landbouwverkeer op de provinciale weg kan rijden. Onder andere bij de S11/ Pathé en de weg van Nijmegen naar Beek, Kranenburg (N325).

Inspreker ziet hierin voordelen voor de verkeersveiligheid. De ontwikkeling van de landbouwvoertuigen (groter, breder) samen met de ontwikkeling van meer en snellere fietsers, maakt de smalle polderwegen onveilig. Snelle fietsers proberen landbouwverkeer in te halen (bijv. als agrariër een groep langzamere fietsers voor zich heeft), maar de snelfietsers schatten de breedte en lengte niet altijd goed in. Daarbij is het voor de

agrariër steeds minder overzichtelijk waar de snelle en langzame fietsers zich op de weg bevinden.

Nieuwe kruising Rijksweg N840 Beek Ubbergen, in de spits rampzalig hoeveel verkeer gebruikt maakt van de weg. Inspreker ziet graag dat landbouwverkeer gedurende de spits tijden geen gebruik maakt van de provinciale weg. Juist buiten de spits op rustige tijden zou het landbouwverkeer/loonwerkers daar gebruik van moeten kunnen maken.

Extra aftakking spoor

Inspreker ziet veel vraag naar ontwikkelingen van grote industrie, meer dan 10ha met een spoorverbinding. Er is een spoorverbinding, er is ruimte genoeg voor nieuwe wissels. Aan de kant van Griftdijk. Zo kan de industrie beter ontsloten worden.

Woningvoorraad

Sportcentrum de Waalsport wordt gesloopt voor ontwikkeling van woningen. Er is nog meer ruimte waar wel woningen gebouwd kunnen worden. Inspreker ziet dit graag terugkomen in het plan. De inbreiding van Oosterhout.

Energie

Inspreker ziet het liefst zonnepanelen op het dak en niet op de grond met bijvoorbeeld 4 kleine windmolens op het dak. Inspreker vraagt zich af waarom er weinig tot geen gebruik wordt gemaakt van waterturbines op of bij de kribbe bij de waal. Het hoeft niet groot te zijn de aandrijving van het water. Water kun je net zo goed gebruiken als de windmolen. Bijvoorbeeld in de openingen van de nevengeulen langs de Waal. Je hoeft dan niet de hoogte in.

Stikstof

Inspreker begrijpt niet waarom de uiterwaarden allemaal zijn aangewezen tot natura 2000 gebied. Hierdoor kan je er niks meer mee.

Inspreker heeft een boerderij met stikstofrechten. Inspreker geeft aan dat hij wel in gesprek wil om mogelijk de boerderij te verhuren.

Inspreker vraagt zich af of de beperkingen van 500 meter naar 250 meter rondom natura 2000 gebied kunnen om ontwikkelingen toe te staan. De boerderijen van 2012-2018 kunnen stikstof hebben.

Bijlage

Bijlage 1: RO 3. 92. 5333

Bijlage 2: tractors op provinciale wegen

No: R03.92.5333.

Datum uitspraak: 25 april 1996.

AFDELING
BESTUURSRECHTSPRAAK

Proces-verbaal van mondelinge uitspraak met toepassing van artikel 102
van de Wet op de Raad van State in het geschil tussen:

, gemeente Valburg (appellant)

en

burgemeester en wethouders van Bemmelen (verweerders).

Het geschil betreft het besluit van verweerders van 6 oktober 1992, kenmerk MK 1147/92, houdende ongegrondverklaring van de bezwaren tegen een besluit van verweerders van 1 mei 1992, waarbij is geweigerd het bestemmingsplan "Buitengebied 1978" te wijzigen door aanwijzing van een nieuw agrarisch bouwperceel op het perceel, kadastraal bekend gemeente Ressen, sectie A, nr 882, gelegen aan de Stationsweg te Ressen, ten behoeve van de vestiging van een melkveebedrijf.

Het geschil is op 11 april 1996 behandeld in een openbare vergadering van een Enkelvoudige Kamer van de Afdeling, waarin appellant, in persoon en vertegenwoordigd door [REDACTED], en verweerders, vertegenwoordigd door [REDACTED], hun standpunten hebben toegelicht.

Bij mondelinge uitspraak van 25 april 1996 heeft de Afdeling het beroep van appellant verworpen.

Het bestreden besluit en het beroepsschrift zijn aan dit proces-verbaal gehecht.

Overwegingen

Op 1 januari 1994 is in werking getreden de Wet van 16 december 1993 tot wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie, de Algemene wet bestuursrecht, de Wet op de Raad van State, de Beroepswet, de Ambtenarenwet 1929 en andere wetten, alsmede intrekking van de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen (voltooing eerste fase herziening rechterlijke organisatie), Stb. 1993, 650, welke nadien is gewijzigd. Uit de in deel 6, artikel I, van deze wet neergelegde overgangsbepalingen volgt dat het geschil dient te worden behandeld met toepassing van het recht dat gold vóór 1 januari 1994, behoudens ten aanzien van de regeling inzake de proceskostenveroordeling in de artikelen 8:75 en 8:75a van de Algemene wet bestuursrecht.

Appellant is voornemens op het betrokken perceel een melkveebedrijf te vestigen. Hij wil ter plaatse een ligboxenstal bouwen.

Ingevolge het bestemmingsplan "Buitengebied 1978" rust op het betrokken perceel de bestemming "Agrarisch gebied". Ingevolge artikel 6, tweede lid, van de planvoorschriften mag op gronden met deze bestemming alleen worden gebouwd binnen de grenzen van een agrarisch bouwperceel. Vaststaat dat op de plankaart ter plaatse van het betrokken perceel geen bouwperceel is aangegeven. De planvoorschriften laten de bouw van een ligboxenstal derhalve niet toe.

Ingevolge artikel 6, zevende lid, van de planvoorschriften kunnen verweerders het bestemmingsplan wijzigen door aanwijzing van een nieuw agrarisch bouwperceel.

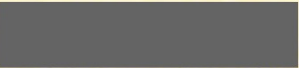
Verweerders achten het niet wenselijk gebruik te maken van hun wijzigingsbevoegdheid. Zij hebben daartoe onder meer gewezen op het volgende. In de Vierde nota over de ruimtelijke ordening Extra (VINEX) is de regio Arnhem-Nijmegen als stedelijk knooppunt aangewezen. In verband hiermede heeft het bestuur van de provincie Gelderland een zogeheten Ontwikkelingsvisie ontworpen, waarin is aangegeven waar uitbreiding van de woningbouw, de bedrijvigheid en de recreatie kan plaatsvinden. Een zestal Overbetuwse gemeenten, waaronder de gemeente Bemmelen, heeft gezamenlijk een alternatief standpunt ingenomen in de discussie over het knooppunt Arnhem-Nijmegen. Hun uitgangspunten en de uitwerking daarvan zijn neergelegd in het zogeheten Over-betuws alternatief (hierna te noemen: OBA). Zowel in de ontwerp-Ontwikkelingsvisie van de provincie Gelderland als in het OBA was het gebied waar appellant zijn melkveebedrijf wenst te vestigen aangewezen als industriegebied. Het verlenen van medewerking aan het stichten van een agrarische activiteit was volgens verweerders in strijd met de plannen voor het betrokken gebied. Verweerders hebben daarbij gewezen op het koninklijk besluit van 6 augustus 1992, no. 92.007060, inzake het bestemmingsplan "Buitengebied dorp Lent" van de gemeente Elst, waaruit kan worden afgeleid dat ten tijde van het nemen van het bestreden besluit reeds rekening diende te worden gehouden met de mogelijke toekomstige ontwikkelingen in het betrokken gebied.

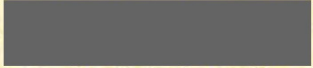
Appellant heeft, kort weergegeven, aangevoerd dat nog onvoldoende zekerheid bestond over het antwoord op de vraag of de plannen voor het

betrokken gebied zullen kunnen worden gerealiseerd. Bovendien moeten voor realisering van genoemde plannen het bestemmingsplan en het streekplan worden gewijzigd, hetgeen nog vele jaren kan duren.

Nu zowel in de ontwerp-Ontwikkelingsvisie van de provincie Gelderland als in het OBA het betrokken gebied was aangewezen als industriegebied, is de Afdeling van oordeel dat verweerders reeds daarom bij afweging van de betrokken belangen in redelijkheid konden besluiten niet over te gaan tot wijziging van het bestemmingsplan "Buitengebied 1978" ten behoeve van het melkveebedrijf van appellant. De Afdeling merkt daarbij op dat de ontwerp-Ontwikkelingsvisie en het OBA concrete plannen bevatten voor de planologische ontwikkeling van het betrokken gebied, welke plannen op dit punt overeenstemmen. De omstandigheid dat ten tijde van het nemen van het bestreden besluit niet met zekerheid kon worden gesteld dat deze plannen daadwerkelijk doorgang zouden kunnen vinden kan hieraan naar het oordeel van de Afdeling niet afdoen. Het feit dat mogelijke realisering van de plannen nog geruime tijd kan duren maakt dit evenmin anders.

De Afdeling acht geen termen aanwezig toepassing te geven aan artikel 8:75 van de Algemene wet bestuursrecht.

ambtenaar van Staat

w.g.

Lid van de Enkelvoudige Kamer

Mondelinge uitspraak is gedaan overeenkomstig artikel 102 van de Wet op de Raad van State.

Voor eensluidend afschrift,
de Secretaris van de Raad van State,
voor deze,

No. R03.92.5333/201.

Verzonden:

2

1992

Gemeente
Bommelerwaard

Aan DAS Rechtsbijstand
T.a.v. [redacted]
Postbus 130
1110 AC DIEMEN

Postbus 15
6680 AA Bommel

Telefoon 08811-79111 doorkiesnr.: 79246
Telefax 08811-64631
Postbank 961772
Rabobank 10.57.00.274

Uw kenmerk:
42P.0.92.17667

Uw brief van:
1 juli 1992

Ons kenmerk:
MK 1147/92

Onderwerp:
Bezwaarschrift, ingediend namens [redacted]
[redacted], tegen weigering plano-
logische medewerking voor stichting melk-
veebedrijf aan de Stationsweg te Ressen.

Bommel, 6 oktober 1992.

VERZONDEN - 8 OKT. 1992

Geachte [redacted],

Bij brief d.d. 27 mei 1992 heeft [redacted], namens [redacted] te [redacted], bezwaar aangetekend tegen onze beschikking d.d. 1 mei 1992, verzonden d.d. 4 mei 1992, inhoudende dat geen medewerking kan worden verleend aan de stichting van een melkveebedrijf op het perceel Stationsweg ongenummerd te Ressen, kadastraal bekend gemeente Ressen, sectie A, nr. 882. U hebt, bij brief d.d. 1 juli 1992, binnengekomen d.d. 6 juli 1992, dit bezwaarschrift nader gemotiveerd.

Dit bezwaarschrift is in handen gesteld van de Commissie voor de bezwaarschriften, welke Commissie Uw plaatsvervanger, [redacted], en de [redacted], heeft gehoord en ons vervolgens van advies heeft gediend.

Conform het advies van bovengenoemde commissie hebben wij besloten U in Uw bezwaren ontvankelijk te verklaren doch Uw bezwaren ongegrond te verklaren en afwijzend te beschikken op Uw verzoek om het bestemmingsplan voor het onderhavige perceel te wijzigen, en wel om de volgende redenen:

In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied 1978 wordt aan ons College de bevoegdheid gegeven om, met toepassing van artikel 11 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, een nieuw agrarisch bouwperceel toe te kennen. In het onderhavige gebied staat echter, in het kader van de ontwikkeling van het Knooppunt Arnhem-Nijmegen, veel te gebeuren. Zowel uit de plannen van de provincie als uit de alternatieve plannen van de Overbetuwe gemeenten, blijkt dat het onderhavige gebied is bestemd voor industrie. Dus voor welk van de twee plannen Provinciale Staten van Gelderland op 27 januari 1993 ook zullen kiezen, er zal naar het zich nu laat aanzien, in dit gebied in ieder geval industrie komen.

Bijlagen:

Medewerking verlenen aan de stichting van een agrarische activiteit is, op dit moment in strijd met bovengenoemde plannen. In dit licht bezien is het dan ook niet wenselijk gebruik te maken van onze wijzigingsbevoegdheid ex art. 11 WRO.

Indien U zich door deze beschikking rechtstreeks in Uw belangen getroffen acht, kunt U hiertegen, binnen dertig dagen na de dag waarop deze beschikking is verzonden, bij de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State beroep instellen.

Een afschrift van deze brief wordt per gelijke datum rechtstreeks aan Uw cliënt toegezonden.

Hoogachtend,

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN BEMMEL,

secretaris,

,burgemeester,

RAAD VAN STATE	
INGEKOMEN	
0 2 NOV. 1992	
ZAAKNR.	
AAN:	
BEHANDELD: DD:	PAR:

BEROEPSCHRIFT EX ARTIKEL 7 LID 1 WET Arob

Aan de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State

Geeft eerbiedig te kennen:

[REDACTED], wonende gemeente [REDACTED], te dezer zake
domicilie gekozen hebbende te [REDACTED] aan het adres [REDACTED] ten
kantore van de naamloze vennootschap D.A.S. Nederlandse
Rechtsbijstand Verzekeringsmaatschappij N.V. van welke
maatschappij [REDACTED] door appellant als gemachtigde
is gesteld met het recht van substitutie,

dat appellant hierbij in beroep komt tegen de beschikking van het
College van Burgemeester & Wethouders van de gemeente Bemmeler d.d.
6 oktober 1992, verzonden op 8 oktober 1992, kenmerk MK1147/92,
waarbij het bezwaarschrift van appellant d.d. 27 mei 1992, nader
aangevuld op 6 juli 1992 gericht tegen het besluit van het
College van Burgemeester & Wethouders van gemeente Bemmeler d.d. 1
mei 1992, verzonden op 4 mei 1992 houdende de weigering om
medewerking te verlenen aan de stichting van een melkveebedrijf
op perceel Stationsweg te gemeente Resse, ongegrond werd
verklaard. Dat appellant zich met deze beschikking niet kan
verenigen en daartegen middels deze bij uw Afdeling in beroep
komt;

dat de gronden van zijn beroep als volgt zijn samen te vatten:

Het College van Burgemeester & Wethouders van de gemeente Bemmeler
heeft bij de afweging van alle ten deze betrokken belangen in
redelijkheid niet kunnen komen tot de bestreden beschikking.

Toelichting:

Cliënt bedrijft momenteel samen met zijn ouders een melkveebedrijf midden in de gemeente Oosterhoud en is voornemens om dit bedrijf zelf voort te zetten. Het melkveebedrijf van cliënt omvat 66 stuks melkvee en 44 stuks jong vee. In verband met de winterstalling en de mestopslag heeft cliënt plannen ontwikkeld voor de bouw van een rundveeligboxenstal en jong veestal. Hoewel op de huidige bedrijfslocatie ruimte aanwezig is ($\approx$ 3,5 hectare) voor de realisering van deze plannen, heeft cliënt de voorkeur om zijn plannen te realiseren op een perceel gelegen in het buitengebied van de gemeente Bemmelen uit milieu-hygiënische overwegingen, hetgeen een welkome sanering voor de gemeente Oosterhout zou betekenen.

Cliënt is eigenaar van ongeveer 11 hectare geleden aan de Stationsweg te gemeente Ressen (gemeente Bemmelen).

De gewenste locatie aan de Stationsweg is gelegen binnen de grens van het ter plaatse geldende bestemmingsplan "buitengebied 1978" en heeft op grond daarvan een agrarische bestemming. De bouw van de rundveeligboxenstal en de jong veestal is echter op grond van de voorschriften behorende bij de agrarische bestemming niet mogelijk aangezien voor de door mijn cliënt gewenste bouwlocatie geen agrarisch bouwperceel staat aangegeven op de plankaart behorende bij voornoemd bestemmingsplan. Op grond van het bepaalde in artikel 6, lid 7 onder a en b van de voorschriften van genoemd bestemmingsplan is het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Bemmelen bevoegd -met toepassing van artikel 11 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening- een nieuw agrarisch bouwperceel toe te kennen.

Het College van Burgemeester & Wethouders van de gemeente Bemmelen is niet voornemens om gebruik te maken van de genoemde

wijzigingsbevoegheid als bedoeld in artikel 11 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. In het onderhavig gebied staat volgens genoemd College echter, in het kader van de ontwikkeling van het knooppunt Arnhem-Nijmegen, veel te gebeuren. Zowel uit de plannen van de provincie als uit de alternatieve plannen van de over Betuwse gemeenten, blijkt dat het onderhavig gebied is bestemd voor industrie. Dus voor welk van de twee plannen provinciale staten voor Gelderland op 27 januari 1983 ook zullen kiezen, zal er naar het zich nu laat zien, volgens genoemd College, in dit gebied in ieder geval industrie komen. Medewerking verlenen aan het stichten van een agrarische activiteit is volgens genoemd College op dit moment in strijd met bovengenoemde plannen.

Volgens cliënt bestaat er nog onvoldoende duidelijkheid c.q. zekerheid dat de industrieplannen in het onderhavige gebied gerealiseerd kan worden.

Het onderhavige gebied ligt ingeklemd tussen de Rijksweg 15 en de spoorlijn Arnhem-Nijmegen. Daarnaast is in het onderwerpelijke gebied reeds diverse activiteiten gerealiseerd. Realisering van industrieterrein is hier dus niet goed mogelijk, terwijl dat elders in de gemeente Bemmelen wel goed mogelijk is.

Daarnaast zullen deze industrieplannen kunnen stuiten op het door het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer ontwikkelde beleid inzake de geleiding van de mobiliteit door een locatie beleid voor bedrijven en voorzieningen.

Voorts moeten voor de industrieplannen het ter plaatse geldende vigerende bestemmingsplan en het vergerende streekplan gewijzigd worden, hetgeen nog vele jaren kan duren.

Uit het bovenstaande mogen blijken dat er thans nog onvoldoende zekerheid bestaat over de realiseerbaarheid van de industrieplannen ter plaatse, zodat dit geen reden kan zijn om

aan de plannen van cliënt geen medewerking te verlenen.

Gelet op het hier gestelde is appellant van mening dat het College van Burgemeester & Wethouders van de gemeente Bemmelen de belangen van appellant onvoldoende heeft meegewogen in haar besluitvorming. Om deze reden kan het besluit dan ook naar de mening van appellant niet gestand blijven.

Dat appellant hierbij overlegt:

kopie van de aanvraag van appellant met bijlage d.d. 9 december 1991;

kopie van het bestemmingsplan buitengebied 1978;

kopie van de beslissing van het College van Burgemeester en Wethouders van Bemmelen d.d. 4 mei 1992;

kopie van het bezwaarschrift van appellant d.d. 27 mei 1992;

kopie van de aanvulling van dit bezwaarschrift van appellant d.d. 1 juli 1992;

kopie van het verslag van de hoorzitting d.d. 27 augustus 1992;

kopie van de Arob-beslissing van het College van Burgemeester & Wethouders van Bemmelen d.d. 6 oktober 1992.

REDENEN WAAROM:

Appellant Uw Afdeling verzoekt om de beschikking van het College van Burgemeester & Wethouders van gemeente Bemmelen d.d. 6 oktober 1992 zoals hierboven genoemd, te vernietigen.

Diemen, 30 oktober 1992

Gemachtigde

PRovincie Gelderland

Advertentie

2-4-2025

NRD graag bij zien wijzen

Gaslicht.com

► Luisteren

VERKEER

Tractors welkom op vijf provinciale wegen:

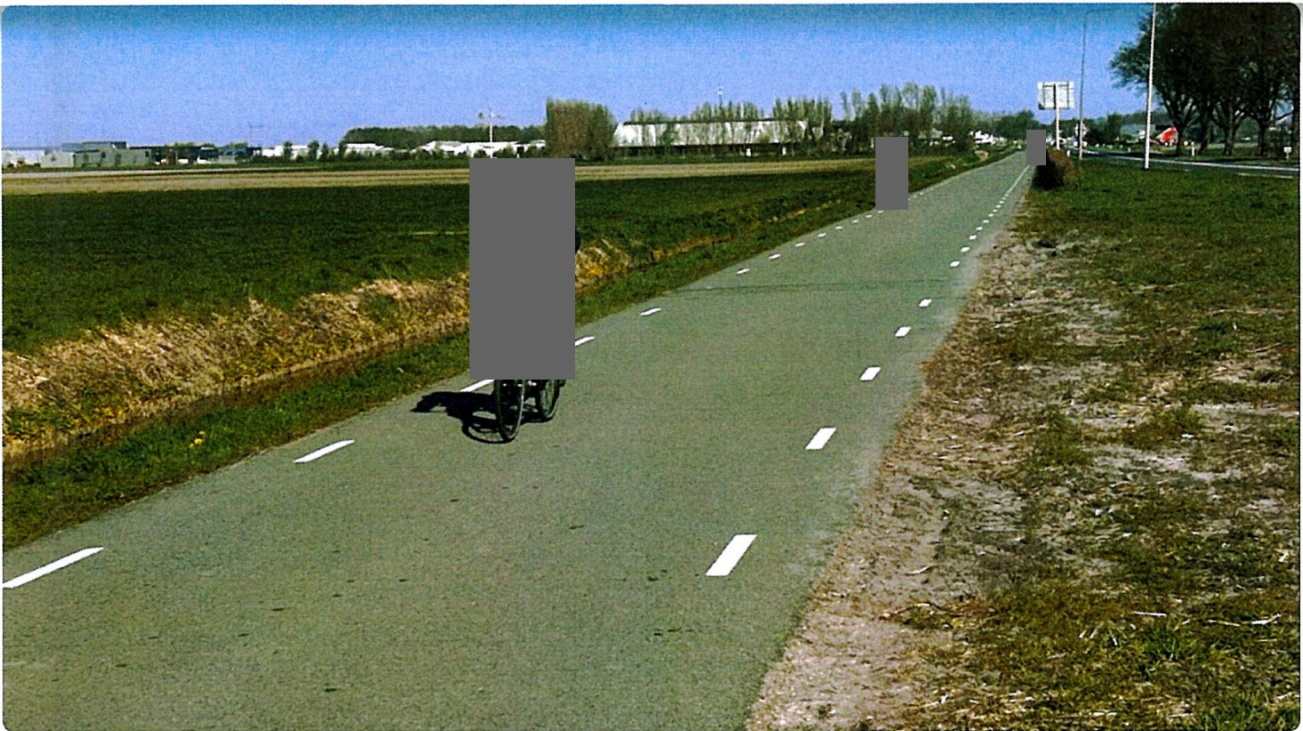
Omroep West gebruikt cookies en vergelijkbare technieken om de website goed te laten werken en het gebruik te analyseren. [Meer uitleg](#) >

Ik wil social media-koppelingen: Hiermee sta je het plaatsen van social media-cookies van onder andere YouTube, Facebook, X, Instagram en TikTok toe. Deze netwerken kunnen je volgen en je internetgedrag monitoren voor andere doeleinden.

Ik accepteer overige cookies: Wil je gepersonaliseerde content zien? Deze cookies regelen dat en kunnen je internetgedrag ook verzamelen voor andere doeleinden.

Voorheen mochten trekkers enkel over deze parallelweg

© Omroep West

De nieuwe maatregel betekent dat de bestuurders tegenwoordig met hun tractor vanaf de Oostkanaalweg tot en met Vrouwenakker op de N231 mogen rijden.

Boer [redacted] is daar blij mee. 'Sinds eind vorig jaar rijden we op de provinciale weg. Het bevalt goed.'

Gevaarlijk tussen de fietsers

Hij vindt dat landbouwvoertuigen goed mee kunnen komen met het verkeer. 'Alle machines rijden toch hard tegenwoordig. Ik heb niet het gevoel dat we het verkeer ophouden. Het zijn ook kleine stukjes, tot de volgende rotonde bijvoorbeeld', vertelt hij.

Omroep West gebruikt cookies en vergelijkbare technieken om de website goed te laten werken en het gebruik te analyseren.

- ✓ ☒ **Ik wil social media-koppelingen:** Hiermee sta je het plaatsen van social media-cookies van onder andere YouTube, Facebook, X, Instagram en TikTok toe. Deze netwerken kunnen je volgen en je internetgedrag monitoren voor andere doeleinden.
- ✓ ☒ **Ik accepteer overige cookies:** Wil je gepersonaliseerde content zien? Deze cookies regelen dat en kunnen je internetgedrag ook verzamelen voor andere doeleinden.

zegt ze.

Langere reistijd

De reistijd voor automobilisten kan volgens wethouder [REDACTED] iets langer worden. 'We zetten hiermee een grote stap om de verkeersveiligheid van fietsers te verbeteren. Voor die stap vraag ik wel het begrip van de automobilist.'

Voorzitter [REDACTED], de brancheorganisatie voor ondernemers in groen, grond en infra, is het eens met de wethouder: 'Verkeersveiligheid moet voorop staan, dus we zijn blij met dit besluit.'

Zeven trajecten op provinciale wegen

Vanwege nieuwe landelijke regels onderzocht de provincie Zuid-Holland of er op meer provinciale wegen ruimte is voor landbouwverkeer. Daarbij werd veel onderzoek gedaan en werd gesproken met partijen zoals de ANWB, de Fietzersbond, Veilig Verkeer Nederland, ov-bedrijven, gemeenten, de politie en brancheorganisaties LTO en Cumela.

Het resultaat is dat zeven trajecten worden opengesteld voor landbouwverkeer:

- N231 tussen de kruising met de Dorpsstraat in Aarlanderveen en de kruising met de Kennedylaan in Nieuwkoop
- N231 tussen de kruising met de Industrieweg in Nieuwkoop en de kruising met de Schilkerweg bij Nieuwveen
- N231 tussen de kruising met de Schilkerweg bij Nieuwveen en de kruising met de Achterweg / Oude Spoorbaan bij Vrouwenakker
- N441 tussen de kruising met de Van Bronckhorstlaan in Wassenaar en de aansluiting van de parallelweg nabij Hotel Wassenaar
- N445 tussen de kruising met de N446 in Leiderdorp en de kruising met de

Omroep West gebruikt cookies en vergelijkbare technieken om de website goed te laten werken en het gebruik te analyseren.

✓	✗	Ik wil social media-koppelingen: Hiermee sta je het plaatsen van social media-cookies van onder andere YouTube, Facebook, X, Instagram en TikTok toe. Deze netwerken kunnen je volgen en je internetgedrag monitoren voor andere doeleinden.
✓	✗	Ik accepteer overige cookies: Wil je gepersonaliseerde content zien? Deze cookies regelen dat en kunnen je internetgedrag ook verzamelen voor andere doeleinden.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Zienswijze Zaltbommel op NRD OER Gelderse Omgevingsvisie
Datum: donderdag 3 april 2025 14:09:34
Bijlagen: [image001.png](#)
[digital-signature.txt](#)
Prioriteit: Hoog

Hoi [REDACTED],

Bij nader inzien wordt onze zienswijze toch nog iets aangepast, hierbij de juiste (omdat van "grootschalig" sowieso geen sprake is):

Via deze weg dienen we graag een zienswijze in op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau OER Omgevingsvisie Gelderland. Van jouw collega [REDACTED] vernam ik dat dit via een rechtstreekse mail naar jou kan.

Zienswijze:

- In de [Notitie Reikwijdte en Detailniveau OER Omgevingsvisie Gelderland](#) staat in alinea 3.2.2.:
*"Langs de A15 **wordt ingezet op** grootschalige laadinfralocaties, waaronder bij Tiel, Nijmegen en Zaltbommel en schone en slimme logistiek".*
- Na overleg met [REDACTED] blijkt bovenstaande informatie afkomstig te zijn uit het ambtelijk werkdocument energievisie.
Echter staat daar op pagina 66: *"In de A15-corridor ontstaat veel vraag naar laadinfrastructuur voor elektriciteit en waterstof, voor scheepvaart en vrachtverkeer. Met name bij Tiel, Nijmegen en Zaltbommel (kaart 9) **liggen kansen voor** het realiseren van gecombineerde laadinfra-locaties voor vrachtvervoer en scheepvaart."*
- De bewoording 'wordt ingezet op' kan suggereren dat er besluitvorming in voorbereiding is m.b.t. grootschalige laadinfra. Dit is op dit moment niet het geval. Verder is er geen sprake van grootschalige locaties. Daarom graag het woord "**grootschalige**" verwijderen.

We zien daarom graag de bewoording aangepast naar de volgende schrijfwijze: ***"Langs de A15 **liggen kansen voor laadinfralocaties**, waaronder bij Tiel, Nijmegen en Zaltbommel en schone en slimme logistiek".***

Is bovenstaande informatie voldoende voor de zienswijze of heb je nog aanvullende gegevens nodig? Alvast bedankt voor het verwerken van de zienswijze.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Medewerker duurzaamheid
Gemeente Zaltbommel

T: (0418) [REDACTED] | M: 06-[REDACTED] | E: [REDACTED]@zaltbommel.nl
Werkzaam: ma, di, do

Afbeelding met tekst? ? Automatisch gegenereerde beschrijving

Het college van Gedeputeerde Staten van Gelderland
o.v.v. Vernieuwing Omgevingsvisie, zaaknummer: 2025-000905
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

Datum: 29 maart 2025
Betreft: Reactie op Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)
Omgevingseffectrapport (OER)

Geachte heer/mevrouw,

Namens de scoutingregio's in Gelderland, en daarmee alle 134 Gelderse scoutinggroepen en enkele tienduizenden jeugdleden en vrijwilligers, willen wij graag reageren op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor het Omgevingseffectrapport (OER).

Scouting vervult een belangrijke maatschappelijke rol door kinderen en jongeren de kans te geven om actief in de natuur te leren en te ontwikkelen. Wij waarderen de inspanningen van de provincie om natuurbehoud en ruimtelijke ontwikkeling zorgvuldig af te wegen. Vanuit de diepgewortelde scoutingtraditie waarbij de zorg voor de natuur in ons gedachtegoed verankerd is én dat een groot deel van ons scoutingavontuur zich in de Gelderse natuur afspeelt, willen we in dit proces ook aandacht vragen voor de belangen van onze scoutinggroepen. Wij willen bovendien voorkomen dat onze vrijwilligers worden geconfronteerd met administratief-juridische en financiële taken en hun tijd in gave jeugdactiviteiten kunnen blijven steken.

Belang van scouting in de natuur

Scoutinggroepen in Gelderland maken op verantwoorde wijze gebruik van natuurgebieden zoals de bossen, de rivieren, uiterwaarden en heidegebieden. Deze activiteiten dragen bij aan de natuurbeleving van, educatie over en maatschappelijke betrokkenheid bij het landschap. Recent internationaal onderzoek toont aan dat activiteiten in de natuur bijdragen aan de fysieke en mentale gezondheid van kinderen, maar dat dit ook een lange termijn investering is. Wij leren kinderen spelenderwijs op een verantwoorde wijze om te gaan met de natuur en de natuur te ervaren, dit kan niet vanachter een hek of alleen op de paden. Daarmee borgen we dat kinderen ook in de toekomst zorg voor de natuur hebben.

Wij merken echter dat de regelgeving en restricties voor natuurgebruik toenemen, wat de toegankelijkheid voor scoutingactiviteiten kan beperken. Daarom verzoeken wij de provincie om in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie en het OER rekening te houden met het volgende:

1. Behoud van toegang tot natuurgebieden

Wij vragen de provincie om in de Omgevingsvisie expliciet ruimte te laten voor recreatief en educatief gebruik door scoutinggroepen. Behoud en herstel van de natuur zijn belangrijk, maar dit moet hand in hand gaan met verantwoord medegebruik door jeugdorganisaties. Wij pleiten voor een beleidskader waarin scoutingactiviteiten als een waardevolle vorm van natuureducatie worden erkend en ondersteund.

2. Afstemming binnen de Groene Ontwikkelzone

Wij verzoeken de provincie om helderheid te geven over de mogelijkheden voor activiteiten in de Groene Ontwikkelingszone. In gebieden waar extra natuurbescherming geldt, zouden richtlijnen

Scouting Nederland • Nulderpad 1 • 3896 LV Zeewolde

postadres Postbus 7 • 3890 AA Zeewolde

dinsdag 10 september 2025 14:00:24 **email** info@scouting.nl **web** scouting.nl

KvK 31024153 **btw** NL002585248B01 **bank** NL49 INGB 0666 936 218

The image features a vertical banner with a green background. At the top, there is a white circular logo containing a stylized bird in red, yellow, and blue, with the word "Scouting" in red below it. The background is decorated with various white line-art icons: a heart, a hand holding a torch, a compass, a triangle, a flower, and a shield. The text "Definitief" is at the top, and "II-99" is at the bottom.

4. Behoud van laagdrempeligheid en ondersteuning bij vergunningen

5. Samenwerking met terreinbeheerders en groene handhaving

Oproep tot dialoog

Wij hopen dat onze aandachtspunten worden meegenomen in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie en het OER. Wij kijken uit naar uw reactie en staan open voor overleg. Daarbij kunnen wij nu, of later in dit proces aan de hand van concrete voorbeelden en voorstellen meedenken.

Met vriendelijke groet,
De besturen van de (deels) Gelderse scoutingregio's:

Scouting Regio Klein Gelderland
Scouting Regio Rivierenland
Scouting Regio Neder Veluwe
Scouting Regio Noord-Veluwe/Flevoland
Scouting Regio Rondom de IJssel
Scouting Regio Achterhoek
Scouting Regio Zuid Oost Nederland

Correspondentie via:

[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]

Conceptreactie op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau Omgevingsvisie Provincie Gelderland

Betreft: Leefbaarheid en Sociale Cohesie in de Omgevingsvisie

Geacht provinciebestuur, Geachte heer/mevrouw,

Wij danken u voor de mogelijkheid om als Leefbaarheidsalliantie Gelderland te reageren op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) van de Omgevingsvisie van de Provincie Gelderland. De Leefbaarheidsalliantie Gelderland (LA) is een samenwerkingsverband van de Vereniging Dorpshuizen en Kleine Kernen Gelderland (DKK), Zorgbelang Inclusief en Spectrum.

In deze reactie willen wij specifiek ingaan op de thema's leefbaarheid en sociale cohesie zowel in het landelijk als stedelijk gebied. De genoemde thema's zijn essentieel voor de kwaliteit van de leefomgeving en het welzijn van de inwoners.

Toelichting:

Als Leefbaarheidsalliantie vinden wij het belangrijk om mee te praten over de vitaliteit en leefbaarheid in steden en kleine kernen. Wij stellen vast dat wij in u als provincie een gelijkgestemde partner vinden gelet op de prioriteiten die gesteld worden, waarbij de leefbaarheid als eerste genoemd wordt. Dat verheugt ons. Graag willen wij ook in de toekomst bij de verdere uitwerking van de omgevingsvisie betrokken blijven.

Het is nu zaak concreet te worden, de zorgen aan te pakken en de ambities te verwezenlijken. Ook daarin zitten LA en provincie op een lijn. De extra aandacht die wij nog willen aanstippen is gericht op: woningbouw, voorzieningen in stad en dorp, de rol van een dorps- en buurthuis als ontmoetingsplek, de bereikbaarheid, zowel letterlijk als digitaal, de groene ruimte en specifiek voor de kleine kernen (kleinschalige) bedrijvigheid aan huis.

De vraag hoe Gelderland er in 2050 uitziet houdt ook ons bezig. Wij hopen dat onze provincie ook dan nog een goede mix toont van steden, dorpen en kleine kernen en een prachtig platteland. Voor de kleine kernen zien we echter ook een minder rooskleurige dreiging, omdat bij minder woningbouw en afnemende voorzieningen er een leegloop van jonge mensen kan ontstaan richting de steden, terwijl ouderen niet meer de zorg krijgen die nodig is en daardoor hun geboorteplek noodgedwongen moeten verlaten. Daarbij komen niet alleen voorzieningen als winkels en verenigingen in het gedrang, maar het ontregelt ook een belangrijke verhouding van jong en oud, van verschillende leeftijdsgroepen en leefsituaties.

Een vitaal dorp moet een gezonde demografische samenstelling hebben en dat betekent dat zowel jong als oud er moet kunnen blijven wonen. Met voldoende en gepaste woningbouw biedt u de kleine kernen perspectief. Gelukkig heeft dat uw aandacht. Ook voor de ontwikkeling van steden geldt dat een gedifferentieerde woningbouw leidt tot buurten en wijken met een gemengde demografische en inclusieve samenhang.

U definieert leefbaarheid als volgt: "Het gaat bijvoorbeeld om veiligheid, de beschikbaarheid en bereikbaarheid van voorzieningen, en de verbinding tussen gemeenschappen." Daar gaan we graag nader op in. U zult merken dat wij vier van uw vijf rollen in deze onderschrijven: reguleren,

regisseren, stimuleren en faciliteren. Van de vijfde, het loslaten, willen u vragen daar niet te snel van overtuigd te zijn. Want met een beetje doordenken naar de toekomst en veel meedenken met de inwoners in wijken, buurten en dorpen zult u zien dat er vaak wel een provinciaal belang is en de provincie wel van meerwaarde kan zijn bij een lokaal vraagstuk.

En daarmee zijn we allereerst bij de woningbouw.

Wij realiseren ons dat de provincie niet in alle gevallen de bepalende partij is voor woningbouw in steden en kleine kernen. Waar dat wel het geval is, willen we sterk aandringen om die rol dan ook te pakken. En wat ons betreft mag u daarbij creatief zijn zodat in steden maar ook in de kleine kernen naar behoefte qua aantal en qua soorten woningen gebouwd kan blijven worden.

Wij weten dat de woningbouw een landelijk probleem is, maar dat mag niet betekenen dat we met z'n allen meehuilen met de wolven in het bos. Wij vragen daarom aan de provincie om goed te onderzoeken waar ruimte is (figuurlijk en letterlijk) om zowel in steden als in kleine kernen te blijven bouwen. Leegloop van dorpen en verliezen van binding met het dorp kan daarmee worden voorkomen. Een voorbeeld is om welwillend te staan tegenover en mee te denken met initiatieven, ook als die van particulieren in dorp of stad zelf komen en misschien een beetje schuren. U vindt daar de inwoners en zeker ook de Leefbaarheidsalliantie aan uw zijde. En in een tijd waarin het luisteren naar en communiceren met de inwoners belangrijk gevonden wordt, kunt u hier scoren.

Wij hoeven niet te benadrukken dat voldoende woningbouw noodzakelijk is om in dorpen en wijken bijvoorbeeld het verenigingsleven en de school of een winkel overeind te houden. Ook het aantal vrijwilligers staat onder druk als mensen niet meer in het dorp kunnen wonen. We moeten met z'n allen zo'n neerwaartse spiraal zien te voorkomen. Gelukkig noemt u een passend huis 'een eerste levensbehoefte'. Met de nodige creativiteit kunt u hierin voorzien.

Bij nieuwbouw in steden zijn zowel binnen- als buitenvoorzieningen, (zoals groen) en een goede infrastructuur de basis voor het ontwikkelen van een binding met de buurt. Bij inbreiding is de leefomgeving voor ons eveneens een belangrijk aandachtspunt. Steeds meer wordt ook het belang van een gezonde leefomgeving voor de gezondheid van inwoners onderkend en vertaald naar 'health in all policies'.

Voorzieningen

Ten aanzien van de voorzieningen hebt u minder mogelijkheden, dat weten we. Schoolbesturen gaan over (het sluiten van) de basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs, de ondernemer gaat over (het sluiten van) de winkel en het kerkbestuur gaat over (het sluiten van) de kerk. Wij denken echter dat een signaal van de provincie in alle gevallen sterk meetelt, zeker als daar een soepele regelgeving en een financiële stimulans aan gekoppeld kan worden. Wij geven u dit sterk in overweging. Mocht sluiting van het een en ander niet te voorkomen zijn, dan is een zinvolle herbestemming van (maatschappelijk) vastgoed voor woningbouw in welke vorm dan ook een alternatief.

Wij vragen u als provincie niet bang te zijn voor creatieve oplossingen open te staan voor advies. Wij bieden onze inbreng aan, die we ophalen middels buurt- en dorpsvisies en ons netwerk. Een mooi voorbeeld van hoe iets overeind gehouden kan worden is een dorpswinkel die gerund wordt door vrijwilligers. Onze provincie kent enkele mooie voorbeelden daarvan o.a. in Herwen en Bredeweg.

Verder willen we aandacht vragen voor het behoud en de uitbreiding van groene gebieden zoals stadsparken, groene ontmoetingsplekken en recreatiemogelijkheden in de directe omgeving van buurten, dorpen en wijken. Toegang tot groen draagt bij aan de fysieke en mentale gezondheid van inwoners. Er zijn goede voorbeelden van inwoners die zich inzetten voor hun groene leefomgeving.

Leefbaarheid

Wij stellen tevreden vast dat u in uw kadernota stelt, en wij citeren: “Leefbaarheid: wij denken dan vooral aan de beschikbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen voor alle inwoners, hoe jong of oud dan ook, nu en in de toekomst.”

Speciale aandacht in een buurt/dorp verdient het buurt- en dorpshuis. We noemen het zo, maar in de praktijk kan dat elke plek zijn waar de inwoners elkaar kunnen ontmoeten: een wijkcentrum, een multifunctionele accommodatie, dorpshuis, kulturhus, een verenigingsgebouw, een leegstaand schoollokaal... Juist als de winkel sluit, een school er niet meer is of eenzaamheid dreigt, dan blijft of ontstaat de behoefte van mensen om elkaar te ontmoeten. Het buurt- of dorpshuis is dan DE plek waar dat kan, waar samen feest gevierd wordt met o.a. carnaval, toneel, een muziekkuitvoering en al wat mogelijk is op het zo belangrijke cultureel gebied.

In grotere steden heeft een theater, schouwburg en bioscoop een belangrijke ontmoetingsfunctie, vaak ook voor de regio. In kleine steden en dorpen is men aangewezen op de genoemde voorzieningen waar de kleinschalige, culturele, uitingen van de lokale toneelvereniging, harmonie e.d. zeer worden gewaardeerd en beleefd. Ook dient een buurt- en dorpshuis als plek voor de sociale contacten, waar vergaderd wordt en nieuwe ideeën voor een buurt/wijk/dorp ontstaan, waar kennis en hulp worden uitgewisseld en mensen aandacht aan elkaar besteden. Denk aan bijvoorbeeld Samen Eten, repaircafés, pubquiz, jeugdhonk, creatieve en sportieve activiteiten of andere bijeenkomsten. Buurt- en dorpshuizen hebben ook een belangrijke functie voor zorg en in de buurt.

De zorg zit danig in de knel omdat de kosten te hoog oplopen, maar belangrijker nog, omdat de handen er niet in voldoende mate zijn. Inzetten op ai en robotisering biedt hiervoor onvoldoende soelaas. We moeten inzetten op zorgzame gemeenschappen. Dorpen en wijken waar mensen elkaar kennen en naar elkaar omkijken. Voor de ontwikkeling naar zorgzame gemeenschappen zijn goed functionerende buurt- en dorpshuizen essentieel. Wij vragen de provincie om speciale aandacht aan dit soort ontmoetingsplekken te geven en waar nodig te faciliteren zodat die overeind kunnen blijven en gezond geëxploiteerd kunnen worden. Tegemoetkomingen bijvoorbeeld in de energiekosten, BUMA/Stemra-rechten, verzekeringen of verbouwingen helpen hierbij enorm. Een klein maar mooi voorbeeld van meedenken is het beschikbaar stellen van de krant in de buurt- en dorpshuizen, een prima provinciaal initiatief.

Bereikbaarheid

Ten aanzien van de bereikbaarheid stellen we vast dat bij de uitgangspunten 27 t/m 32 de kleine kernen niet genoemd worden. Terwijl dat zo’n belangrijk uitgangspunt moet zijn. Niet alleen de ouderen zonder auto zijn aangewezen op het openbaar vervoer, maar ook de schoolgaande jeugd die veilig van en naar het middelbaar onderwijs verderop in de stad moet. Wij stellen vast dat het openbaar vervoer niet verbeterd is toen de provincie is gaan werken met echte en virtuele HUBs. Terwijl de gemeenten geluiden lieten horen dat dit geen goed idee was, hebt u dat toch doorgezet.

Ook stellen we vast dat bussen steeds vaker om het dorp heenrijden en niet meer door het dorp. Voor een minuutje tijdwinst staat een groter verlies van bereikbaarheid. Wat ons betreft mag u dat bij de eerstvolgende concessieverlening terugdraaien en, al luisterend naar de gemeenten, een beter plan bedenken. De kleine kernen willen en moeten bereikbaar zijn, omdat het anders negatief kan werken op mensen die er wel willen wonen maar zich om die reden er niet willen vestigen. Waar alternatieve vervoerders zijn willen wij u vragen te kijken hoe deze gefaciliteerd kunnen worden om hun aanbod uit te breiden. Het mag immers niet zo zijn dat de kleine kernen na 22.00 uur op slot gaan of dat men een uur van te voren op een afspraak in de stad is, en na afloop eenzelfde tijd moet wachten op vervoer terug. In Gelderland moet je vlot en veilig op je bestemming kunnen komen. In de steden willen we vragen om ook buiten de drukke tijden het openbaar vervoer te laten blijven rijden. De wens om het autogebruik terug te dringen vraagt ook in de steden om goed openbaar vervoer en wij vinden dat iedereen tussen 06.00 en 00.00 uur vlot en veilig op de bestemming moet kunnen komen.

Gelukkig kunnen wij u citeren als u schrijft: “Voor de leefbaarheid is het ook van belang dat voorzieningen in het landelijk gebied goed bereikbaar zijn en blijven, met de auto, de fiets en het openbaar vervoer. Verbindingen tussen het landelijk gebied en steden moeten hiervoor worden verbeterd.” Wij zien belangstellend uit naar uw acties in deze.

Voor de digitale bereikbaarheid kunnen we duidelijk zijn: anno 2025 mag er in de provincie Gelderland geen plek meer zijn die geen wifi heeft en dus digitaal niet kan meekomen. Hierin verschillen we niet van mening en wij waarderen alle inzet van de provincie om aan deze bereikbaarheid te (blijven) werken.

Bedrijvigheid aan huis

Specifiek voor levendige dorpen is het belangrijk dat ondernemende inwoners er kunnen blijven wonen om hun bedrijf(je) te runnen. Met name bij de vergunningverlening kan de provincie hier een rol spelen. Kleinschalige uitbreiding, soepele omgang met parkeernormen en anderszins meedenken kan helpen dat deze creatieve dorpsbewoners blijven en op die manier bijdragen aan een levendig, want divers dorpsleven. Ook voor de financiële ondersteuning van het verenigingsleven e.d. zijn deze mensen belangrijk.

Ook nu citeren we weer uit uw kadernota bij het onderwerp Leefbaarheid: “Aangevuld met duurzame lokale en regionale werkgelegenheid bij onze bedrijven.” Die aanvulling geeft hoop.

U schrijft dat u staat voor levendige steden en kernen. U formuleert daar mooie plannen voor en daar zijn wij als Leefbaarheidsalliantie blij mee. Met deze zienswijze hopen we een bijdrage te leveren aan een goede omgevingsvisie die aan deze levendige steden en kernen bijdraagt. Zoals al eerder gemeld: de Leefbaarheidsalliantie blijft graag in beeld om met u te sparren, om aan oplossingen bij te dragen en creatief mee te denken. U mag altijd een beroep op ons blijven doen, zodat we samen kunnen zorgen dat in 2050 er in Gelderland “sterke, leefbare en bereikbare steden en dorpen zijn, met voldoende passende en betaalbare woningen voor alle inwoners, in klimaatbestendige wijken met voldoende groen en biodiversiteit.” Wij wensen u en ons daarbij veel succes.

Wij waarderen de ambitie van de Provincie Gelderland om een duurzame en toekomstbestendige Omgevingsvisie op te stellen. Wij verzoeken u nadrukkelijk om in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie concrete maatregelen en kaders op te nemen die leefbaarheid en sociale cohesie versterken. Dit draagt bij aan een provincie waarin iedereen prettig kan wonen, werken en leven.

Wij danken u voor de gelegenheid om onze visie te delen en kijken uit naar verdere ontwikkelingen.

Met vriendelijke groet,

Stuurgroep Leefbaarheidsalliantie

■■■■■■■■■■ – Zorgbelang Inclusief

■■■■■■■■■■ – Vereniging Dorpshuizen en Kleine Kernen

■■■■■■■■■■ - Spectrum

ontvangen op

16 APR. 2025

Provincie Gelderland

PSP'92

Mierlostraat 43

6844 DW ARNHEM

info@psp92.nl

KvK 40537675

Onderwerp:

NADERE ZIENSWIJZEN

NOTITIE REIKWIJDTE

EN DETAILNIVEAU

OMGEVINGSVISIE

Uw kenmerk:

2023-011165

Nijmegen,

16 APR 2025

Provincie Gelderland
College van Gedeputeerde Staten
Markt 11
ARNHEM

Geacht College,

Met deze brief vullen wij onze zienswijzen aan op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) rondom de Gelderse Omgevingsvisie. Op 8 maart 2025 dienden wij een tweetal notities in rond deze Gelderse Omgevingsvisie: een met betrekking tot technische vragen over de ter inzage liggende NRD en een met betrekking tot de Kadernota. Deze waren tevens bedoeld als pro forma zienswijzen en zijn ook zo door de provincie Gelderland in behandeling genomen.

Op 10 maart 2025 heeft een informatief webinar plaatsgevonden over de NRD en de Kadernota. Een sfeerverslag door ons opgesteld is ter informatie als bijlage 1 bijgevoegd.

Op 1 april 2025 heeft de ambtelijke dienst een gesprek gevoerd met ondergetekende. In dit prettige en informatieve gesprek zijn onze vragen beantwoord en zijn toezeggingen gedaan om nadere informatie te verstrekken. Deze nadere informatie willen wij betrekken bij het vervolgproces en niet bij deze zienswijzeprocedure. Met de ontvangen toezegging is het WOO-verzoek omgezet in een Verzoek om informatie. Een weerslag van het gesprek is bijgevoegd als bijlage 2 en 3.

[1] Wij verzoeken u om feitelijke onjuistheden uit bijlagen 1, 2 en 3 te benoemen, en voor het overige deze stukken in het dossier te voegen en ter kennisname mee te nemen in het vervolg.

De Omgevingsvisie is het brede beleidskader van de provinciale overheid. Daarmee is dit het kader waarin aandacht moet worden geschonken aan het thema 'Brede Welvaart'. Brede Welvaart komt namelijk overal in terug. Wij bevelen aan om de Uitvoeringsagenda Brede Welvaart 2024-2027 van de provincie Noord-Brabant, zoals in het Themacluster Samenleving op 4 oktober 2024 is besproken, te lezen als inspiratiebron. De bijbehorende Statenmededeling is bijgevoegd als bijlage 4. Van gedeputeerde Saskia Boelema (Brede Welvaart, D66) begrijpen wij dat er nog niet in IPO-verband gesproken wordt over dit onderwerp. Wij bepleiten concrete aandacht voor dit onderwerp.

[2] Bent u bereid om concreet aandacht te geven aan het onderwerp 'Brede Welvaart' in het OER en in de Omgevingsvisie?

[3] Er worden een aantal sturende principes uitgekozen en uitgewerkt. Hoe kijken GS aan tegen een principe 'Brede Welvaart volledig sturend'? Dit zou samen het Brabantse PON/Telos kunnen worden uitgewerkt.

In het webinar is toegelicht dat een MMA niet meer wettelijk verplicht is. De PSP'92 is van mening dat juist in een effectrapport dat ooit is ingesteld om milieu-effecten te rapporteren dit wel zinvol is.

[4] De PSP'92 bepleit het opnemen van een MMA (meest milieuvriendelijk alternatief) in het OER.

Uw College zal met de Minister van VRO het Ruimtelijk Arrangement ondertekenen. Deze ondertekening is nu gepland voor juni 2025. Het is nu niet helder of Provinciale Staten geconsulteerd worden of in de gelegenheid worden gesteld om wensen en bedenkingen in te dienen.

[5] De PSP'92 bepleit dat het zinvol is als Provinciale Staten (en daarmee de Gelderse samenleving) in staat worden gesteld om te reageren op het Ruimtelijk Arrangement. Deelt u deze stellingname? Zo nee, waarom niet?

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft in 2023 de Ruimtelijke Verkenning opgesteld met vier scenario's voor de inrichting van Nederland in 2050 opgesteld. Hier worden 4 scenario's voor de ruimtelijke toekomst geschetst. De PSP'92 stelt dat dit mooie verkenningen zijn gemaakt door het PBL.

[6] Is uw College bereid om in het OER en in de Omgevingsvisie aandacht te geven aan deze ruimtelijke scenario's?

Nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld door Provinciale Staten zal u als College van Gedeputeerde Staten de Omgevingsprogramma's gaan vaststellen. Wij stellen dat deze ter inzage moeten worden gelegd voor zienswijzen. Ook de Staten zouden wensen en bedenkingen moeten kunnen uiten.

[7] Deelt u deze stellingname? Zo nee, waarom niet?

[8] Wij verzoeken om Provinciale Staten actief te informeren over de inhoud van deze brief met bijlagen. Dit zou via het Ruimtelijk Uurtje kunnen.

[9] Wij verzoeken om geïnformeerd te worden over de door de provincie ontvangen zienswijzen op het NRD en Kadernota. Dit informeren kan door het ontsluiten van de inbrengen op het SIS.

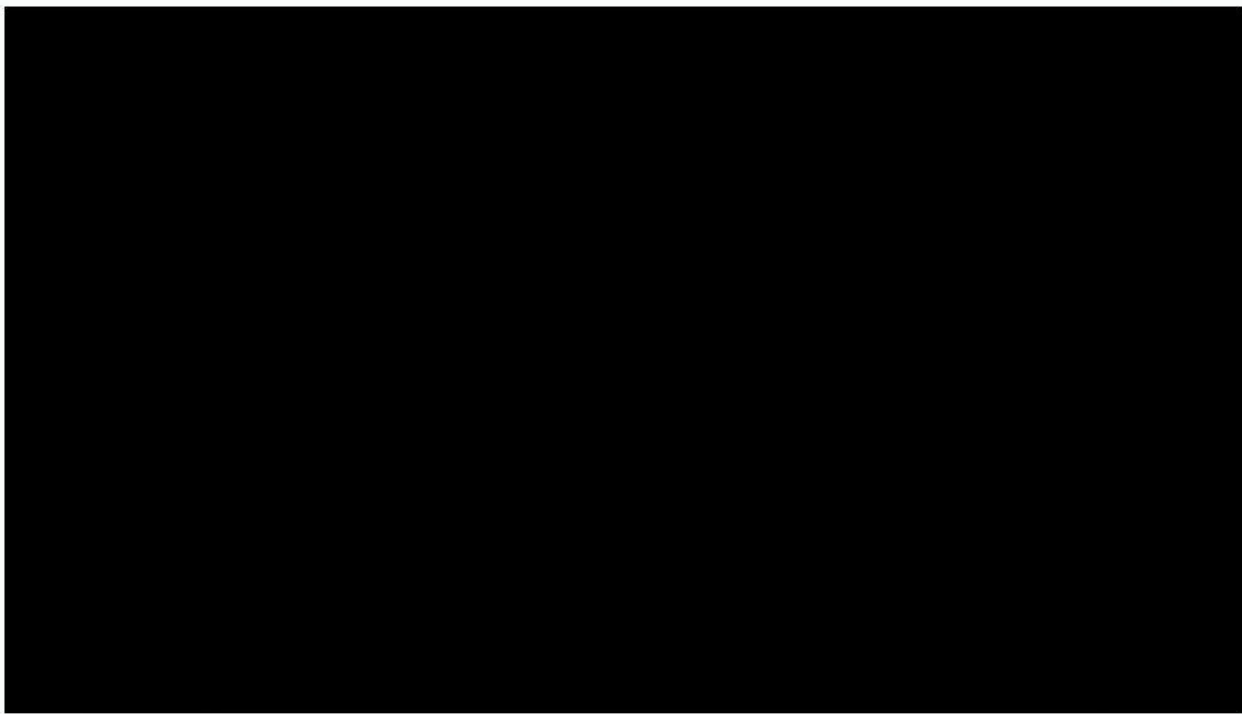
Wij reageren nog op de Kadernota en nemen dan ook de besluitvorming van 16 april 2025 mee. We verzoeken om die reactie ook mee te wegen bij het OER en de Omgevingsvisie.

Met vriendelijke groeten,
Pacifistisch-Socialistische Partij '92,

voorzitter

10 MRT 2025

Verslag informatiebijeenkomst NRD Omgevingsvisie

PSP'92 Gelderland

Wat is de Omgevingsvisie?

De Omgevingsvisie is een algemeen provinciaal kader voor het fysiek domein. Aanleiding is dat de huidige visie uit 2018 heel erg op hoofdlijnen is en niet stuurt. Waar wil de provincie naar toe? En waar wil de provincie naar toe in alle regio's? Dat moet helderder en minder wollig opgeschreven worden. Ook wordt er nu een visie geschreven die in stukjes aan te passen is.

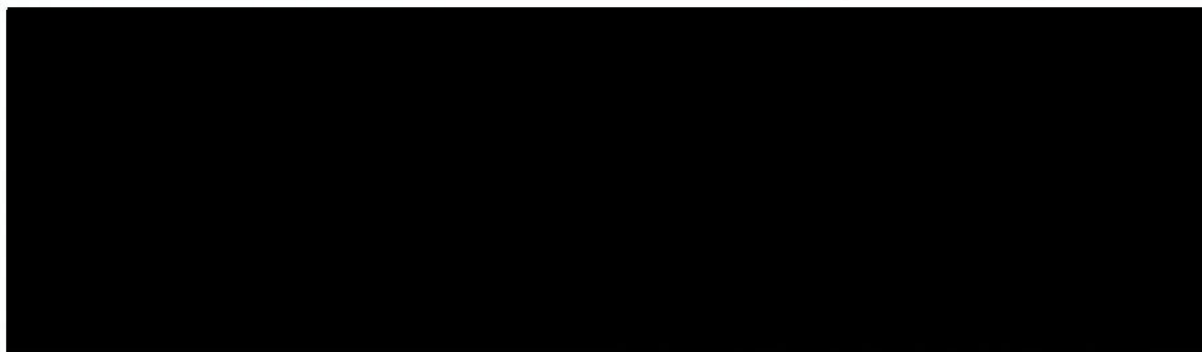
Hoe wordt de Omgevingsvisie opgesteld?

Na de eerste participatiefase is er nu een Kadernota en het NRD OER. Belangrijk is dat niet alleen het fysieke er in terugkomt, maar ook zaken als leefbaarheid. Ook het ruimtelijk voorstel is een basisdocument naast de Startnota voor de Kadernota. De provinciale Omgevingsvisie is uiteindelijk waar de provincie zelf voor wil gaan staan.

Wat is een OER (Omgevingseffectrapportage)?

De Omgevingswet kent een aantal instrumenten, waaronder de Omgevingsvisie. Die visie is de hoofdlijn van het fysieke beleid. Een OER is verplicht bij deze soort beleidsstukken. Het gaat om grote ingrepen in de ruimte. Met een OER worden plannen scherper en helderder. Beleid wordt zo beter onderbouwd. De Omgevingsvisie is immers een grote paraplu, een waaier aan onderwerpen.

Eerste stap is de NRD, een onderzoeksagenda. Er wordt verwezen naar de inhoud van de Kadernota, maar er wordt vooral verwezen naar de reikwijdte en de detaillering van het onderzoek. Er zijn een aantal scenario's die worden onderzocht: energie volledig sturend, water en bodem sturend, en gezonde leefomgeving sturend. Deze drie scenario's worden in ieder geval onderzocht.

Daarnaast komt er een nul-scenario, om de drie scenario's tegen af te zetten. Hier wordt bekeken wat er gebeurt als het huidige beleid ongewijzigd door wordt gezet.

Het MMA is niet meer verplicht om te onderzoeken. Dit staat niet meer in de Wet milieubeheer. We kijken al in de hele beoordeling naar het beste milieueffect.

Koppeling Kadernota en OER

De processen lopen gelijktijdig. De reacties die kwamen in het participatietraject en die nu komen worden meegenomen in het OER, als het relevant is voor de omgevingseffecten. In de Omgevingsvisie worden alle inbrengen ook meegewogen. Het OER gaat echt over onderzoek.

De monitoring wordt ook ingericht met het beleidskader uit de NRD en het OER. De Foto van de Leefomgeving is de nulsituatie voor de monitoring. De indicatoren uit het beleidskader worden nu al

gemonitord. De Foto van de Leefomgeving wordt als deze klaar is ook gedeeld en gebruiken bij de gesprekken in de participatieprocessen.

Er wordt geen scenario onderzocht waarbij de drie scenario's gemiddeld worden. Dat zal wellicht het resultaat worden van de Omgevingsvisie. De drie scenario's worden juist als uiterste opties gebruikt. De hoeken van het speelveld worden verkend en niet het middenveld.

De provincie staat open voor reacties over de Kadernota. De Staten stellen de nota vast en dan is het wel het vertrekpunt voor het vervolg. De Kadernota is geen mini-visie, maar echt een instrument voor de Staten om te kunnen sturen. De provinciale waarden worden zo benoemd door de Staten. De Staten stellen de kaders en daarom stellen zij de Kadernota vast.

Koppeling Omgevingsvisie Gelderland en Rijksbeleid

Het Rijk werkt aan de Nota Ruimte en komt in de zomer met een vervolg. De Kadernota is dan vastgesteld en kan dienen als inbreng voor de Nota Ruimte vanuit de provincie. Ook het Ruimtelijk Voorstel dient als input voor het Ruimtelijk Arrangement dat rond de zomer wordt ondertekend.

Vervolgtraject

Zienswijzen kunnen worden ingediend op de NRD en worden meegenomen in het OER. De Foto van de Leefomgeving is daar ook een bouwsteen voor. Rond de zomer is dan het OER klaar. Na de zomer worden er sessies over het concept-OER georganiseerd. Richting het eind van het jaar is dan het OER en de Omgevingsvisie klaar in ontwerp.

Na de vaststelling van de Kadernota door Provinciale Staten zal er een voorconcept van de Omgevingsvisie worden gemaakt. Die ligt voor tijdens de tweede participatieronde en is beschikbaar. Ook het concept-OER is er dan.

Op dit moment loopt ook de MER-procedure over de RES Gelderland. De informatie uit die procedure wordt ook hier meegenomen als inbreng. De RES is geen langlopend document, maar een programmerend stuk. Ze moeten met elkaar matchen.

Overige vragen die niet in de bijeenkomst zijn beantwoord worden meegenomen in het verslag.

Feitelijke antwoorden op de Vragennotitie 'Gelderse Ruimte Geviseerd' (NRD)

Gaan voor Gaaf?

Er wordt een mengvorm gemaakt van de eerste en van de tweede Omgevingsvisie. In de huidige Omgevingsvisie mist de prioritering. De ambities moeten helderder omschreven worden in de nieuwe Omgevingsvisie. De huidige Omgevingsvisie is ook niet te verwerken in het DSO.

Gingen we voor Gaaf?

De Omgevingsvisie Gaaf Gelderland is geëvalueerd in de Startnotitie en in de Verkenning voorafgaand aan de Startnotitie.

Meedoen

De participatieverslagen worden zowel bij de Koersnota, bij de Omgevingsvisie en bij de OER betrokken.

Probleemstelling

De Regioarrangementen geven de unieke problemen, kansen en uitdagingen weer waar de provincie mee aan de slag gaat.

Ambities voor een Gaaf Gelderland!

De reactie op de Koersnota wordt door de provincie betrokken bij het opstellen van het OER en van de Omgevingsvisie.

Relaties

In het OER of in de Omgevingsvisie wordt een niet uitputtende lijst van geraadpleegde beleidsstukken geplaatst. Ook de plannen en ontwikkelingen in de buurprovincies worden meegenomen.

Scenario's voor een gave film

Een nul-scenario wordt opgenomen in het OER. Een MMA niet.

Foto

De foto wordt gedeeld met Provinciale Staten en met de betrokkenen bij het participatieproces.

Provinciale programma's ter inzage

Na het vaststellen van de Omgevingsvisie worden er nieuwe programma's opgesteld en aan Provinciale Staten voorgelegd. Hier wordt een zienswijzeprocedure bij uitgevoerd (art. 3.4 Awb).

Uitstel zienswijze indienen

De vragennotitie wordt als pro forma zienswijze beschouwd. De termijn is verlengd tot en met 16 april 2025.

Arnhem, 01 APR 2025

Feitelijke antwoorden op de Vragennotitie 'Gelderse Ruimte Gekaderd' (Kadernota)

Toekomst van Gelderland

De provincie deelt de stelling dat de sociaal-culturele leefomgeving ook een plek in de Omgevingsvisie moet krijgen. Leefbaarheid, sport en cultuur worden ook in de Omgevingsvisie opgenomen.

Commissaris, Koning, Keijser...

De provincie heeft geen 100% dekkend beeld van de gemeentelijke omgevingsvisies. De provinciale omgevingsvisie en de gemeentelijke omgevingsvisies hoeven niet congruent te zijn, want belangen kunnen schuren. Als de provincie eigen belangen wil beschermen moet zij de verordening inzetten als instrument.

Vervallen beleid

In de Omgevingsvisie wordt een overzicht van de stukken die vervallen na het vaststellen van de Omgevingsvisie opgenomen.

Andere overheden betrekken

De gemeenten en andere overheden (regio's, waterschappen, Ministeries en de Duitse overheden) zijn actief geïnformeerd over de NRD en de Kadernota.

Politieke visie

De provincie heeft de politieke programma's uit 2023 niet meegenomen. Het Coalitieakkoord wordt wel betrokken bij de Omgevingsvisie.

Toekomstbeeld

De 2120-studies van de WUR worden meegenomen. Er komt geen 2120-studie voor Gelderland.

Brede welvaart

Het onderwerp 'brede welvaart' wordt meegenomen bij de Omgevingsvisie. Er komt een onderdeel in de Omgevingsvisie.

Regionaal beleid

De provincie neemt de Regioarrangementen mee bij het opstellen van de Omgevingsvisie. Ook andere visiedocumenten worden meegenomen.

De Regio als verlengd lokaal bestuur

De provincie erkent de WGR-regio's. De provincie ondersteunt deze regio's.

1,8x Gelderland nodig

In het Ruimtelijk Perspectief wordt de stelling 'Alle ruimte vraag in Gelderland vraagt 1,8x de ruimte' uitgewerkt.

De stromende energie

De informatie die opgehaald is bij de MER-processen over de RES Gelderland wordt betrokken.

Tele-visie

De monitor die wordt opgesteld via een dashboard wordt gevoed met het OER en de Omgevingsvisie. In het Ruimtelijk uurtje van de Staten worden PS meegenomen in het samenstellen van deze monitoring.

Van kadernota en omgevingsvisie

De provincie wil de inwoner ruimte geven om in verkennende clustervergaderingen haar visie ook tussentijds mee te geven.

Ruimtelijk arrangement

GS ondertekenen met de Minister van VRO in juni 2025 het Ruimtelijk arrangement. We stellen dat het zinvol is om Provinciale Staten te consulteren over dit Ruimtelijk arrangement. Dit zou niet nodig zijn omdat in de Kadernota sturende principes worden benoemd en afgetast. Die principes nemen GS mee in het Ruimtelijk arrangement.

Gelderland hoort bij Nederland

De zienswijze van de provincie Gelderland op de Nota Ruimte wordt openbaar gemaakt. Er is verder geen inbreng van de provincie, afgezien van het Ruimtelijk Voorstel wat al door de provincie aan het Ministerie van BZK is gestuurd.

Vlechtwerk

De Regioprogramma's zijn de uitwerkingen van de Regioarrangementen. Dit zijn de verticale gebiedsprogramma's. Daarnaast komen er provinciebrede thematische programma's.

Ontwerpbesluit

De Staten zijn in the lead. Met het Ontwerpbesluit wordt dat op deze manier tot uiting gebracht.

Eerdere zienswijzen

Afgesproken is dat eerder ingediende stukken als bijlage bij de zienswijze worden gevoegd en dat deze daarmee meegenomen worden bij de beantwoording. (Zie bijlagen.)

Vaststellingsproces Omgevingsprogramma's

In de Omgevingswet worden de verplichte programma's benoemd net als de vaststellingswijze. De vrijwillige programma's worden via artikel 3.4 Awb ter inzage gelegd en daarna vastgesteld door PS.

WOO-verzoek

Het WOO-verzoek is omgezet in een Verzoek om informatie. Gevraagd wordt om een actueel overzicht van Omgevingsprogramma's/Beleidskaders. Ook wordt om een indruk gevraagd van de gebruikte documentatie van de provincie en van derden bij de totstandkoming van de Kadernota.

Arnhem, 01 APR 2025

Inspraak Commissie Wonen & Ruimte PS, 18-01-2023, op PS2022-833

Mevrouw de voorzitter, in 2018 stond ik op deze plaats, op deze plaats in te spreken op de omgevingsvisie van Gedeputeerde Meijers. Mevrouw Meijers, de naam mag nog wel een keertje vallen, want zij heeft met enorm veel enthousiasme en Gelderse kracht een hele mooie omgevingsvisie hier neergezet en uiteindelijk aan uw Staten gepresenteerd. Die omgevingsvisie, voorzitter, voelde ook wel een beetje als mijn omgevingsvisie. Ik heb daar zoveel over meegedacht, meegepraat, meegefilosofeerd dat hij uiteindelijk ook een stukje van mij was. Ik heb hem net zo gepassioneerd geprobeerd te verdedigen als Gedeputeerde Meijers, ook op deze plek. Als dan nu het voorstel voorligt om die omgevingsvisie te actualiseren, dan lijkt me dat een uitstekend plan, want het College van GS, in de persoon van Gedeputeerde Kerris en zijn collega's hebben deze Statenperiode enorm veel mooie plannen uitgestort over uw Staten, over ruimte en over alles wat in deze mooie provincie speelt. Dat is ook een... Ja, dat komt ook door het Rijk natuurlijk, die ook weer heel veel regie heeft genomen over al die mooie uitdagingen. De NOVI bijvoorbeeld, van minister Ollongren, de naam is net ook gevallen, die past daar ook in. Ook dit kabinet, Rutte IV, is bezig met ruimtelijke ordening en volkshuisvesting. Stikstof, het woord valt hier veel te veel, een probleem dat we moeten oplossen. Voorzitter, zo zijn er heel veel uitdagingen die in een nieuwe omgevingsvisie of in een geactualiseerde omgevingsvisie stevig naar voren zouden kunnen komen. Dus de eerste vraag "is een actualisatie van de omgevingsvisie nodig?"; daarop is het antwoord van PSP'92: ja. En dan de volgende vraag, "hoe ga je dat dan doen?"; dan is dat weer: met de Gelderse burger. Uiteindelijk zijn er heel veel stukken ook besproken, niet altijd met inspraak. Ik noem alleen maar de verstedelijkingsstrategie. Het zou goed zijn als daar bij de omgevingsvisie, de nieuwe omgevingsvisie, de geactualiseerde omgevingsvisie, 2.1 zou je kunnen zeggen, weer over wordt nagedacht en dat de Gelderse inwoner ook weer hier op deze plek zijn verhaal kan vertellen. Dat zou ik ook willen oproepen voor de programma's. Als ik het rijtje van dertien programma's zie, dan denk ik: hé, zou het niet mooi zijn als die ook in een zienswijzeprocedure ook worden voorgelegd aan de Gelderse burger, zodat die ook zijn of haar mening mee kan geven, zijn of haar kennis mee kan geven, zijn of haar inspiratie mee kan geven. Voorzitter, dat zijn wat gedachten die zo in me opkwamen toen ik de stukken las en ik hoop dan ook dat de volgende Staten die de Gelderse burger gaat kiezen... Ik ben er één van, ik ga een keuze maken tussen één van u of de andere nieuwe partijen. Ik ga ook weer nadenken over wat we moeten doen met onze mooie provincie en ik hoop dat dan de nieuwe Staten dat ook gaan doen en dat dit voorstel dan ook weer daarin terug gaat komen. Voorzitter, ik wens u daar veel succes bij. Dank u wel.

Participatie bij de Omgevingsvisie Gelderland (PSP'92 Gelderland)

Inleiding

De provincie Gelderland gaat aan de slag met het opstellen van een nieuwe Omgevingsvisie voor Gelderland. Het College van Gedeputeerde Staten heeft hiertoe een Startnotitie aan Provinciale Staten gezonden ter vaststelling (PS2023-1215). De Staten hebben deze op 10 januari 2024 beeldvormend en op 17 januari 2024 oordeelsvormend besproken, voordat deze op 31 januari 2024 is vastgesteld in de Staten.

Pyramide van Kerris

Een van de vragen die het College aan de Staten vraagt is hoe de participatie met inwoners, organisaties, bedrijven en andere belanghebbenden vorm te geven. Vraag is hoe zij mee kunnen doen.

Gesteld wordt dat de Omgevingsvisie wordt opgesteld met eerder vastgestelde stukken als bouwsteen. Op deze stukken is al participatie geweest. Veelal is die participatie via de Regio vormgegeven. Daar zit voor ons een bezwaarpunt, want op de Regioarrangementen en de Verstedelijkingsstrategieën is geen participatie geweest. Er wordt steeds verwezen naar de Omgevingsvisie en nu wordt er verwezen naar de Regioarrangementen en het Ruimtelijk Voorstel. Wij hebben in de aanloop van het opstellen van de Regioarrangementen en het Ruimtelijk Voorstel gesteld dat ook daar inspraak op nodig is. De pyramide van Kerris hebben wij hier als aanleiding gebruikt (bijlage 1). Op deze brief hebben wij geen antwoord ontvangen. Ook is deze niet op het SIS geplaatst.

Openheid en toegankelijkheid

Er zullen verschillende bijeenkomsten worden georganiseerd om over de Omgevingsvisie te spreken.

Ten eerste met de Staten in het Ruimtelijk uurtje. Dit zijn openbare bijeenkomsten. Door te kiezen voor een vorm die niet in het BOB-model zit is er geen inspraak mogelijk. Het is belangrijk dat er soms oordeelsvormende bijeenkomsten zijn omdat er dan inspraak mogelijk is. Juist op die momenten kunnen inwoners zaken meegeven aan de Staten en dat is waardevol.

Ten tweede zijn er werksessies met inwoners, organisaties en partners. Het begrip 'partners' is en blijft een diffuus begrip. Het is merkwaardig als de provincie zelf bepaald met wie ze in gesprek wil over een document met een algemeen belang. In ieder geval: wij bepleiten openheid bij deze werksessies. Het moet mogelijk zijn om mee te kunnen luisteren in een minimale variant van participatie.

Ten derde is er het traject van de Regioarrangementen dat benut wordt. Wij zijn voorstander van regionale samenwerking, maar vinden het traject van de Regioarrangementen veelal schimmig tot nu toe. Er moet helder en open gecommuniceerd worden waar en wanneer de besprekingen over het vervolg van de totstandkoming van de Regioarrangementen zijn.

Visie, visie, visie...

In de provincie zijn al vele Omgevingsvisies van kracht. Naast de huidige Provinciale Omgevingsvisie hebben ook vele gemeenten lokale omgevingsvisies. Daarnaast zijn er visies op Waterschapsniveau. Wij raden aan om kennis te nemen van deze stukken en deze te betrekken.

Zienswijzen helpen

Er komt een Kadernota als tussenstap tussen Startnota en Omgevingsvisie. Eigenlijk zou de Startnota goed zijn geweest om ter zienswijze voor te leggen aan de samenleving. Zo had iedereen zich actief kunnen mengen bij de start van dit traject en zo waren belanghebbenden en/of belangstellenden meteen in beeld. De Kadernota zou nu een mooi alternatief zijn om ter inzage te leggen. Zienswijzen zijn immers gratis adviezen.

Bierviltje

De huidige Omgevingsvisie is samengevat op een bierviltje. Een mooie manier om de visie visueel te presenteren. Deze bierviltjes zouden kunnen worden gebruikt tijdens Omgevingscafés. Wij bepleiten enkele informele laagdrempelige gesprekssessies in de regio's over de Gelderse Omgeving. Zo komt er gesprek los over de ruimtelijke ontwikkeling van Gelderland.

Meedoen in Gelderland

Kortheidshalve willen wij nog verwijzen naar onze reactie d.d. 29 februari 2024 op de Participatieverordening (PS2024-203). In deze reactie verwijzen wij naar de motie 18M34 van de Groep-Poortinga over het concept 'naspraak'. Wij bevelen dit concept aan bij dit traject.

Tenslotte

Tijdens de werksessie op 20 maart 2024 hebben Provinciale Staten, gedeputeerde Vreugdenhil en ambtelijke organisatie zich verdiept in het onderwerp participatie. Wat is blijven hangen is de notie dat participatie belangrijk is om de band tussen bestuur en burger te verstevigen. Representatie via de democratie staat naast participatie en andersom. Participatie versterkt de democratie in onze ogen. Uiteindelijk moet de volksvertegenwoordiging het algemeen belang voor ogen houden en afwegingen maken. Die afwegingen moeten wel uitgelegd worden. Dit kan weer via de 'naspraak'.

Arnhem, 22 MRT 2024

REACTIENOTA OMGEVINGSVERORDENING 2025

Indiener heeft zienswijzen ingediend op de voorgestelde wijzigingen van de omgevingsverordening. Indiener verzoekt om deze zienswijzen ook mee te nemen in het proces voor het opstellen van de nieuwe omgevingsvisie. Hieronder zijn de samenvattingen en antwoorden gegeven per vraag van de indiener, genummerd zoals in de zienswijze.

Antwoord

De door indiener ingebrachte zienswijzen worden niet mee genomen in het proces voor het opstellen van de nieuwe omgevingsvisie. Tijdens dat proces bestaat opnieuw de gelegenheid om zienswijzen in te dienen. Indiener kan van die gelegenheid gebruik maken om eerdere zienswijzen, voor zover op dat moment en voor het voorliggende document (nog) relevant is, opnieuw in te dienen. Daarbij kan niet verwezen worden naar eerder ingediende zienswijzen.

Samenvatting vraag 1

Indiener vraagt waarom landbouw en natuurgronden in dezelfde trede vallen en of Gedeputeerde Staten een voorkeur voor zonnepanelen op landbouwgrond boven natuurgrond heeft. Indiener vindt zelf dat panelen eerst op landbouwgrond gelegd moeten worden en daarna pas op natuurgrond.

Antwoord:

Wij sluiten in terminologie aan bij de Nationale Omgevingsvisie en de Kamerbrief. Daar wordt trede 4 al geruimde tijd 'landbouw- en natuurgronden' genoemd. Artikel 5.90 lid 2 geeft aan dat de uitzondering alleen voor landbouwgronden geldt en dus niet voor natuurgronden. De toelichting legt uit dat natuurgrond een beschermingsregime kent waarop geen uitzondering voor zonneparken mogelijk is.

Samenvatting vraag 2

- a. We begrijpen dat het verbod op de niet-biologische bloembollenteelt eigenlijk al vanzelf gefaseerd in gang treedt door besluitvorming van de telers.
- b. Is op andere plaatsen in de provincie Gelderland niet-biologische bloembollenteelt nog mogelijk?
- c. Waarom wordt er speciaal ingezoomd op bloembollen? Zijn er ook andere gewassen die niet-biologisch geteeld worden?

Antwoord:

- a. Voorafgaand aan de vaststelling van het ontwerp van de omgevingsverordening hebben wij gesproken met de eigenaren van de grond waarop bollen worden geteeld in grondwaterbeschermingsgebieden en daar waar mogelijk met de betreffende telers. Uit het gesprek met een van de telers kunnen wij niet meer met zekerheid zeggen dat het bedrijf overweegt te stoppen.
- b. Het voorgenomen verbod geldt enkel voor de grondwaterbeschermingsgebieden in Gelderland.
- c. Er wordt speciaal ingezoomd op bloembollen omdat bij deze teelt veel gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt ten opzichte van andere teelten en omdat deze teelt nog nauwelijks plaatsvindt in grondwaterbeschermingsgebieden.

Met het verbod wordt voorkomen dat deze teelt wordt geïntroduceerd. In de grondwaterbeschermingsgebieden en daarbuiten zijn andere gewassen die niet biologisch worden geteeld.

Samenvatting vraag 3

Blijven de gemeenten Arnhem en Nijmegen bijzondere bevoegdheden houden op het gebied van bodem? Waarom zijn het alleen deze twee gemeenten die deze bijzondere positie hebben?

Antwoord:

Gemeenten Arnhem en Nijmegen zijn binnen Gelderland de enige gemeenten die zijn aangewezen als bevoegd gezag in het kader van de Wet bodembescherming. Sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet is dat alleen van belang als de Wet bodembescherming nog van toepassing is vanwege overgangsrecht. Voor de nieuwe regelgeving (waaronder de regels in deze verordening) is geen sprake van een bijzondere positie voor deze twee gemeenten op het gebied van bodem. In de toelichting op de voorgestelde wijzigingen met betrekking tot 'bodemsanering' is alleen aangegeven dat deze wijzigingen zijn gedaan op verzoek van en in overleg met de gemeenten Arnhem en Nijmegen.

Samenvatting vraag 4

Rondom drinkwater is gesproken met Overijssel. Waarom niet met Flevoland, met Limburg en met Noordrijn-Westfalen?

Antwoord:

De provincie Gelderland spreekt in verschillende overleggen ook met de andere provincies over het onderwerp drinkwater. De bodemopbouw in Flevoland, en daarmee samenhangend de risico's voor het grondwater, is anders dan in Gelderland. Met de provincie Limburg hebben wij regelmatig contact over de bescherming van het grondwater voor drinkwater. Ook hebben wij contact met Noordrijn-Westfalen. Onder andere over de waterkwaliteit.

Samenvatting vraag 5

De regels voor reclame langs provinciale wegen worden aangescherpt. Heeft dit ook gevolgen voor de reclame in bushalteshokjes?

Antwoord:

De regels worden alleen aangescherpt voor wat betreft bewegende of lichtgevende buitenreclame die buiten het beperkingengebied werken. Dit gaat voornamelijk over led-schermen. Bushokjes staan binnen het beperkingengebied wegen en vallen daarom niet onder deze verbodsbepaling.

Samenvatting vraag 6

Indiener stelt diverse vragen over de woonagenda's en de woondeals. Indiener stelt voor om in artikel 5.63 aandacht te geven aan de betrokkenheid van Provinciale Staten en de aan de wijze van besluitvorming (openheid, terinzagelegging en inspraak).

Antwoord:

Vanwege nieuw beleid van het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening geven we nu vorm aan zes Gelderse woondeals, in intensieve samenwerking met gemeenten en woonregio's.

Op 7 maart 2023 zijn de huidige woondeals van alle Gelderse woonregio's ter informatie naar Provinciale Staten gestuurd (PS2023-196). De verandering van **woonagenda's naar woondeals** is door ons benoemd in de Statenbrief van 5 december 2023 (PS2023-1166).

(*) Participatie - Wat betreft de participatie van de samenleving: de provincie stimuleert nu dat marktpartijen en woningcorporaties betrokken zijn bij de totstandkoming van de woondeals. Voor het overige is de invulling van de participatie **aan gemeenten en regio's**. De besluitvorming verschilt enigszins per woonregio en is afhankelijk van hoe gemeenten in de woonregio dit zelf inrichten.

(*) **Aanwijzing woningbouwregio's** - Conform het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting van 7 maart 2024 zal het in de toekomst aan de provincies zijn om **woningbouwregio's aan te wijzen** (artikel 7.8b). Een en ander is nog afhankelijk van de besluitvorming hierover door het parlement.

(*) Besluitvorming - De huidige aanpassing van de verordening rond wonen is slechts bedoeld om deze meer in lijn te brengen met het nieuwe nationale beleid en de daardoor nieuw ontstane werkpraktijk. Het meer fundamentele gesprek over de wijze van besluitvorming kan beter gevoerd worden in het kader van de nieuwe omgevingsvisie en het nog te ontwikkelen Gelders programma wonen. Wat context hierbij: momenteel werken we aan nieuw woonbeleid voor in de nieuwe provinciale omgevingsvisie en voor in een nieuw Gelders programma wonen. In de eerste maanden van 2025 zullen we Provinciale Staten hierover informeren en bij betrekken. Daarbij is – conform de omgevingswet – het uitgangspunt dat de strategische doelen rond wonen door Provinciale Staten worden vastgesteld in de omgevingsvisie. Daarna is het aan Gedeputeerde Staten om besluiten in het kader van de uitvoering, zoals deze ook zal worden vastgelegd in toekomstige woondeals. Daarbij worden Provinciale Staten uiteraard altijd geïnformeerd en waar passend ook geconsulteerd. Een concretisering hiervan kan bijvoorbeeld zijn dat in de provinciale omgevingsvisie wordt opgenomen dat de provincie inzet op het terugdringen van het woningtekort tot 2%, zoals nu ook landelijk beleid is. Het is dan aan Gedeputeerde Staten om met **gemeenten, de regio's en de rijksoverheid tot afspraken te komen over de woningbouwaantallen die passen bij dit strategische doel.**

Samenvatting vraag 7

In de zienswijze wordt gevraagd of het landelijk verbod op varend ontgassen al is ingevoerd.

Antwoord:

Het verbod varend ontgassen is landelijk ingevoerd: fase I (verbod op ontgassen van de meest vervoerde stoffen: benzine, benzeen, aardoliedestillaten en mengsels met meer dan 10% ethanol) per 1 juli 2024 en fase II (verbod op ontgassen van de stoffen ruwe aardolie, ontvlambare vloeistoffen en koolwaterstoffen met meer dan 10% benzeen) per 1 oktober 2024.

Samenvatting vraag 8

Onder wijziging CC ontbreekt een sectienummer: 'Sectie 4.20 wordt geplaatst na sectie.'

Antwoord:

Op deze plaats is inderdaad per abuis het nummer (4.3.3) weggevallen. Bedoeld is om weer te geven dat de voorgestelde wijziging in de toelichting plaatsvindt in artikel 4.20 in paragraaf 4.3.3 van de omgevingsverordening. Dit heeft geen gevolgen voor

de voorgestelde wijziging (in de groene tekstblokken); in het definitieve besluit zal dit op de juiste plaats worden toegevoegd.

Samenvatting vraag 9

Rondom borden aan de weg is het goed om ook stil te staan bij verkiezingsborden.

Antwoord:

Verkiezingsborden vallen onder artikel 7 Grondwet. Om die reden vallen zij niet onder de verbodsbepaling voor wat betreft buitenreclame. Verkiezingsborden worden over het algemeen in overleg met ons geplaatst. Indien dat niet gebeurt is en een bord staat verkeersgevaarlijk, zullen wij op basis van de zorgplichtbepaling uit de Omgevingsverordening Gelderland handhaven. Wij zullen de plaatser verzoeken het bord in overleg met ons op een verkeersveilige plaats neer te zetten.

Samenvatting vraag 10

In de omgevingsverordening zou na de vaststelling van de Visie-Vreugdenhil ook **moeten worden opgenomen hoe de Omgevingsprogramma's worden vastgesteld.** Daarnaast zou een – wellicht niet limitatieve – **lijst van Omgevingsprogramma's** kunnen worden opgenomen. **Welke Omgevingsprogramma's zijn er nu in de provincie Gelderland?** Een overzichtspagina zoals de provincie Noord-Brabant kent zou een prettige voorziening zijn op de website.

Antwoord:

Dit onderdeel van de zienswijze gaat niet over een deel uit de Omgevingsverordening Gelderland dat wordt gewijzigd. In de kennisgeving van het wijzigingsplan is aangegeven dat u (alleen) kunt reageren op de voorgestelde wijzigingen in de omgevingsverordening. Reacties op andere onderwerpen, worden door ons niet in behandeling genomen.

Voor het overige zijn er geen wijzigingen in de Verordening (zowel teksten als kaarten).

Statenmededeling

Onderwerp

Uitvoeringsagenda Brede Welvaart 2024-2027

Datum

10 september 2024

Documentnummer

GS: 5984836

PS: 5989806

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

De bespreekversie concept Uitvoeringsagenda Brede Welvaart 2024-2027

Aanleiding

De uitvoeringsagenda Brede Welvaart 2024-2027 is de uitwerking van de ambitie om brede welvaart voor alle Brabanders te verstevigen, zoals verwoord in het Bestuursakkoord [Samen maken we Brabant](#) en de [Perspectiefnota 2025](#). Wij vinden het belangrijk dat u betrokken bent bij de totstandkoming van de uitvoeringsagenda en dat u in een vroeg stadium feedback kunt geven. Daarom bieden wij u deze bespreekversie van de Uitvoeringsagenda Brede Welvaart aan, met het verzoek om deze oordeelsvormend te bespreken. Ook uw werkgroep Indicatoren krijgt de gelegenheid een advies te formuleren over de prestatie indicatoren die in deze bespreekversie zijn opgenomen.

Bevoegdheid

Wij werken volgens het principe van Sturen met Kaders. Dit betekent dat het vaststellen van de uitvoeringsagenda's een bevoegdheid is van GS, waarbij de input van PS wordt meegenomen in de besluitvorming. De vaststelling van de bijbehorende begrotingswijziging is echter een bevoegdheid van PS. Wij verzoeken u om de begrotingswijziging bij de eerstvolgende gelegenheid vast te stellen.

Kernboodschap

1. De provincie verankert brede welvaart in al ons beleid (actielijn afwegen)
Het streven naar 'versterken brede welvaart van alle Brabanders' vergt operationalisering. Wij zien brede welvaart als krachtig instrument voor beleid om in samenhang naar onze maatschappelijke opgaven te kijken. Het biedt een richtinggevend en samenhangend kader voor beleidsvoorbereiding, ontwikkeling, monitoring en evaluatie van onze activiteiten. Om te werken aan

de verankering (operationalisering) van brede welvaart in het provinciaal handelen zijn er vier toepassingsmogelijkheden. Het zijn deze toepassingen die wij in deze bestuursperiode verder gaan uitwerken om brede welvaart als afweegkader structureel te verankeren in al ons beleid.

Datum

10 september

Documentnummer

GS: 5984836

PS: 5989806

2. De provincie zet brede welvaart stevig op de agenda (actielijn agenderen)

Brede welvaart geeft een breed denkkader en inspiratie om in de praktijk mee aan de slag te gaan. Dit vraagt echter nog wel een duidelijke agenda en aanpak, specifiek gericht op Brabant. We zien dat brede welvaart daarin breed wordt omarmd als richtinggevend kompas. Kennisdeling en kennisontwikkeling speelt een belangrijke rol om de actiebereidheid die we waarnemen kracht bij te zetten. Als provincie werken we ernaar toe meer grip te krijgen op het thema brede welvaart, door het de juiste aandacht te geven. En de rijke kennis die er in onze provincie is op dit thema (Academische Werkplaats, PON & Telos, BrabantAdvies, Avans Centre of Expertise, Fontys, Tu/e) effectief in te zetten en te benutten voor kennisontwikkeling en kennisdeling. Het agenderen en betekenis geven aan brede welvaart doen we samen met Brabantse overheden (onder andere Vereniging Brabantse Gemeenten en BrabantStad en regio's), het Brabants bedrijfsleven (onder andere VNO-NCW) en maatschappelijke organisaties in de regio.

3. De provincie investeert in concrete brede welvaartsuitdagingen en projecten (actielijn aanjagen)

Als provincie maken we pas echt het verschil in de ontwikkeling van brede welvaart als we denken weten om te zetten naar doen. Dit doen we door goede voorbeelden in de provinciale beleidspraktijk te ondersteunen in bijvoorbeeld het toepassen van brede welvaart in beleidsvoorbereiding en ontwikkeling. Maar ook door te investeren in die lokale en regionale projecten die vanuit breed perspectief zijn opgezet en uitgedacht. We onderzoeken op welke manier we hier het beste invulling aan kunnen geven om ook deze bestuursperiode in concrete brede welvaartsuitdagingen en projecten te investeren.

Consequenties

1. Samen werken aan brede welvaart voor alle Brabanders

In deze uitvoeringsagenda zijn onze ambities tastbaar gemaakt in concrete activiteiten. Het toepassen van brede welvaart vergt een operationaliseringslag en gestructureerde aanpak om het denkkader (ondersteund met de juiste instrumenten) in te zetten in de beleidspraktijk. Om uiteindelijk te komen tot een verankering in alle provinciale begrotingsprogramma's. Het realiseren hiervan vergt nauwe samenwerking tussen verschillende organisatieonderdelen.

2. Aanpassing doelstellingen en indicatoren

De concept uitvoeringsagenda leidt tot een concept-begrotingswijziging die als bijlage is bijgevoegd. Het vaststellen van de definitieve begrotingswijziging op basis van de definitieve uitvoeringsagenda is een bevoegdheid van PS en zal worden verwerkt bij het eerst daaropvolgend S&V moment. De concept

uitvoeringsagenda wordt voorzien van een oplegnotitie en een inhoudelijke toelichting aangeboden aan de Statenwerkgroep Indicatoren (cie. S&V).

Datum

10 september

Documentnummer

GS: 5984836

PS: 5989806

3. Financiële en personele consequenties

Voor brede welvaart is voor de bestuursperiode van 2024-2027 circa €5,7 miljoen beschikbaar gesteld. Daarnaast is € 250.000 beschikbaar uit resterend budget uit de vorige bestuursperiode dat in 2024 wordt ingezet.

<u>Uitvoeringslijnen</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>	<u>2026</u>	<u>2027</u>	<u>Totaal</u>
Lijn 1 Agenderen (systeemrol)					
- Praktijknetwerk/week brede welvaart	140.000	280.000	280.000	280.000	980.000
-Academische werkplaats (inclusief deelname regio's)					
-Besturen op brede welvaart					
Lijn 2 Afwegen (brede welvaart toepassen als afwegingskader in beleid)					
- Formuleren brede welvaart	100.000	110.000	110.000	110.000	430.000
- Ontwikkelen integraal afwegingskader					
-Monitor brede welvaart					
Lijn 3 Aanjagen (via programma's zelf investeren)	250.000	650.000	650.000	650.000	2.200.000
- Regionale projecten/regiodeal					
- BOF2 overdracht					
- Voorzieningen kleine kernen					
Totaal	490.000	1.040.000	1.040.000	1.040.000	3.610.000

In de perspectiefnota is de inzet personeel geraamd op €2,48 miljoen, dit wordt met de uitvoeringsagenda teruggebracht naar €2,36. Het verschil wordt ingezet als dekking voor de uitvoeringsagenda.

Naar aanleiding van de verwerking van de besluitvorming bij de Perspectiefnota is 5,2 fte beschikbaar voor de realisatie van de Uitvoeringsagenda gedurende de bestuursperiode (t/m 2027).

Europese en internationale zaken

Niet van toepassing

Communicatie

Wij communiceren regelmatig over de kernboodschappen van het uitvoeringsprogramma. Dat doen we met jaarverslagen en via de reguliere Stuur & Verantwoordingscyclus. Op die manier zorgen we voor transparantie over

voortgang en resultaten. Daarnaast worden nieuwsbrieven, persberichten en sociale media ingezet om interne en externe partners te informeren.

Datum

10 september

Documentnummer

GS: 5984836

PS: 5989806

Specifiek is de provincie partner in de Academische werkplaats Brede welvaart, de jaarlijkse Dag van de Brede welvaart en organiseert zij bijeenkomsten met Brabantse gemeenten via het Praktijknetwerk om kennisdeling en samenwerking te bevorderen. Daarnaast doen we onderzoek naar onder andere de ervaren brede welvaart van Brabanders maar ook verdieping op thema's van brede welvaart zoals onder andere gezondheid maar ook de specifieke kenmerken van regio's.

Vervolg

Na de oordeelsvormende bespreking in uw Staten wordt de definitieve Uitvoeringsagenda door GS vastgesteld en door middel van een Statenmededeling aan u aangeboden. De verwachting is in november 2024. Deze Statenmededeling bevat het definitieve voorstel voor de begrotingswijziging die bij de slotwijziging 2024 ter besluitvorming aan u wordt voorgelegd. Over de resultaten die we bereiken, informeren we u in het kader van de reguliere sturing- en verantwoordingscyclus.

Bijlagen

1. Concept Uitvoeringsagenda Brede Welvaart 2024-2027
2. Overzicht consequenties S&V-cyclus
3. Oplegger voor PS werkgroep indicatoren

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

[Redacted signature]

[Redacted signature]

Programma Kwaliteit Openbaar Bestuur